

B U L G A R I A N

BASIC COURSE

Volume VII

Lessons 56 - 65

January 1966
Revised November 1983

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE
FOREIGN LANGUAGE CENTER

TABLE OF CONTENTS

	Page
1. Lessons 56-65 _____	1-207
Lesson 56 _____	1-26
Grammar Perception Drill _____	2
Cartoon Guide _____	7
Dialogue: Celebration of a Name Day _____	8
Grammar Analysis:	
Masculine Nouns Ending in a Vowel _____	11
Masculine Nouns Ending in Ы _____	14
Grammar Drill _____	16
Reading Text _____	19
Translation _____	20
Questions _____	21
Homework _____	23
Vocabulary _____	24
Lesson 57 _____	27-44
Cartoon Guide _____	29
Dialogue: The Recruit _____	30
Reading Text _____	33
Translation _____	36
Questions _____	37
Homework _____	39
Interpreting _____	40
Vocabulary _____	42

Lesson 58 _____ 45-66

Grammar Perception Drill _____	46
Cartoon Guide _____	49
Dialogue: At the Theater _____	50
Grammar Analysis:	
Vocative Form of Masculine Common Nouns_	52
Vocative Form of Adjectives _____	53
Grammar Drill _____	56
Reading Text _____	58
Translation _____	60
Questions _____	61
Homework _____	63
Vocabulary _____	64

Lesson 59 _____ 67-86

Grammar Perception Drill _____	68
Cartoon Guide _____	73
Dialogue: At the Customhouse _____	74
Grammar Analysis:	
Hearsay Forms of the Past Indefinite and Past Perfect Tenses _____	76
Grammar Drill _____	78
Reading Text _____	81
Translation _____	82
Questions _____	83
Homework _____	85
Vocabulary _____	86

Lesson 60 _____ 87-106

Grammar Perception Drill _____	88
Cartoon Guide _____	91
Dialogue: Driver's Troubles _____	92
Grammar Analysis:	
Vocative Case of Feminine Nouns _____	94
Grammar Drill _____	96
Reading Text _____	99
Translation _____	100
Questions _____	101
Homework _____	103
Vocabulary _____	104

Lesson 61 _____ 107-122

Cartoon Guide _____	109
Dialogue: Life on the Post _____	110
Reading Text _____	112
Translation _____	114
Questions _____	115
Homework _____	117
Interpreting _____	118
Vocabulary _____	120

Lesson 62 _____ 123-148

Grammar Perception Drill _____	124
Cartoon Guide _____	129
Dialogue: At the Airport _____	130
Grammar Analysis:	
The Relative Pronouns _____	133
Grammar Drill _____	138
Reading Text _____	141
Translation _____	142
Questions _____	143
Homework _____	145
Vocabulary _____	146

Lesson 63 _____ 149-172

Grammar Perception Drill _____	150
Cartoon Guide _____	155
Dialogue: At a Picnic _____	156
Grammar Analysis:	
The Pronouns _____	158
Pronouns Used as	
Adjectives _____	161
Grammar Drill _____	163
Reading Text _____	166
Translation _____	167
Questions _____	168
Homework _____	170
Vocabulary _____	171

Lesson 64 _____ 173-192

Grammar Perception Drill _____	174
Cartoon Guide _____	177
Dialogue: Hunting _____	178
Grammar Analysis: The Adverbial Participle _____	180
Grammar Drill _____	183
Reading Text _____	185
Translation _____	186
Questions _____	187
Homework _____	189
Vocabulary _____	190

Lesson 65 _____ 193-207

Cartoon Guide _____	195
Dialogue: Military Training _____	196
Reading Text _____	198
Translation _____	200
Questions _____	201
Homework _____	203
Interpreting _____	204
Vocabulary _____	206

2. Grammar Index _____ 208-214

3. Table of Illustrations _____ 215-216

П Е Т Д Е С Е Т И Ш Е С Т И У Р О К

L E S S O N 5 6

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Masculine Nouns Ending in a Vowel

II. Masculine Nouns Ending in Й

I. Masculine Nouns Ending in a Vowel..

1.

Всеки човек има баща.
Кой има баща?

Всеки човек има баща.

Иван има баща.
Бащата на Иван е добър човек.
Какъв човек е бащата на Иван?

Бащата на Иван е добър
човек.

Иван има добър баща.
Какъв баща има Иван?

Иван има добър баща.

Ивановият баща е добър човек.
Кой е добър човек?
Познавате ли Ивановия баща?
Чий баща познавате?
Върнахте ли парите на бащата на
Иван?

Ивановият баща е добър
човек.

.....на Ивановия баща?
Кога говорихте с Ивановия баща?
бащата на Иван?

и т. н.

2.

Той е старшина.
Те са старшини.

Какъв е той?
Какви са те?

Той е старшина.
Те са старшини.

Говорихте ли с.....?
Какво Ви каза.....?
Познавате ли.....?
Кога ще дойде.....?

и т. н.

4.

Той е чичо на Радка.
Те са чичовци на Радка.

Какъв роднина е той на Радка?
Какви роднини ѝ са те?

Той ѝ е чичо.
Те ѝ са чичовци.

Чичовците на Радка живеят на село.
Къде живеят чичовците на Радка?

Чичовците ѝ живеят на село.

Тя има ли вуйчо?
вуйчовци

Колко чичовци имате?
вуйчовци

Ходите ли често на гости у вуйчовците си?
чичовците

и т. н.

II. Masculine Nouns Ending in Й

1.

Дръжте този край на въжето?
Какво трябва да правите сега?

Аз трябва да държа този край
на въжето.

Дръжте другия край на въжето?
единия одеалото
този молива
онзи платнището
 покривката
 вестника

LESSON 56

На кой край на масата седи

Г-н.....?

В кой край на града живеят те?

В кой край на селото е зеленчуко-
вата градина на кооператива?

Краят на месеца приближава.

Какво казах аз?

Краят на годината приближава.

Краят на курса приближава.

Това е краят на филма.

Дръжте края на въжето!

Какво трябва да правите сега?

одеалото, покривката, молива,
платнището

Той отива на края на града.

Къде отива той?

село, гора, парк, градина

Този край на покривката е мръсен.

Тези краища на покривката са мръсни.

Какъв е този край на покривката?

Какви са тези краища на покрив-
ката?

платнище, одеало и т. н.

Краят на покривката е мръсен.

Краищата на покривката са мръсни.

и т. н.

Той седи на този /онзи/ край.

Те живеят в западния край на
града.

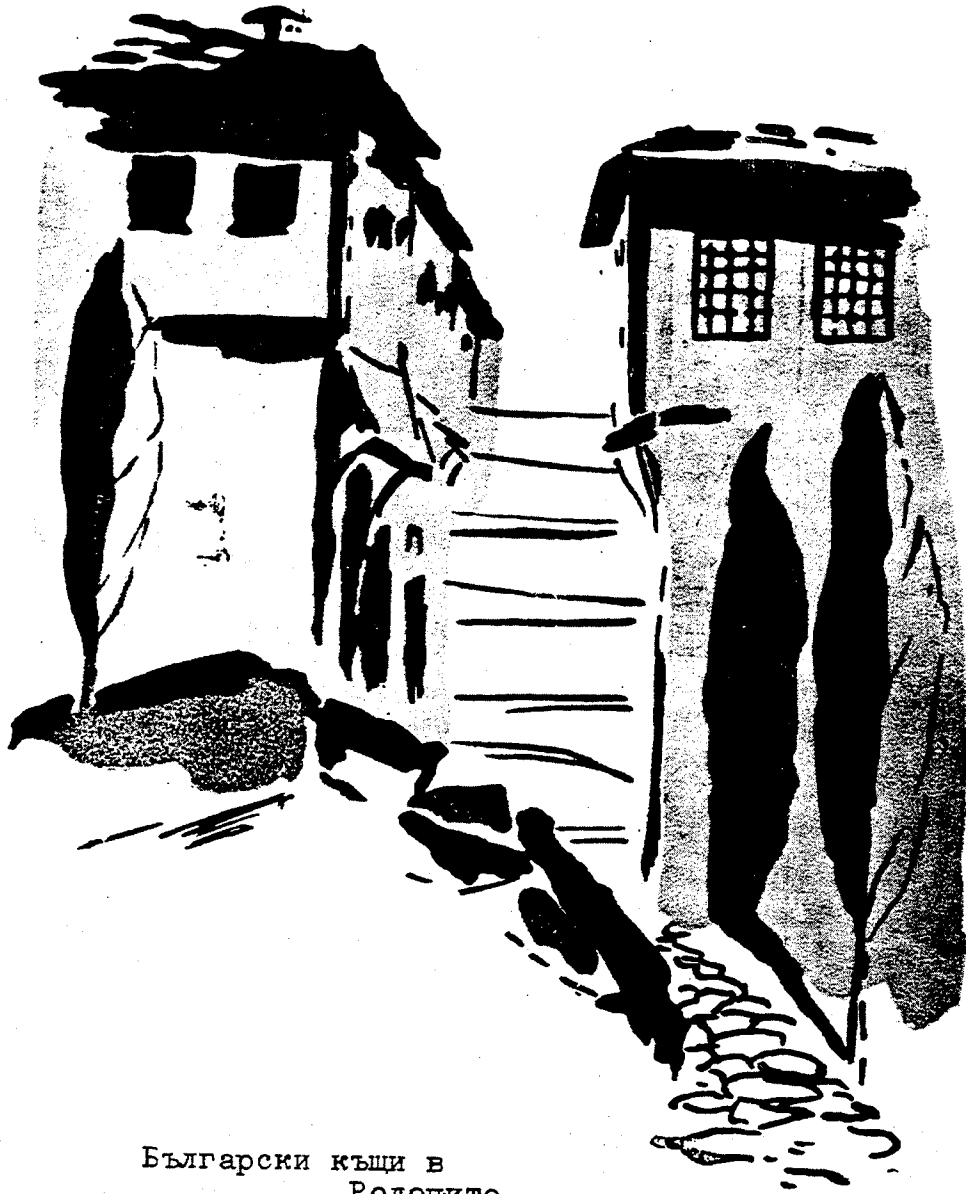
Вие казахте, че краят на
месеца приближавал.

Аз трябва да държа края на
въжето.

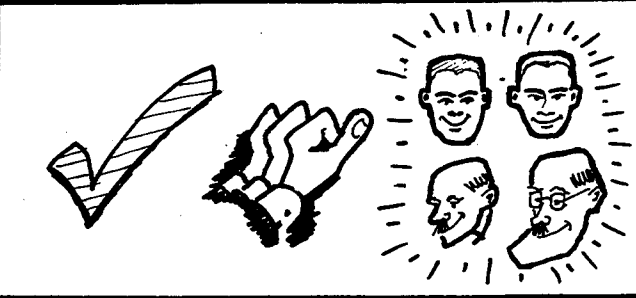
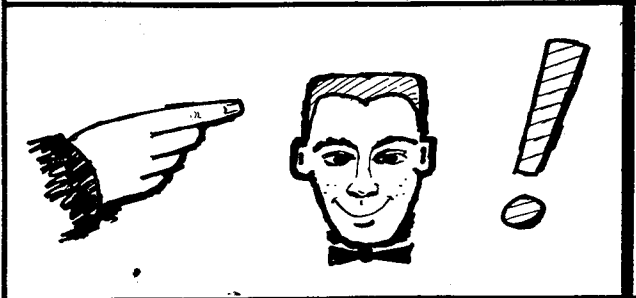
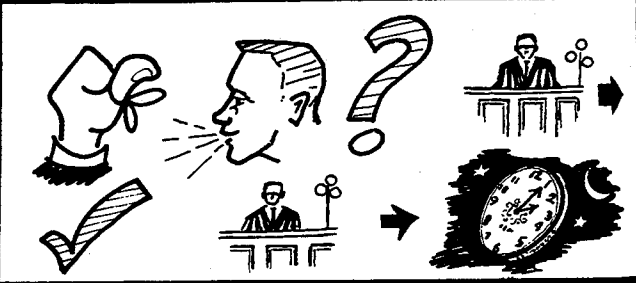
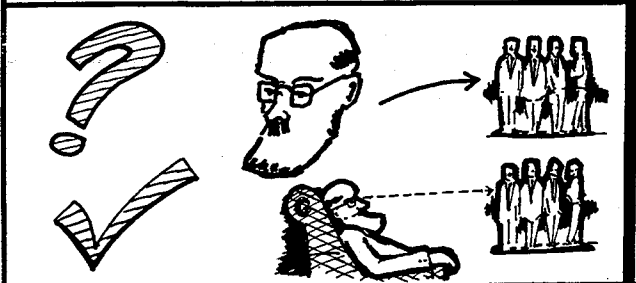
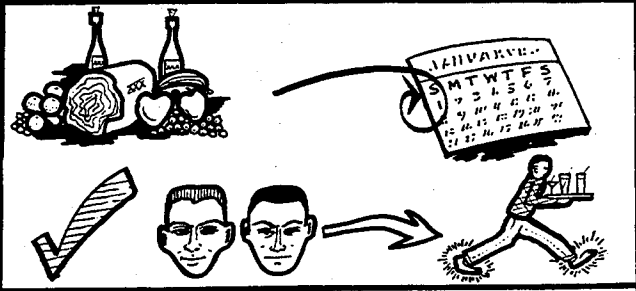
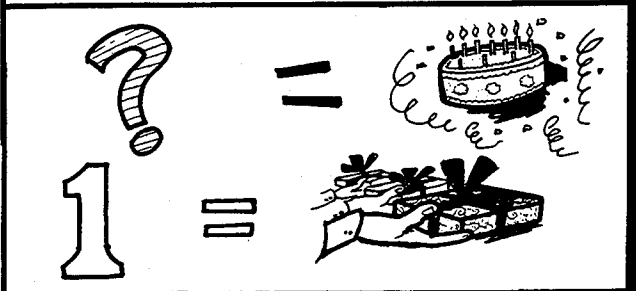
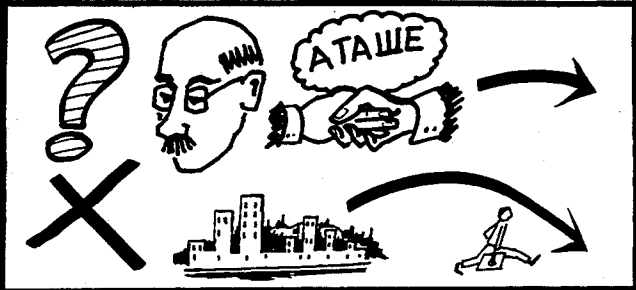
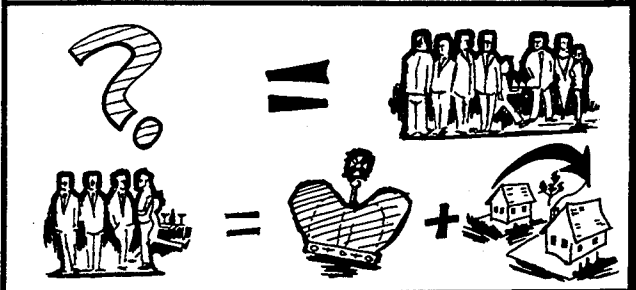
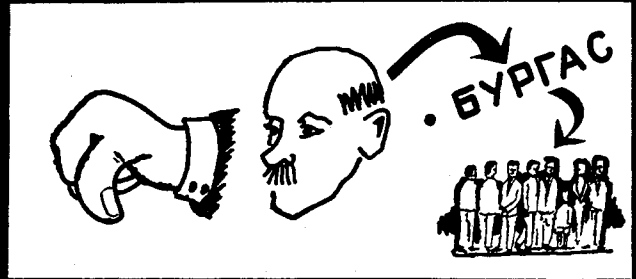
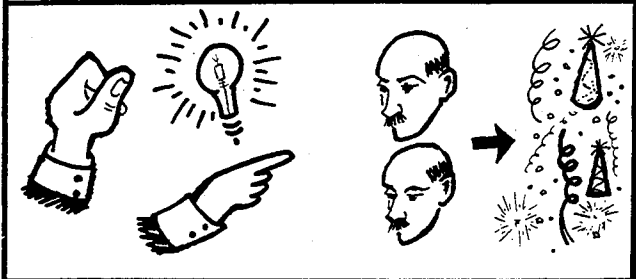
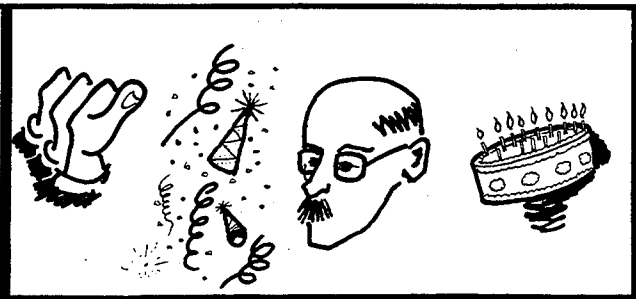
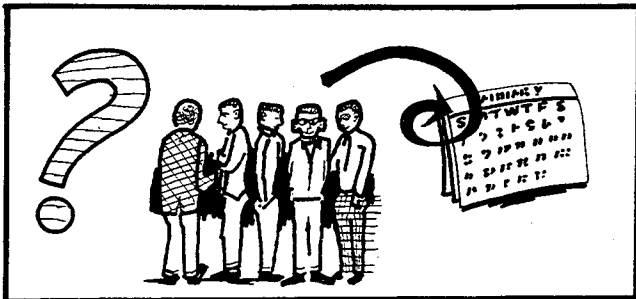
Той отива на края на града.

Този край е мръсен.

Тези краища са мръсни.

Български къщи в
Родопите

ПРАЗНУВАНЕ НА ИМЕН ДЕН

Дончо
Борис

- 5 - Борисе, по какъв случай имахте толкова голям брой гости в неделя?
- Не знаеш ли? Празнувахме имения ден на татко.
- Сега разбирам защо бяха дошли чичовците и вуйчовците ти.
- И свако ми дойде чак от Бургас по случая.
- 10 - Кой други Ви бяха на гости?
- Дядо Кирил и съседа ни Драгомиров.
- Приятелят на баща ти, италианският търговски аташе, дойде ли?
15 - Не. Отсъствуваше от града. Легацията го пратила някъде.
- Как мина изобщо именият ден?
- Според обичая най-напред всеки поднесе на татко подарък.
- 20 - Сигурно е имало много ядене и пиене него ден.
- Да, аз и баба се уморихме да поднасяме мезета и напитки на гостите.
- Дядо ти Любен присъствува ли?
- Да, Той седеше на едно кресло и наблюдаваше всичко, което ставаше наоколо.
- 25 - Абе забравих да те попитам. Съдията Попов беше ли на имения ден?
- Да. Той пристигна към края.
- Сигурно сте прекарвали много весело.
- И още как! Всички имахме чудесно настроение.

Имен ден - name day

The Bulgarians belong to the family of the Eastern Orthodox Christian Church. Most of the people are named after the saints of the Bulgarian Orthodox Church (John, Peter, Cyril, George, etc.)

Ordinarily, babies are baptized a few weeks after birth. The parents choose or the godfather selects the name of the child. It is usually the name of a grandfather or grandmother. In some areas of the country it is the name of the saint on whose day the baby was born. Thus, everybody celebrates his/her name day on the saint's day.

Plenty of visiting, eating and drinking takes place on these days.

LESSON 56

4. толкова голям брой гости such a large number of guests.
 9. Бургас is the second largest Bulgarian seaport on the Black Sea.
12. търговски аташе commercial attaché. There are several attachés in a legation or embassy посолство: военен аташе military attaché, културен аташе cultural attaché, etc.
 14. пратила is hearsay, since he heard about that.
 17. поднасям някому нещо to offer somebody something.
 19. е имало there has been, there was. Suppositions are expressed with the past indefinite tense. него ден = на тоя ден on that day.
 20. уморявам се to get tired.
 мезе n. appetizer, consisting of pickled or fresh vegetables, cheese, salami etc.
 22. присъствуваше pronounced присъстваше was present; прием reception.
 23. кресло n. armchair; наблюдавам to observe; наоколо around
 29. И още как! Of course! And how!

— Няма ли да изкарате едно хоро, та да седнем да починем!?

ГРАМАТИКА

I. MASCULINE NOUNS ENDING IN A VOWEL*

There are a number of masculine nouns ending in the vowels A, Я, Е, or О.

баща́
father

съдия́
judge

чичо
uncle

аташе́
attaché

Most of these nouns indicate a man's profession.

1. The most frequent nouns ending in A are:

баща́	father
родни́на	relative
влади́ка	bishop
войво́да	chieftain
пия́ница	drunkard
слуга́	servant
старшина́	master sergeant

These nouns end in plural in И : баща́ pl. бащи́

The definite article for these nouns is:

a. in singular ТА

b. in plural ТЕ

Examples:

баща́
father

баща́-та
the father

бащи́-те
the fathers

* Cf. Vol II, 43, for the general distribution of the endings.

LESSON 56

2. The most frequent nouns ending in Я* are:

бакърджия	coppersmith
бозаджия	seller of bosa (Bulgarian beverage)
боклуджия	garbage collector
бойджия	painter
зарзаватчия	seller of vegetables
кафеджия	coffee maker
комарджия	gambler
комшия	neighbor
ловджия	hunter
пощаджия	mailman
съдия	judge
тенекеджия	tinsmith
хаджия	pilgrim to Jerusalem

These nouns end in plural in И : комшия pl. комшии

The definite article for these nouns is:

a. in singular ТА

b. in plural ТЕ

Examples:

съдия
a judge

съдия-та
the judge

съдии-те
the judges

* The majority of these nouns are of Turkish origin.

** Kind of common Balkan candy made of sugar and sesame.

LESSON 56

3. The most frequent nouns ending in О are given below. The definite article for these nouns is:

a. in singular ТО

b. in plural ТЕ

These nouns have irregular plural forms which are:

<u>Singular</u>	<u>With Article</u>	<u>Plural</u>	
вуйчо дядо*	вуйчо-то дядо-то	вуйчовци-те дядовци-те деди-те	uncle (mother's brother) grandfather ancestors
прадядо	прадядо-то	прадядовци-те прадеди-те	great grandfather ancestors
свако	свако-то	сваковци-те	the husband of the mother's sister
татак чичо** баба	татак-то чичо-то баба-то	татаковци-те чичовци-те бабковци-те	dad, father uncle (father's brother) senior brother

4. The nouns ending in Е are the following:

<u>Singular</u>	<u>With Article</u>	<u>Plural</u>	
аташе баба	аташе-то (has no sing. form with art.)	аташета-та бабевци-те	attaché senior brother
тата	" "	no pl.	dad, father

Note: Colloquially аташе is often neuter:

военно аташе - military attaché instead of - военен аташе

* дядо is also used as a common address form to an older man.

** чичо is also used as a common address form to a middle-aged man.

II. MASCULINE NOUNS ENDING IN Й

There are a number of masculine nouns ending in Й.

1. Formation of Plural

a. Some of these nouns are monosyllabic. They form their plural with the ending ЕВЕ, after numerals Я.

Examples:

брой	number; issue	брбеве	брбя
бой	fight; battle	боевэ	ббя
строй	line	стрбеве	стрбя

b. The polysyllabic nouns form their plural by exchanging Й with И. Some of them have a parallel form ending in ЩА. All these nouns end in Я after numerals.

Examples:

слўчай	case; occasion	слўчай	слўчая
обичай	custom	обичай	обичая
завбй	curve	завбй	завбя
порбй	torrent; gush	порбй и порбища	порбя
поббй	assault; beating	поббй и поббища	поббя

The monosyllabic край also forms its plural with the ending ЩА.

крайща after numerals края

2. Article

a. The article in singular for all nouns ending in Й is: full form ЯТ, short form Я.

Both forms are added to the noun after dropping Й.

* Cf. Vol.II, P.43 about the endings of nouns in general.

LESSON 56

Examples:

брой	number	брѣят	брѣя	the number
бой	fight	бѣят	бѣя	the fight
край	end	крѣят	крѣя	the end
слѹчай	case	слѹчают	слѹчая	the case
завѣй	curve	завѣят	завѣя	the curve

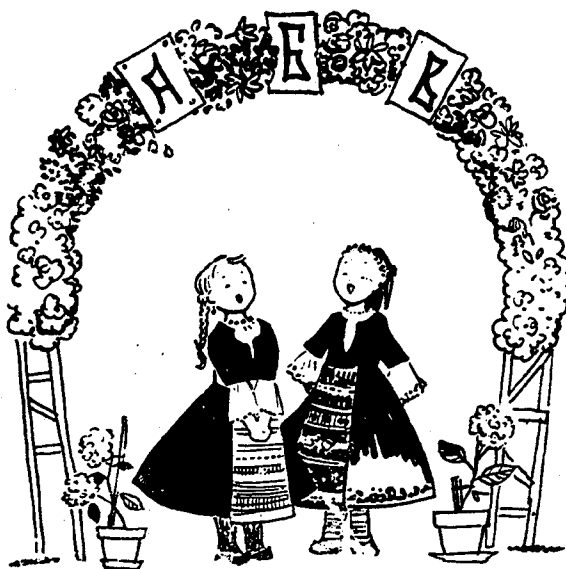
b. The article in the plural is ТЕ. It is added to the plural form of the nouns.

Examples:

брой	number	брѣве-те	the numbers
бой	battle	бѣевѣ-те	the battles

The article in the plural of nouns ending in ЩА is ТА.

край	end	крѣища-та	the ends
порѣй	torrent	порѣища-та	the torrents

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

GRAMMAR: I. Masculine Nouns Ending in a Vowel.

II. Masculine Nouns Ending in Й.

1.

Иван има ли баща?
Какъв човек е бащата на Иван?

Да, Иван има баща.
Бащата на Иван е добър
човек.

строг, справедлив

Какъв човек е Стояновият баща?
Добър човек ли е бащата на Христо?
Познавате ли дядото на Иван?
Какъв човек е Ивановият дядо?
Той има ли чичо?
Познавате ли чичото на Иван?
Къде живее Ивановият чичо?
Той търговски аташе ли е още?
Къде живее търговският аташе Драганов?
Г-н Петев беше ли военен аташе по-рано?
Къде беше той военен аташе?
Върна ли се военният аташе?
Той роднина ли Ви е?
Къде живее Вашият роднина, военният
аташе г-н Петев?
Той не Ви ли беше комшия по-рано?
Как е комшията Ви Попов?
Още ли е съдия Вашият комшия Попов?
Ходите ли често на гости у комшиите си?
Ходите ли на черква заедно с комшиите си?
Виждал ли сте владиката напоследък?
Как се казва владиката?
Той не е ли близък роднина на Иван?
Той е много справедлив владика, нали?
Бате ти Колю върна ли се от странство?
Той ще работи ли в магазина на двамата ти
вуйчовци?

LESSON 56

Къде се намира магазинът на вуйчовците ти?
Какво прави твоят родина, старшината Митев?
Казват, че бил много строг старшина.
Бяхте ли у чичото на Стоян снощи?
Имаше ли много гости?
По какъв случай имаше толкова голям брой гости?
Свако ти дойде ли по случая?
На колко години е твоят свако?

и т. н.

2.

Г-н А....., кажете на г-н Б.....
да държи края на въжето!
този край
другия край
единия край
онзи

Г-н А: Г-н Б....., дръжте
края на въжето!

одеало, покривка, платнище,
молив и т. н.

Г-н Б....., какво правите сега?

Аз държа края на въжето.
този край
единия
и т. н.

3.

Краят на месеца приближава.
Какво казах аз?

Вие казахте, че краят на
месеца приближавал.

Краят на курса приближава.
Те имаха голям брой гости в неделя.
Броят на гостите беше голям.
Аз имам много броеве от това списание.
няколко броя
първия брой на вестника.
Покривката има мръсни краища.
Краищата на покривката са мръсни.

и т. н.

4.

Г-н А....., къде живее съдията Попов?

Г-н Б....., какво каза г-н А.....?

Г-н А....., търговският аташе беше ли на имения ден?
защо търговският аташе не дойде на приема?
защо военният аташе отсъствава от града?
какво правеше дядото на Борис?
колко броя имате от това списание?
прочел ли сте всички броеве?
къде е третият брой на списанието?
какво поднасят най-напред гостите на именника
според обичая?
хубав ли е този обичай?
познавате ли някои български обичаи?
познавате ли аташето Стоянов?
кога се запознахте с аташето?
знаете ли къде живее търговският аташе
Драганов?

владика, вуйчо, свако, чичо,
бате, комшия, съдия

— А бе имало седмица на книгата, дали да прочетем
по този случай по някоя книжка?

ЧЕТИВО

В България, както и в другите източно-православни страни, хората празнуват¹ имените си дни. Именият ден е голям празник за всеки българин.

Сутринта на този ден близките на именика или именицата ги поливат със студена вода. Това е народен обичай. Прави се с пожелание за здраве² на именика.

Празнуването на имения ден става в дома на именика. Гостите идват непоканени. За именика е чест да бъде посетен³ от повече гости. Той посреща гостите на вратата и приема техните поздравления и пожелания. Гостите поздравяват именика и му поднасят подаръци.

На гостите поднасят различни питиета и мезета според сезона. През зимата това са: кисело зеле, туршия⁴, сирене, луканка и салами с хляб, а през лятото, салата от домати и краставици или зелена салата. За пиене се поднасят: ракия, вино и газирани напитки⁵.

В къщата на именика отиват всички: роднини, познати и приятели. Там те пият, ядат и се веселят, колкото искат.

-
1. празнуват - They celebrate. See dialogue 56, footnote 1.
 2. За здраве - To good health.
 3. посетен - visited (passive participle).
 4. туршия - pickled vegetables.
 5. газирани напитки - soft drinks.

LESSON 56

ПРЕВОД

- Hello, Boris.
- Hi, Ivan.

- How are you today?
- I'm fine, thank you.

- Whose house is this?
- It belongs to the cooperative.

- To whom did it belong before?
- It belonged to the president of the village council.

- What kind of a man is he?
- I don't know what kind of a man he is.

- With whom are you living now?
- I live alone. I bought a little apartment.

- From whom did you get the money?
- I got the money from Stoyan's uncle.

- Where do you work now?
- At a factory.

- When will your sister return from abroad?
- I don't know when she'll be back.

- Whom has she written to?
- I cannot tell you whom she has written to.

- What are you doing tomorrow?
- I'd like to tell you what I'll do (I'm doing) tomorrow, but I can't.

- Why can't you?
- Because I promised somebody not to tell anyone about it.

- Whom did you promise?
- I am sorry but I cannot tell you whom I promised.

ВЪПРОСИ

А.

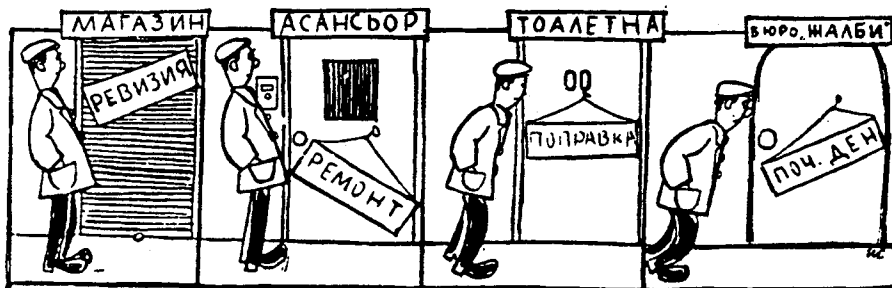
1. По какъв случай имало гости в дома на Борис в неделя?
2. Чичовците и вуйчовците му дошли ли у тях?
3. Откъде дошел свако му?
4. Кои други гости били у тях?
5. Защо не дошел търговският аташе?
6. От какво се уморили Борис и бате му?
7. Кой от дядовците на Борис присъствувал на приема?
8. Какво правел дядо Любен, когато седял на едно кресло?
9. Кога пристигнал съдията Попов?
10. Как прекарали всички на приема?

Б.

1. Какъв обичай имат хората в България?
2. В кои страни хората празнуват имените си дни?
3. Кои дни са големи празници за именниците?
4. Какво правят роднините на именниците сутринта на тези дни?

LESSON 56

5. Защо правят те това?
6. Какъв е този обичай?
7. Кога става обикновено празнуването на имения ден?
8. Къде става то?
9. Кой посреща гостите?
10. Кой са гостите на именника?
11. Какво правят гостите при пристигането си?
12. Къде става празнуването обикновено?
13. Какво поднасят на гостите?
14. Какво поднасят в някои къщи?
15. Какво ядат обикновено гостите там?

Без думи

LESSON 56

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

I hear that Georgi Ganchev, the father of Boris, celebrated his name day the day before yesterday, Ganchev had invited a great number of guests. Boris's two uncles (mother's side) came from the country. One of his uncles is a judge in the town of Konevo. He is a very good judge. The people are very fond of him. For them he is - "the judge".

His other uncle is a commercial attaché. The commercial attaché is on leave now. He usually goes fishing in the reservoir by the town of Samokov.

Other guests were: dyado Kiril, Colonel Petev, a few neighbors, and many other relatives and friends. According to the custom everyone gave Georgi a present. One of the neighbors brought a whole roasted lamb for the occasion. There was a lot of food and drinks. They all had a wonderful time.

Част II

-
1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
 2. Разкажете как българите празнуват имените си дни!

LESSON 56

РЕЧНИК

агне n.pl. агнета	lamb
аташе́ m. sometimes neuter	attaché
with art. аташе́то pl.	
with art. аташе́тата	
воёнен аташе́	military attaché
търго́вски аташе́	commercial attaché
ба́те m.pl. ба́тевци	older brother, big brother
бога́т, а, о, и	rich
бонбо́н m.	candy
брой with art. броя́т, я, pl. брое́ве	number, issue, copy
after num. броя́	
Бурга́с	a Bulgarian port on the Black Sea
влади́ка m. with art. Влади́ката	bishop
pl. Влади́ци	
де́н	day
не́го де́н	that day
запа́дноевропе́йски, а, о, и	West European
изо́бщо adv.	in general
и́мен де́н m.pl.	name day
и́менник m.pl. и́менници	one whose name day it is
как	now
и о́ще как!	and how!
комши́я m. with art. комши́ята	neighbors
pl. комши́и	
кресло́ n.pl. кресла́	easy chair, armchair
лега́ция f.	legation
мезе́ n.	appetizer (a small portion of food like dry salami, cheese, pickles, caviar, etc. eaten while drinking alcoholic beverages)
наблюда́вам	to watch, to observe
напи́тка f. usually pl. напи́тки	drink
оби́чай m. with art. оби́чаят, я	custom
pl. оби́чии after num. оби́чии	
отсъ́ствувам /от/	to be absent (from)
пече́н, а, о, и	roasted, baked
пе́чено а́гне	whole roast lamb
пи́ене n.	drinking
подна́сям	1. to give, to offer
подне́са, е, подне́сох, е́се	2. to serve (food)

LESSON 56

поливам

полея, ее, полях

поливам с вода

празнуване n.

прием m.

рожден ден

свако m. with art. свакото

pl. сваковци

случай m. with art. случаят, я

pl. случаи after num. случая

по какъв случай?

по случай

по случая

съдия m. with art. съдията

pl. съдии

татко m. pl.

търговски, а, о, и

уморявам

уморя се, ѝ се, ѝх се

to pour (on), to water

to pour water on (over)

celebration, celebrating

reception

birthday

uncle (the husband of the

father's sister)

occasion

what (was, is, will be)

the occasion?

on the occasion of

for the occasion

judge

dad

commercial, business

to get tired

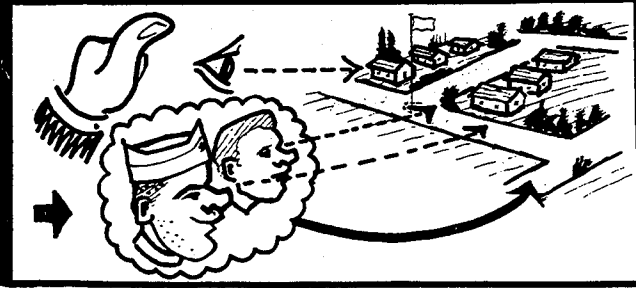
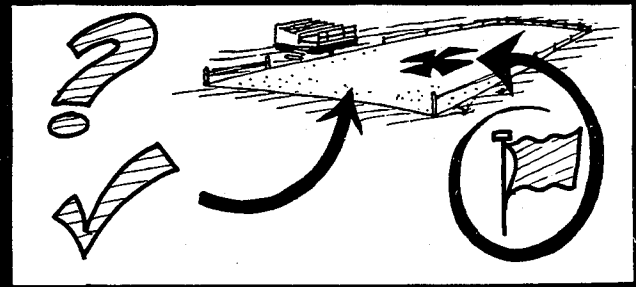
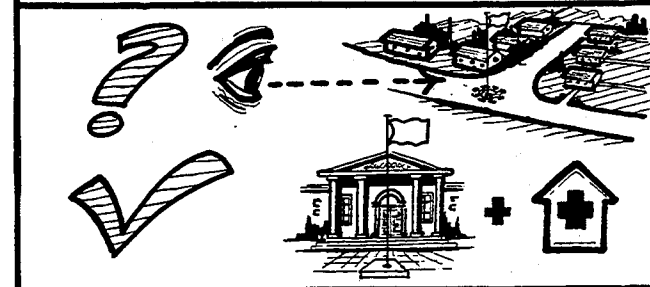
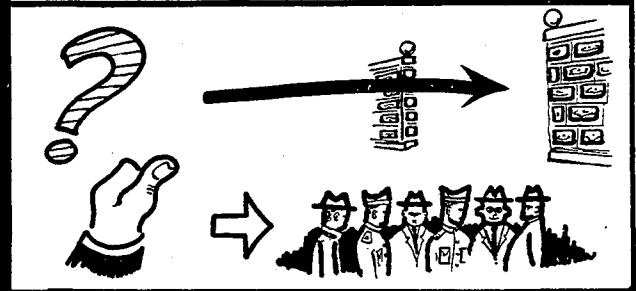
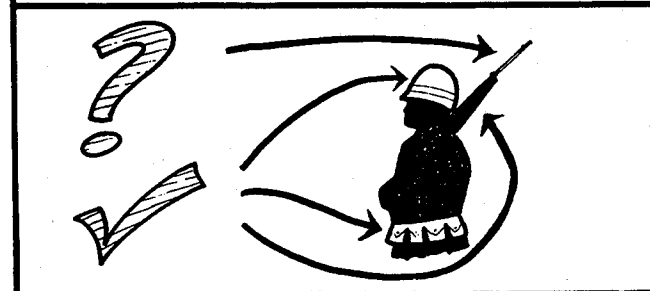
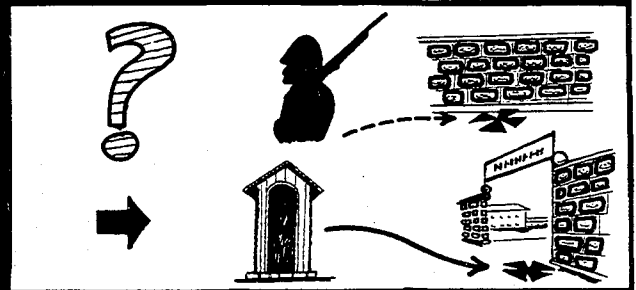
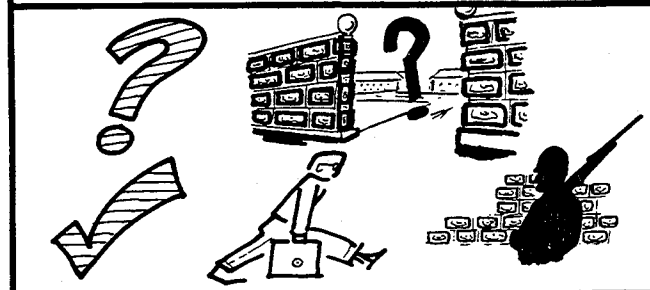
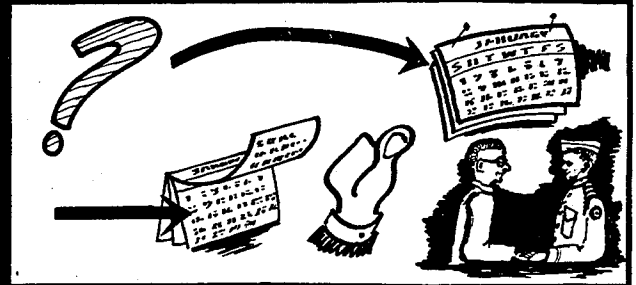
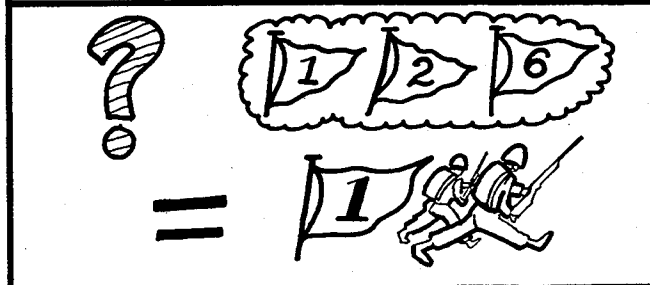
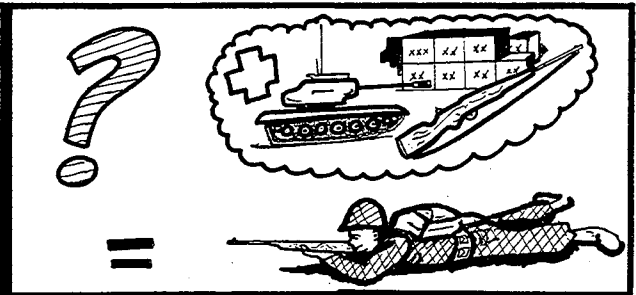
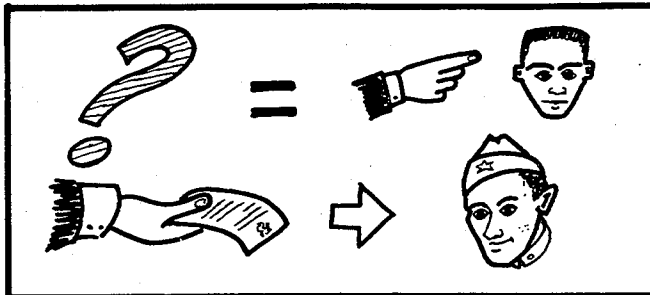
Как някои искат да разрешат въпроса с танцовата
музика в ресторантите...

П Е Т Д Е С Е Т И С Е Д М И У Р О К

L E S S O N 5 7

Новобранци пристигат в казармата

НОВОБРАНЕЦЪТ

Боян
Стоян

- 5 - Стояне, къде е брат ти Георги? Не съм го виждал отдавна.
- Той получи повиквателна заповед. Войник е.
- В какъв род войска е?
- В пехотата.
- 10 - В коя част служи?
- В един пехотен полк.
- Когато постъпи на служба?
- Преди един месец. Аз вече го посетих веднаж.
- 15 - Пускат ли всекиго да влиза там?
- Пускат, но само по работа. Има часовъи, който пази.
- Къде стои часовъят?
- До една будка при главния вход.
- 20 - Въръжен ли е?
- Да, с автомат. На главата си носи каска, а на пояса си - пълнители.
- Ти как влезе в казармата?
- Отидох в приемен ден. Само в тези дни пускат посетители.
- 25 - Как изглежда казармата?
- Много е хубава, особено шабът на полка и лазаретът.
- Има ли голям плац?
- Просторен. В средата на висок стълб винаги се развява знамето.
- 30 - Животът в казармата трябва да е интересен.
- Разбира се, особено при пристигане на новобранците.
- Аз също бих искал да посетя Георги.
- Добре. Някой ден ще отидем заедно.

-
1. новобра́нец draftee, conscript. A newly drafted soldier. After a basic training soldiers take oath and become "Young soldiers"
 6. повиква́телна за́повед draft notice.
 7. род войска́ branch of service.
 9. част f. unit.
 11. постъ́пвам на служба to enter the service.
 12. ведна́ж once.
 13. пу́скам /някого да влезе/ to let somebody in.
 14. по ра́бота on business. No sightseeing is allowed.
 17. бу́дка lit. booth - here: sentry box.
 19. автома́т submachine gun
 26. лазаре́т dispensary. There are military hospitals in the larger cities.
 27. плац is the soldier field.
 33. разгле́дам to look around, to go sightseeing.

LESSON 57

Атака на нож

Огделенияето на младши сержант Велчко Папцов изпълнява положеното „Лежешком, пълни!“

ЧЕТИВО

Военната служба в България е задължителна. Всеки здра. младеж на възраст 18 години, трябва да постъпи на военна служба. Едни служат в сухопътните войски, други във флота, а трети във въздушните войски.

За Георги също дойде време¹ да постъпи на военна служба. Всички младежи² от неговия набор³ трябваше да се явят преди това на медицински преглед. Яви се и Георги. Прегледаха го и го намериха здрав и годен⁴ за военна служба.

Няколко месеца бяха минали оттогава. Един ден Георги получи по пощата повиквателна заповед. Трябваше да се яви за служба в едно пехотно поделение в град Пловдив. Георги си купи нов куфар, сложи в него необходимите дрехи, каза "Довиждане" на домашните си и замина за Пловдив.

Поделението се намиреше в западната част на града. На входа на казармата стоеше часовая, въоръжен с автомат. На главата си часовая носеше каска, а на поясока му имаше паласки. Георги му показа повиквателна си заповед и влезе в двора на поделението.

Пред щаба на полка вече имаше много новобранци. Разпределяха ги по роти. Георги беше изпратен в трета рота⁵. Старшината на ротата им раздаде униформите. След като се облякоха, новобранците отидоха отново пред щаба. Когато се събраха всички, командирът на полка им говори за военната служба и за техните задължения. След това засвири военната музика. Наоколо бяха и старите войници. Заедно с тях новобранците играха хора⁶. По-късно всички пяха военни маршове и песни. Всички вечеряха заедно. За вечеря имаше гювеч и по чаша червено вино⁶.

LESSON 57

Младите войници нямат право на отпуска в началото на службата, затова родителите, приятелите или познатите им ги посещават по празници или в неделни дни.

Скоро и родителите на Георги ще отидат в Пловдив, за да го видят.

-
1. дойде времето - the time has arrived, i.e., when the boys become 18 years old.
 2. младежи - young people.
 3. набор - annual contingent of men born in the same year, who are called for military service at the same time. Levy.
 4. годен - fit. Fit for military service.
 5. трета рота - 3rd Company. The companies in the Bulgarian Army as well as battalions, platoons, and squads are numbered.
 6. On big holidays and special occasions the soldiers in the Bulgarian Army have better food and a glass of wine.

LESSON 57

Из живота на младите войници

МОДА

Модни навици донесе -
той при нас във взводи
и се чуди как да блесне
да покаже своята „мода“.

Но накрая със проблема
ловко се справи момчето —
вместо от хасе партенки
носи пъстри — на карета.

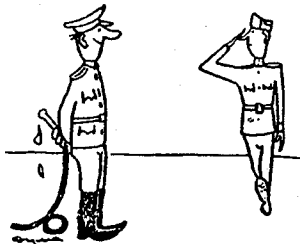
Когато няма отпуска. . .

КУМИРИ

Гонят някои нашивки,
други пък значки събират,
трети в лекарски почивки
утешение намират. . .

А за Митко чин и име
нищо — нищичко не значат. . .
Но и той кумир си има —
място нейде край готвача.

Поласканият пожарникар или за пръв
път в градски отпуск.

Когато скулпторът бели картофи.

LESSON 57

ПРЕВОД

Use the double forms of the Personal Pronouns whenever possible.

- Do you know Miss Ivanov?
- Yes, I know her very well.

- And Miss Stoyanov?
- I know her, too. I met her (for the first time) last week. Both of them were at a party. There were a lot of students from the university there.

- Who introduced you to her?
- Doncho. She has a beautiful face and pretty blonde hair.

- Did you dance with her?
- I did, of course. She felt like dancing a lot so I danced with her almost all the time.

- Did you drink much?
- No. I didn't feel like drinking at all. But Doncho felt like drinking. He drank a lot of whiskey and got drunk.

- Did you introduce him to your friends (fam.)?
- Only to a few. He didn't feel like talking to anyone.

- What happened to the two girls after the dancing party?
- I took them to the Park of Freedom. There we walked around for a long time. They didn't feel like going home at all.

- Do you feel like smoking now?
- No, thank you. I felt like smoking a little while ago, but I don't now.

- Do you see those two girls over there? Which one do you like better: the blonde or the brunette?
- I like the brunette better. She is more shapely.

- I think they are coeds. Let's go talk with them.
- O.K. We'll invite them to go with us to the movies.

ВЪПРОСИ

1. Каква е военната служба в България?
2. Кой трябва да постъпи на военна служба в България?
3. В какви родове войски служат младите българи?
4. На кого му дойде времето да постъпи на военна служба?
5. Какво трябва да направи всеки, преди да постъпи на военна служба в България?
6. Кой прегледа Георги на медицинския преглед?
7. Как го намериха лекарите?
8. Какво получи Георги по пощата няколко месеца след медицинския преглед?
9. Къде трябваше да се яви той?
10. Какво направи Георги, преди да приготви дрехите си?
11. Какво направи той, след като ги приготви?
12. Къде се намираше казармата на полка?
13. Кой стоеше на входа на казармата?
14. Какво оръжие носеше часовоят?
15. Какво носеше той на главата си и на поясока си?
16. Какво показа Георги на часовоя, преди да влезе в двора на казармата?
17. Какво имаше пред шаба на полка?

LESSON 57

18. Какво правеха войниците пред щаба?
19. В коя рота трябваше да служи наш Георги?
20. Кой заведе новобранците в ротата?
21. Какво им даде той там?
22. Къде отидоха новобранците, след като облякоха униформите си?
23. Коя музика свиреше пред щаба на полка?
24. Какво правиха всички след това?
25. Кой пъ военни маршове?
26. Какво вечеряха всички след това?
27. Защо родителите, приятелите и познатите на младите войници ги посещават често в началото на службата?
28. В кои дни ги посещават те?
29. Кой ще отиде някой ден в Пловдив, за да види Георги?
30. Вие служили ли сте във войската?
31. В коя част служихте?
32. Колко време служихте?
33. Може ли всеки човек да влезе в казармата, за да я разгледа?

LESSON 57

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

A few days ago I and my cousin Georgi received our draft notices. We had to go to the First Infantry Regiment. We said good-by to our folks and left for the barracks of the regiment which are situated in the western part of the town. At the entrance of the post (barracks) we saw a guard. He was armed with a rifle and had a helmet on his head. He stopped us and wanted to see our draft notices. After we showed them to him, he let us in.

There were a lot of recruits in front of the Headquarters. The assistant commander, Lieutenant Colonel Kirof, was assigning them to companies. He assigned us to the Third Company. After we had gone to our company, we received our military uniforms. We put them on and returned to the parade ground.

Част II

Разправете за военната си служба!

LESSON 57

РАЗПИТ

1. What is your name?
2. Петър Стоянов.
3. What is your rank?
4. Редник съм.
5. What branch of service did you serve in?
6. В пехотата.
7. In which unit?
8. В 2-ра рота на 3-ти пехотен полк.
9. Where is the post (barracks) of your regiment located?
10. В западната част на град Пловдив.
11. How many men did your company consist of?
12. От 100 души.
13. Why did you leave Bulgaria?
14. Защото баща ми и майка ми са в Съединените щати.
15. Where did you surrender?
16. В гората до селото.
17. Were you alone there?
18. Не. Бях с сержантите Петров и Попов.
19. What happened to them?
20. Петров го убиха, а Попов го раниха.
21. How come?
22. Войниците Ви мислеха, че сме неприятели.
23. What weapons were you carrying?
24. Аз носех винтовка, а сержантите - пистолети.

LESSON 57

РАЗПИТ

1. Как се казвате?
2. Peter Stoyanov.
3. Какъв чин имате?
4. I am a private.
5. В кой род войска служихте?
6. In the infantry.
7. В коя част?
8. In the second company of the 3rd Infantry Regiment.
9. Къде се намира казармата на полка Ви?
10. In the western part of the city of Plovdiv.
11. От колко души се състоеше ротата Ви?
12. One hundred.
13. Защо напуснахте България?
14. Because my father and mother are in the United States.
15. Къде се предадохте?
16. In the forest by the village.
17. Сам ли бяхте там?
18. No. I was with the sergeants Petrov and Popov.
19. Какво стана с тях?
20. Petrov was killed, and Popov was wounded.
21. Как така?
22. Your soldiers thought that we were enemies.
23. Какви оръжия носехте?
24. I was carrying a rifle, and the sergeants - pistols.

РЕЧНИК

бѹдка f.	sentry box; booth
веднѹж adv.	once
винтовка f.	rifle (Russian)
вход m.pl. вхѹдове after num. вхѹда	entrance, way in
вѹорѹжен, а, о, и	armed
живѹт m.	life
задѹлжителен, лна, о, и	mandatory, obligatory
зѹедно	together
каска f.	helmet
командир m.	commander
помѹщик командир	assistant commander
лазарет m.	dispensary
марш m.pl. маршове	march; march (music)
медицински, а, о, и	medical
младѹж	youth, a young person
мѹзика f.	music, brass band
начѹло n.pl. в начѹлото /на/	beginning at the beginning (of)
новобрѹнец m.pl. нци, after num. новобрѹнеца	draftee, conscript
оттогѹва	since then
палѹска f.	cartridge box
пехѹтен, тна, о, и	infantry
плац m.pl. плацове after num. плаца	drill field, parade ground
повиквѹтелна зѹповед	draft notice
поделѹние, я	unit, section
полк m.pl. пѹлкове after num. пѹлка	regiment
получѹвам	to receive
получѹ, и, их	
постѹпвам	to behave,
постѹпя, и, их	
постѹпвам на воѹнна слѹжба	to enter the service
постѹпвам в казармата	to enter the service
поясѹк m.pl. ци, after num. поясѹка	belt
предѹвам се	to surrender
предѹм се, даде се, дадох се, даде се	
прѹглед m.	survey; medical examination; (mil.) inspection, review

LESSON 57

простóрен, рна, о, и
 пúскам
 пúсна, е, ах
 пълнител
 развявам се
 развѣя се, ѳе се, вях се
 разпредѣлям
 разпределя, и, их
 разпредѣлям по рóти
 род m.pl. рóдовѣ
 after num. рóда
 род войскá
 рóта f.
 стълб m.pl. стълбове
 after num. стълба
 часовóй m. with art. часовóят, я
 pl. часовóи after num. часовóя
 щаб m.pl. щáбове
 after num. щáба
 явявам се
 явя се, и се, их се
 явявам се на медицински прѣглед

spacious, roomy
 to let, to allow, to permit

cartridge clip
 to fly

to distribute, to assign

to assign to companies
 clan, tribe, family;
 gender
 branch of service
 (mil.) company
 pole, post

sentry, guard

headquarters

to appear, to turn up

to report for medical
 examination

Походен марш

СВЪРЗОЧНИК

П Е Т Д Е С Е Т И О С М И У Р О К

LESSON 58

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Vocative Form of Masculine Common Nouns

II. Vocative Form of Adjectives

I. Vocative form of Masculine Common Nouns

1.

Сега аз ще кажа на този ученик да дойде при мен.
Ученико, елате при мен!

Г-н А....., кажете на този
ученик да дойде тук!

Ученико, елате тук!

Г-н Х....., кажете на този
войник да донесе книгата!

Войнико, донеси книгата!

2.

Сега аз ще кажа на старшината да дойде тук.
Старшино, елате тук!

Г-н Б....., кажете на този старшина
да дойде тук!

Старшино, елате тук!

3.

Сега ще кажа на доктора да дойде тук.
Докторе, елате тук!

Г-н В....., кажете на доктора
да дойде в къщи!

Докторе, елате в къщи!

4.

Сега ще кажа на този човек да дойде тук.
Човече, елате тук.

Г-н....., кажете на този човек да дойде
тук!

Човече, елате тук!

..... на Бог да ти помогне!
на този господин да дойде!

Боже, помогни ми!

5.

Сега ще кажа на комшията да дойде.
Комшию, ела тук!

Г-н Г....., кажете на комшията да дойде!

6.

Сега ще кажа на този другар да дойде.
Другарю, ела тук!

Г-н Х....., кажете на този другар да дойде!

7.

Г-н....., кажете на майстора да не работи повече!
на доктора, че ще го повикам утре!
на сина си да учи всеки ден!

Г-н....., попитайте капитана дали е стрелял с картечница!

II. Vocative form of Adjectives

Драг.....приятел
Драги приятелю!

драг.....приятел

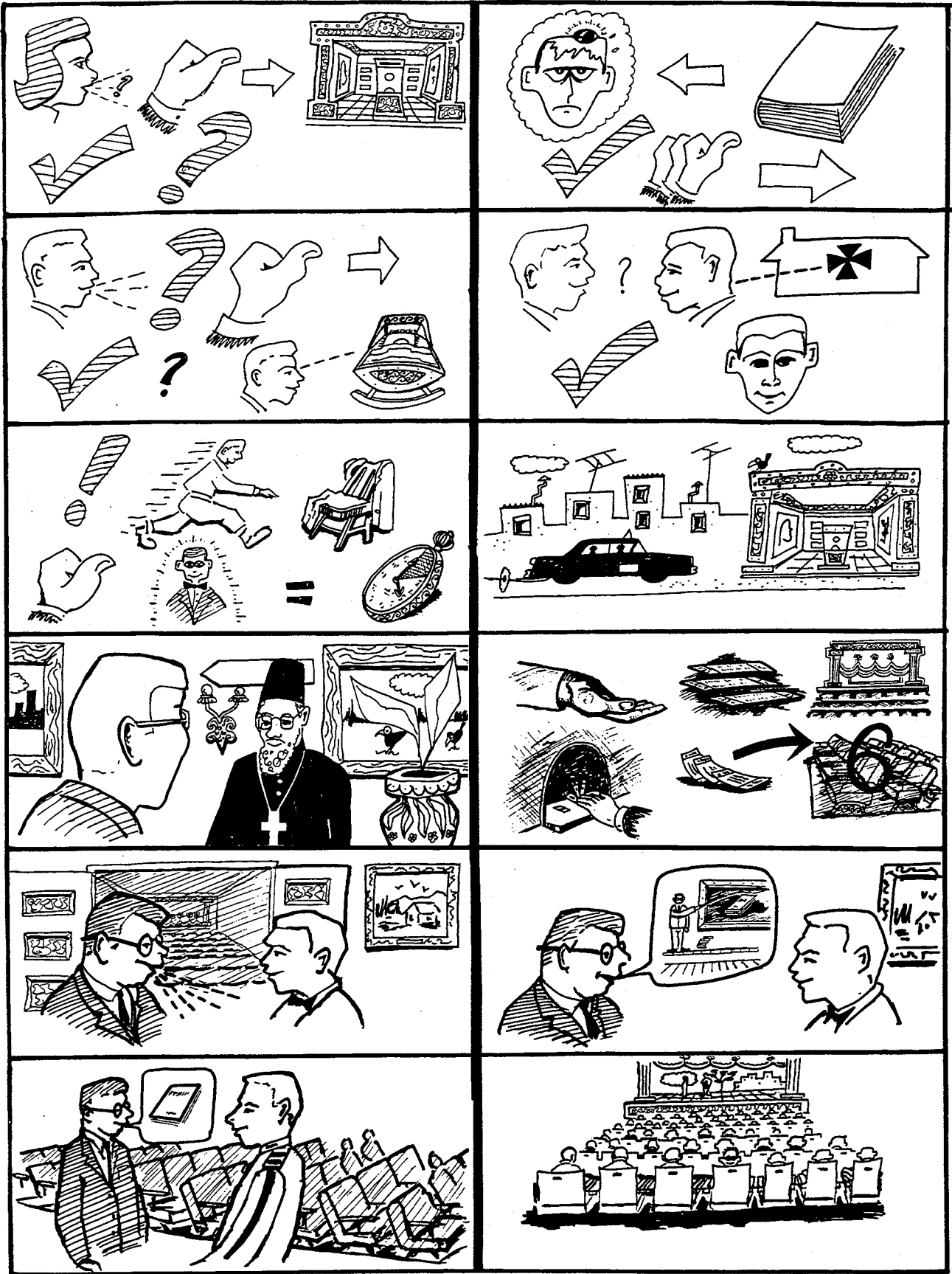
, , скъп,
любезен,

господин, Христо, Петър,
брат, братовчед, чичо, син

Драги приятелю!

Стари приятелю!

и т. н.

НА ТЕАТЪР

Пенка, Добри, Христо и Стоян Ковачеви

Пенка

5 - Добри, нали ми обеща да ме заведеш
тази вечер на театър?

Добри

- Вярно, забравих. Какво дават?

Пенка

10 - Драмата "Под игото" по романа на Иван Вазов.

Добри

- Добре, ще отидем. Пригответи се!

Христо

- Татко, може ли и аз да дойда?

Добри

15 - Може да дойдеш, ако баба ти Стоян остане в
къщи да гледа бебето.

Христо

- Баба Стояне, ще останеш ли в къщи?

Стойан

20 - С удоволствие, братко.

Добри

- Пригответи се бързо, сине! Нямаме много време.

Христо

- След десет минути съм готов, татко.

25

/След малко взимат такси и отиват в Народния
театър. Във фоайето на театъра те срещат
дядо Иван и според обичая се поздравяват./

Добри

30 - Добър вечер, дядо Иване! Приятно ми е да
те видя.

Дядо Иван

- Добър вечер, г-н Ковачев, и аз се радвам, че
ви виждам.

/Отиват на касата за билети./

35 Добри

- /Към касиера/ Дайте ми, моля, три билета на
един от първите редове!

Касиерът на театъра

- Заповядайте, три билета на шести ред.

40 /Бащата плаща билетите. В коридора Христо среща
своѝ учител по български език и литература Пѝнев./

Христо

- Добър вечер, другарю Пѝнев.

Учителят

45 - Добър вечер, Христо! Как си?

Христо

- Благодарѝ, добре съм. Радвам се, че ще видя
драмата "Под ѝгото" тази вечер.

Учителят

50 - И аз се радвам. Ще я изучаваме наскоро.

/Влизат в салона на театъра./

Добри /Към разпоредителя, който му посочва местата./

- Другарю, дайте ми една програма!

Разпоредителят

55 - Заповядайте, другарю!

/Всѝчки сѝдат. Завѝсата се вдига./

-
5. на - to, shows the purpose of going there; to see a dramatic piece, not a mere visitation of the building. In the last case the preposition в would be used.
9. Иван Вáзов (1850-1921) the most famous and prolific Bulgarian writer. He wrote poems, short stories, novels, and plays (comedies and dramas). In his novel "Под ѝгото" "Under the Yoke" he describes the life of the Bulgarian people under Turkish rule (1396-1878). Parts of the novel were dramatized in a very successful play under the same name.
26. дѝдо-dyado, an address to an old person/male. Not necessarily a grandfather.
41. по of; учител по български език и литература teacher of Bulgarian language and literature; here по indicates the field, sphere of activity, work.

ГРАМАТИКА

I. VOCATIVE FORM OF MASCULINE COMMON NOUNS*

The common masculine nouns form their vocative form by adding to their nominative О or Е, or by changing their nominative ending into О, ЙО, or Ю. Some do not undergo any change.

1. Ending О

a. All nouns ending in К, Х, Ж, Ц, Ч, Ш, and ИИ form their vocative case by adding О.

Examples:

уче́ник	pupil, student	уче́нико!
нача́льник	chief, boss	нача́лико!
мона́х	monk	мона́хо!
мъж	husband	мъжо!
бое́ц	fighter	бое́цо!
ора́ч	plower	ора́чо!
апа́ш	thief	апа́шо!
бу́лгарин	a Bulgarian	бу́лгарино!

b. All nouns ending in А form their vocative by changing А to О.

Examples:

влади́ка	bishop	влади́ко!
войво́да	chieftain	войво́до!

2. Ending Е

a. All nouns ending in a consonant except those mentioned above in 1.a. form their vocative with the ending Е.

Examples:

поп	priest	по́пе!
до́ктор	doctor	до́кторе!

* Cf VI, p.10 where the vocative case of masculine proper nouns is discussed.

LESSON 58

b. The following nouns form their vocative with the ending Е with some change in their stems:

Examples:

Бог	God	Боже!
старѣц	old man	старче!
човѣк	man	човече
Димитър	Dimitër	Димитре!
Христос	Christ	Христе!
брат	brother	брате! or братко!
син	son	сине! or синко!
баща	father	тате! or татко!

3. Ending ѝО

All nouns ending in Я form their vocative by changing Я to ѝО.

Examples:

съдия	judge	съдийо!
комшия	neighbor	комшию!

4. Ending Ю

All nouns ending in AP and TEL form their vocative with the ending Ю.

Examples:

учител	teacher	учителю!
другар	friend	другарю!
цар	king	царю!

II. VOCATIVE FORM OF ADJECTIVES

a. Only the masculine form of the adjectives has a special form for the vocative. The ending is И.

LESSON 58

Examples:

МИЛ	dear	ми́ли Ива́не!	dear Ivan!
драг	dear	дра́ги Пе́тре!	dear Peter!
скъп	dear	скъ́пи бра́тко!	dear brother!

b. The adjectives ending in ЪЛ, ЪР, ЪК, and ЕН which lose Ъ and Е, (Cf. Vol. II, 137) form their vocative after losing Ъ and Е.

Examples:

зЪЛ	зли вЪлче!	fierce wolf!
добЪр	добри човече!	(my) good man!
че́рен	че́рни дяволе!	black devil!
ма́лък	ма́лки бра́те!	little brother!

Балетна продукция на Софийската народна опера

LESSON 58

Премьера на българската опера „Цвета“ от маестро Г. Атанасов. На снимката: на преден план Радка Конфорти в ролята на Цвета, Иван Арсов (вдясно) в ролята на Спас и Милен Паунов в ролята на кума

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Vocative form of Masculine Common Nouns

II. Vocative form of Adjectives

1.

Г-н....., попитайте другаря си Попов дали може да дойде тук!
приятеля си дали е написал домашната си
работа!
този ученик дали разбира български!
доктора дали може да Ви приеме днес!
зъболекаря дали ще Ви постави пломба!
този писател дали е написал нещо напоследък!
този софиянец колко жители има София!
разпоредителя дали има програма!
комшията си дали може да ти даде малко
захар!
този човек къде е улица "Раковски"!
брат си дали ще отиде на екскурзия в
неделя!

и т. н.

българин, французин, американец, войник,
син, лейтенант, господин, владика, съдия,
курсист, председател, неприятел, часовой,
началник, капитан, мъж, селянин и т. н.

2.

Г-н....., помолете другаря Славчев да Ви даде учебника!
съдията да не Ви праща в затвора!
доктора да Ви прегледа!

LESSON 58

Г-н....., помолете учителя си да Ви прочете урока още един път!
брат си да Ви даде десет лева на заем!
братовчед си да отиде на екскурзия с тях!
този ученик да Ви разправи урока!
този студент да излезе от стаята!
компанията да слезе от покрива на къщата!
владиката да влезе в стаята!
този човек да не яде много!

и т. н.

3.

Драг..... приятел
Петър
състудент
мъж
Христо
човек
господин
и т. н.

Драги приятелю!
Драги Петре!

скъп, добър, стар,
мальк, любезен

и т. н.

ЧЕТИВО

Столицата на България , София, е много хубав и модерен град с около 950,000¹ жители. В него има хубави здания, красиви паркове, много театри, кина, музеи и нощни заведения. Народният театър "Иван Вазв" е най-големият и най-известният. В него представят класически и модерни пиеси.

Българите много обичат своя Народен театър. Затова не само софиянци, но и хора от провинцията го посещават често.

Един ден Пенка и Добри Ковачеви решиха да отидат на театър със сина си Христо. Даваха българската драма "Под игото"². Тази драма представя живота на българите под турско робство. Тя е написана по романа на българския писател Иван Вазов. Драмата "Под игото" е много често в репертоара³ на театъра. Българите обичат да я гледат, защото в нея се говори за свободата на народа. Българите обичат свободата.

Ковачеви отидоха с такси до театъра. Във фойето на театъра те срещнаха дядо Иван. Те го поздравиха и размениха няколко думи с него. След това Добри Ковачев отиде при касиера на касата и купи три билета партер на шестия ред.

Междувременно⁴ Христо, който беше ученик в десети клас, видя своя учител по български език и литература и го поздрави любезно. Учителят се зарадва, като видя своя ученик. Класът на Христо наскоро щеше да изучава⁵ романа "Под игото" в училище.

LESSON 58

Първият⁶ звенец на театъра би. Всички почнаха да влизат в салона. Когато Ковачеви влязоха в салона, един разпоредител им посочи местата и им даде програма. Малко след това вторият звенец би. Вдигнаха завесата⁷ и представлението⁸ започна.

1. Including the suburbs and several adjoining villages.
2. Под ѝгото - See footnote under the dialogue of this lesson.
3. репертоар - Repertory, is of course dictated by the ideology of the Communist party. Besides a few Bulgarian plays Soviet plays are mainly shown. Some plays by Western authors are also shown sometimes, but with proper modification to fit the Communist ideology and propaganda.
4. In the meantime, meanwhile.
5. щѐще да изучава - was going to study.
6. Two bells ring before the show starts as well as at the end of each intermission.
7. завѐса - curtain.
8. представлѐние - show, performance.

ИРЕВОД

According to Peter his father and mother were in the country last month. They visited some relatives there. They wanted to buy a little house with a small vegetable garden there. But they had to return home before buying the house, because his mother didn't feel very well.

Peter tells me that after returning home, his mother got sick. She had a sore throat and was running a high temperature. She got well just a few days ago.

According to his parents the villagers built many new houses around the square and along the main street. They brought electricity to the village from the main power plant near the river. They also started putting in the sewerage.

All his relatives are well. His uncle Pendo built a new house. He sold the old house because the roof and a few other things needed repairing and he just didn't have time for that. His cousin Nadya wanted to go abroad and study medicine in Germany. She was studying German a few hours every day. She had a German textbook but didn't have a German dictionary. That's why she asked him to buy one for her.

LESSON 58

ВЪПРОСИ

1. Какъв град е столицата на България?
2. Колко жители има София?
3. Какво друго има в София освен театри?
4. Кой е най-големият и най-известният театър в България?
5. Какви пиеси се представят в него?
6. Защо не само софиянци, но и хора от провинцията го посещават често?
7. Кой реши един ден да отиде на театър?
8. Коя драма даваха в театъра?
9. Какво представя тази драма?
10. По кой роман е написана драмата "Под игото"?
11. Защо тази драма е много често в репертоара на театъра?
12. За какво се говори в тази драма?
13. Кой обича свободата?
14. С какво отидоха Ковачеви до театъра?
15. Къде срещнаха те дядо Иван?
16. Какво направиха те, след като го поздравиха?
17. Защо Добри Ковачев отиде при касиера на касата след това?
18. Какви билети купи той?
19. Кого видя Христо междувременно?

LESSON 58

20. Какво направи Христо, след като видя своя учител по български език и литература?
21. Защо се зарадва учителят на Христо?
22. Кой щеше да изучава наскоро романа "Под игото" в училище?
23. Кога започнаха всички да влизат в салона?
24. Какво направи един разпоредител, когато Ковачеви влязоха в салона?
25. Какво им даде разпоредителят, след като им посочи местата?
26. Какво стана, след като вторият звънец би?

Театрален
афиш

LESSON 58

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

A.

- Teacher, are we going to study the drama "Under the Yoke" soon?
- Yes, Peter. Do you have the novel?
-
- No, I don't. The People's Theater presents the drama tomorrow night and I'm going to see it.
- Very good. Your comrade Ivan has two copies of this novel. You can buy one.
- (Turns to Ivan) Comrade, I hear that you have two copies of the novel "Under the Yoke". Will you sell me one?
- With pleasure, friend. It cost fifteen leva and ninety-five stotinki when I bought it. I'll sell it to you for nine leva and eighty stotinki.
- Man, you want a lot of money.
- Well, neighbor, don't buy it if you think it is too expensive.

B.

Write a short letter to a friend in Bulgarian.

Част II

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Запишете отговорите на въпроси 1-12 на магнитофонна лента!

LESSON 58

РЕЧНИК

бéбе n.	baby
бия, е, бих	to beat, to ring
звънецьт бие	the bell is ringing, the bell rings
вдигам се	to rise
вдигна се, е се, ах се	
давам	to give, to present
какво дават?	what do they play? what's on?
драма f.	drama
жител m. with art. жителят, я	inhabitant, resident
заведение n.	1. establishment, institution 2. shop, enterprise
нощно заведение	night club
завеса f.	curtain
звънец m.pl.	bell
звънецьт бие	the bell rings, is ringing
йго n.	yoke
изучавам	to study, to make a study of
изуча, и, их	
каса f.	box office
каса за билети	box office
класически, а, о, и	classic, classical
литература f.	literature
любезен, зна, о, и	kind, friendly
междувременно	in the meantime, meanwhile
нощен, нощна, о, и	night, nightly
нощно заведение	night club
партёр m.	the main floor in a theater; ground floor
пиеса f.	play
писател m. with art. писателят, я	writer
по prep. indicates the field of activity, work.	according to, base on, after
по романа на.....	according to the novel by, based on the novel by
учител по български	a teacher of Bulgarian
посочвам	to show
посоча, и, их	

LESSON 58

представлѣние п.

представѣям

представѣя, и, их

прѣграма f.

размѣням

размѣня, ѣ, их

разпоредител м. with art. ят, я

репертоар м.

рѣбство п.

салѣн м.

софиянец м. pl. софиянци

срѣден, срѣдна, о, и

I-во срѣдно училище

турски, а, о, и

фоайе п.

show, performance
to perform, to present

program
to exchange

usher
repertoire, repertory
slavery
1. hall 2. auditorium (of
a theater)

an inhabitant of Sofia
middle

Ist High School

Turkish

foyer, lobby

Баща и син от драмата "Гераците"

"Антимилитаризмът" на комунистите започва с децата

П Е Т Д Е С Е Т И Д Е В Е Т И У Р О К

L E S S O N 5 9

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Forms of the Past Indefinite and Past Perfect Tenses

1.

Аз съм написал домашната работа.
Той казва, че аз съм бил написал домашната работа.

Ти си написал домашната работа.
Той казва, че ти си бил написал домашната работа.

Г-н А....., г-н Б.... написал ли е домашната работа?
Да, той е написал домашната работа.

Г-н Б....., какво казва г-н А.....?
Той казва, че аз съм бил написал домашната работа.

Г-н П....., аз написал ли съм писмото?
Да, ти си написал писмото.

Г-н Х....., какво каза г-н П.....?
Той каза, че ти си бил написал писмото.
Той каза, че си бил написал писмото.
Ти си бил написал писмото.
Бил си написал писмото.

Аз съм купил къщата.
Ти си станал рано.
Аз съм научил урока.
Ти си прочел романа.
Аз съм му дал пари на заем.
Ти си пристигнал със сутрешния влак.
Аз съм се прибрал късно в къщи.

и т. н.

2.

Той е научил урока.
 Чух, че той бил научил урока.
 Чух, че бил научил урока.
 Бил научил урока.

Г-н Т....., г-н Р..... научил
 ли е урока?

Чух, че бил го научил.
 Той каза, че.....
 Казват, че.....
 Разправят, че.....
 Според Иван.....

Той написал ли е домашната си работа?
 Той върнал ли се е?
 Учителят влязъл ли е в стаята?
 Брат ти заминал ли е за чужбина?
 Кольо обръснал ли се е вече?

и т. н.

3.

Тя е пристигнала в София.
 Чух, че тя била пристигнала в София.

Момичето е влязло в двора.
 Петър каза, че момичето било влязло в двора.

Братовчедка ти пристигнала ли е в София?
 Момичето влязло ли е в черквата?
 То написало ли е домашната си работа?
 Радка сложила ли е масата?
 Леля ти отишла ли е на село?
 Кога се е прибрала сестра ти?
 Кога се е върнало сестричето на Боян?
 Къде е спало то?

и т. н.

LESSON 59

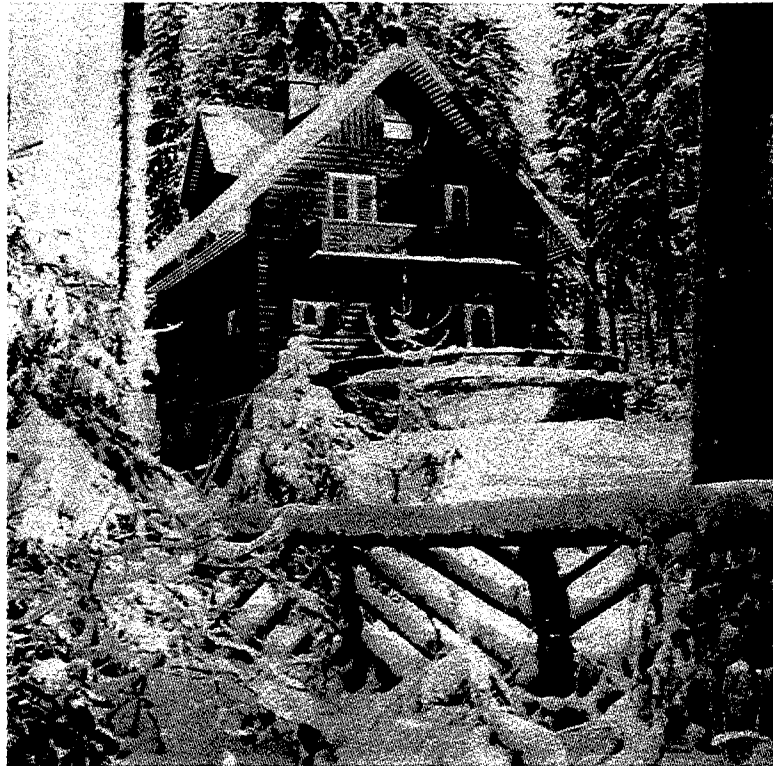
Аз написал ли съм домашната
работа?
Аз научил ли съм урока добре?

Аз /г-жа С.....говори/
научила ли съм урока добре?

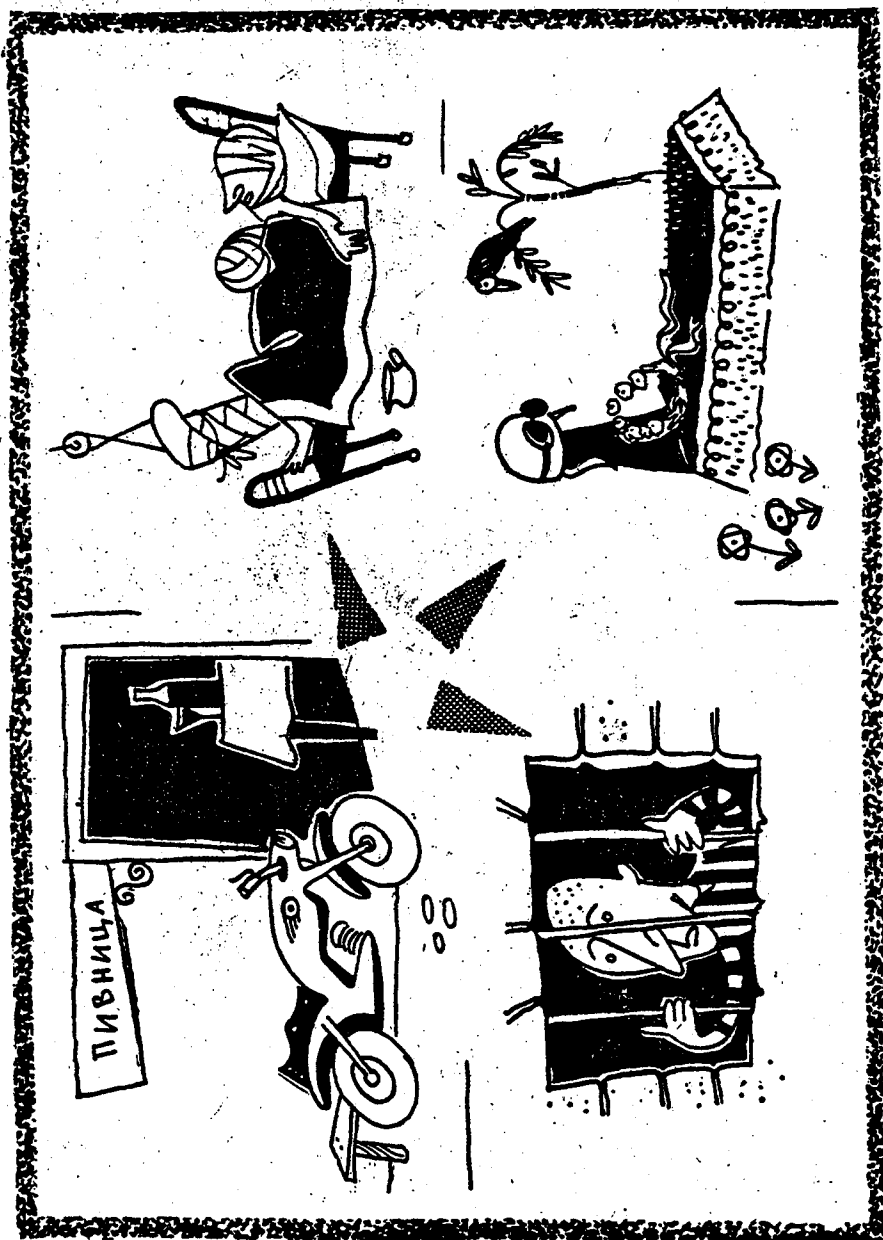
Чух, че Вие сте била научи-
ла /ти си била научила/
урока добре.

Ти, Радке, сложила ли си
масата?

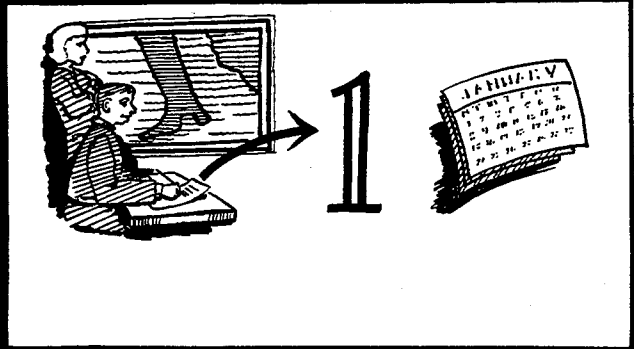
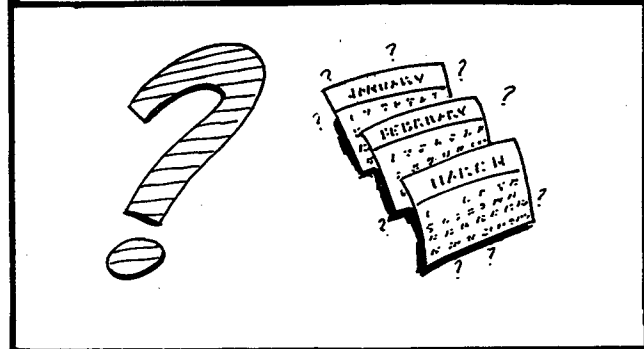
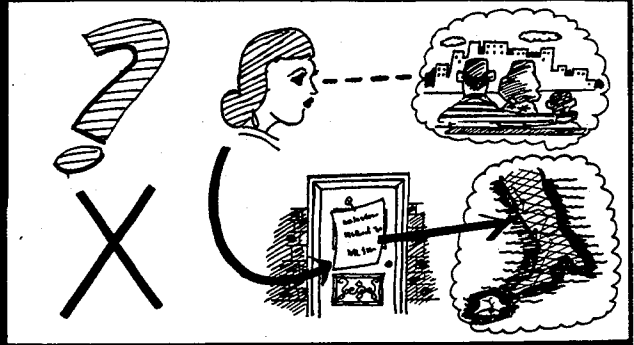
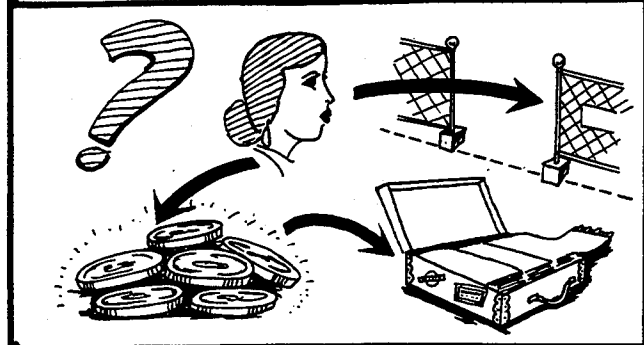
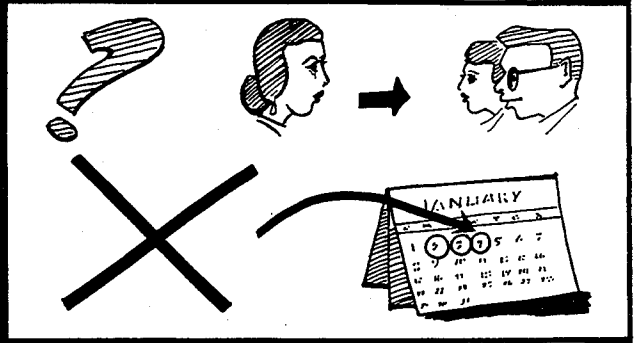
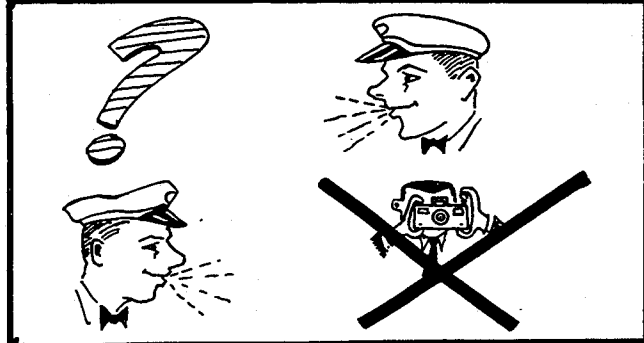
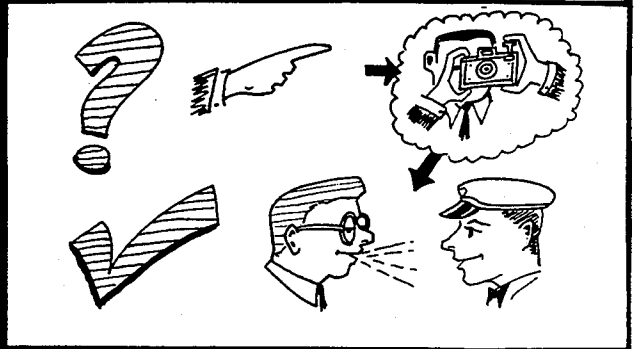
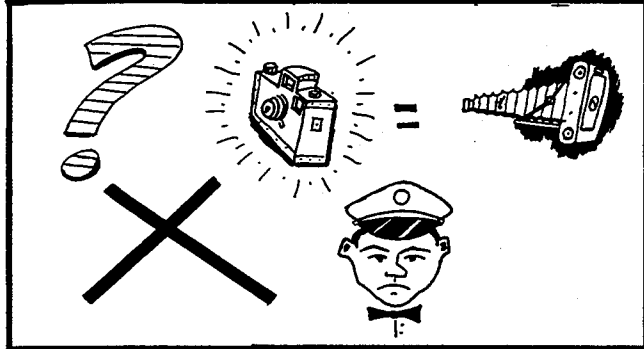
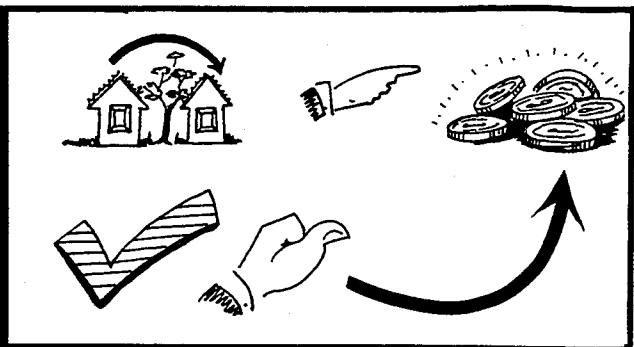
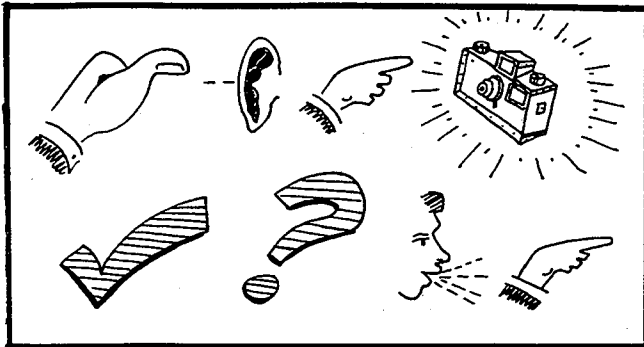
И Т. Н.

Вила в курорта Боровец до София

След близането в пивницата — грите възможни изходи

НА МИТНИЦАТА

Иван
Васил

- 5 - Василе, чух, че ти си си бил купил нов
фотографически апарат във Виена.
- Да, купих си. Кой ти каза?
- Съседът ти Пиперов. Бил си платил много
мито за него.
- Да. За съжаление трябваше да платя.
- 10 - Апаратът не можат ли да мине като стар,
употребяван?
- Не могат. Митничарят беше много строг.
- Сигурно не си му казал, че си го употребявал.
- Как не! Казах му.
- 15 - А той какво рече?
- Каза ми, че не съм го бил употребявал достатъчно.
- Надя върна ли се с теб?
- Не, тя си дойде няколко дена след мен.
- 20 - Как е минала през митницата на границата?
- И тя трябвало да плати много мито, понеже била
напълнила куфарите си с копринени платове.
- Видяла ли се е с Георгиеви във Виена?
- Не. Когато отишла да ги види, те били вече
заминали за Италия.
- 25 - Колко време ще стоят те там?
- Писали ѝ, че щели да стоят около месец.

-
4. Hearsay follows after чух. For that reason Vasil asks кой ти каза? on line 6.
7. The custom duties have been always high in Bulgaria. They are especially high now for merchandise coming from the West, or any non-communist country.

LESSON 59

-
10. стар old, употребяван used. Стар is used here more in the sense of употребяван. The two words reinforce each other.
13. The past indefinite tense is used when the speaker has in mind an action which he expects to have happened, but was not witnessed by him. Compare lines 20 and 23., че си го употребявал is hearsay of the past tense.
14. Как не! understood съм му казал. Translate: of course!
15. And he, what did he say?
21. понеже билá напълнила is hearsay of the pluperfect tense. Witness: понеже бѣше напълнила....
23. Видяла ли се е.... did she meet ... lit. did she see...
24. ... те били вече заминали is hearsay. Witness: те бѣха вече заминали.

Изглед от курорта Варна

ГРАМАТИКА

HEARSAY FORMS OF THE PAST INDEFINITE* AND PAST PERFECT TENSES**

The Hearsay forms for the past indefinite tense and the past perfect tense are identical.

Hearsay Form

Past Indefinite and Past Perfect Tenses

<u>Imperfective Aspect</u>				<u>Perfective Aspect</u>				
аз	съм	бил	купу́вал	(They say) I have	аз	съм	бил	ку́пил
		била́	купу́вала	(had) bought			била́	ку́пила
		билó	купу́вало				билó	ку́пило
ти	си	бил	купу́вал		ти	си	бил	ку́пил
		била́	купу́вала				била́	ку́пила
		билó	купу́вало				билó	ку́пило
той		бил	купу́вал		той		бил	ку́пил
тя		била́	купу́вала		тя		била́	ку́пила
то		билó	купу́вало		то		билó	ку́пило
ние	сме	били́	купу́вали		ние	сме	били́	ку́пили
вие	сте	били́	купу́вали		вие	сте	били́	ку́пили
те		били́	купу́вали		те		били́	ку́пили

Since the hearsay form is one and the same for both past indefinite and past perfect tenses, the context, i.e. the sequence of tenses can only help us to recognize which of the two tenses this form represents.

* See V, 16-19 for the witness form of the tense.

** See V, 200-204 for the witness form of the tense.

LESSON 59

a. For Past Indefinite Tense

Hearsay

Чух, че ти си си бил кúпил
нов фотографически апарáт.
I heard that you had bought
a new camera.

Той бил платил мно́го мѝто.
(They say) He has paid high
custom duty.

Witness

Ти си си кúпил нов фотографѝ-
чески апарáт.
You have bought a new camera.

Той е платил мно́го мѝто.
He has paid high custom duty.

The actions expressed by ти си си бил кúпил and ти си си кúпил refer to an indefinite time in the past without any reference to another point in the past.

b. For Past Perfect Tense

Hearsay

Митничáрят не зна́ел, че те
били кúпили дрéхите вѝв
Виéна.
(They say that) the customs
official did not know that
they had bought the clothes
in Vienna.

Когáто тя отѝшла да ги вѝди,
те бѝха вѝче зами́нали за
Ита́лия.
(They say that) When she
went to see them, they had
already left for Italy.

Witness

Митничáрят не знаеше, че те
бѝха кúпили дрéхите вѝв
Виéна.
The customs official did not
know that they had bought the
clothes in Vienna.

Когáто тя отѝде да ги вѝди,
те бѝха вѝче зами́нали за
Ита́лия.
When she went to see them,
they had already left for
Italy.

The clauses били вѝче зами́нали and бѝха вѝче зами́нали express a past action which happened before another action also in the past.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Forms of the Past Indefinite and Past Perfect Tenses.

1.

Къде са отседнали Пеневи?

Казват, че били отседнали в хотел "България".

Отседнали ли са по-рано там?
Г-жа Пенева идвала ли е друг път тук?

Чух, че.....
Разправят, че.....

А момичето ѝ?

Казаха ми, че.....
Според.....

Тя завеждала ли е децата в "Парка на свободата"?

Те били отседнали...

Те ходили ли са в Германия?

А тя?..... А момичето?..

А той?..... А ти?.....

А вие?..... А майка ти?..

и т. н.

Научили ли сте урока за днес?

Кой от студентите не е написал домашната си работа за днес?

Чух, че Стоянов не бил написал..

че те.....

че аз.....

че тя.....

че ти.....

и т. н.

Тя учила ли е руски език по-рано?

Какъв език сте учили Вие по-рано?

Кой от Вас е учил италиански?

Кой си е купил нов фотографически апарат?

Той правил ли е снимки с новия си фотоапарат?

Сестра му виждала ли е снимките?

Тя донесла ли ги е в къщи?

Ти виждала ли си ги?

Аз видяла ли съм тези снимки?

Кой ти е дал пари на заем?

Христо пристигнал ли е?

Жена му не е ли оздравяла вече?

Колко инжекции ѝ е бил лекарят?

Момичето ѝ беше ли настинало преди това?

2.

Той беше ли вече докарал автомобила, когато те се върнаха в къщи?

Чух, че той бил вече докарал автомобила, когато те се върнали в къщи.

Ти беше ли прочел вече списанието, когато тя влезе в стаята?

Той беше ли вече написал домашната си работа, когато жена му се върна?

Те бяха ли си легнали вече, когато момичето им се прибра?

Те бяха ли вече почнали да поправят колата, когато сестра ти отиде там?

и т. н.

3.

Той беше ли вече написал домашната си работа, преди ти да отидеш у него?

Чух, че бил вече написал домашната си работа, преди да отида /съм отишел/ у него.

LESSON 59

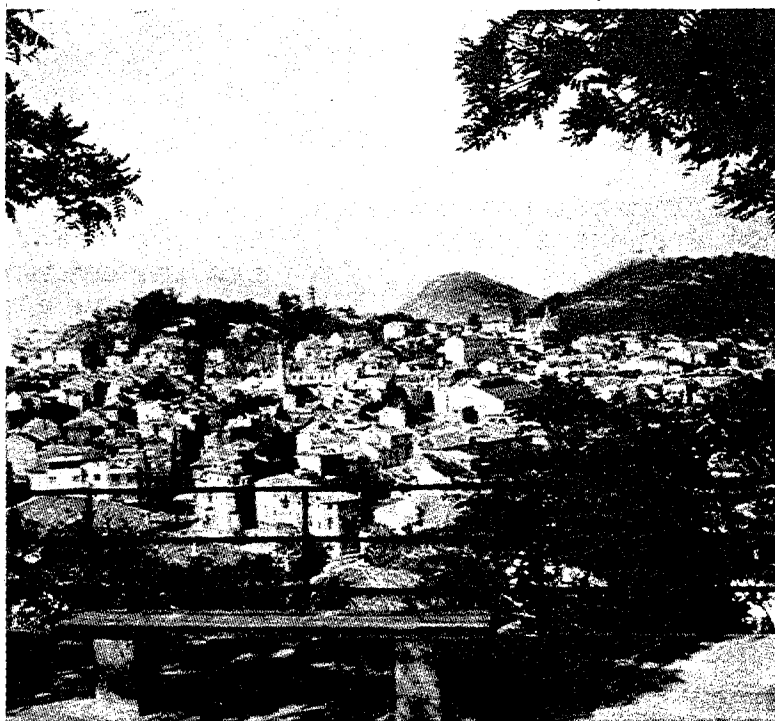
Ти взе ли пари на заем от Стоеви,
преди да тръгнат за чужбина?

Влакът беше ли заминал, преди те
да пристигнат на гарата?

Те бяха ли изяли пуйката, преди
да отиде тя там?

Децата бяха ли си легнали вече?

и т. н.

Изглед от град Пловдив

ЧЕТИВО

Виена е столица на Австрия. Градът се намира на река Дунав. Той е един от най-красивите градове в Европа. Известен е с хубавата си валсова музика и веселия си живот. Виенската държавна опера е известна из цял свят.¹

Преди Втората световна война много млади българи следваха в виенските университети. Днес много отиват във Виена като туристи. Там те разглеждат забележителностите на града и си купуват различни неща: дрехи, ризи, вратовръзки, обувки, фотографически апарати и т. н. Фотоапаратите са не само хубави, но и евтини.

Оня ден срещнах Иван. Той ми разправи, че Васил токущо се бил върнал от Виена. Той си бил купил фотоапарат от там. Платил само петдесет лева и бил много доволен от апарата. Направил много снимки на паметници, стари църкви, модерни сгради и паркове. За съжаление, когато се връщал, трябвало да плати много мито на българската граница. Митничарят, който прегледал багажа му, бил много строг. Казал на Васил, че не бил употребявал фотоапарата достатъчно време, за да мине² като стар.

Сестрата на Васил, Мара, с която той бил отишел във Виена, не се върнала с него. Искала да се види с Георгиеви, които били в Инсбрук³ по това време. Отишла там, но те били вече заминали за Италия. Тя пристигнала в София преди няколко дена. И тя трябвало да плати много мито на границата, понеже била напълнила куфарите си с копринени платове, найлонови чорапи, чанти, червила и други дребни работи.

1. из цял свят throughout the world.

2. mine is witness form, but hearsay could also be used here: минал. Usually, when the first subordinate clause (in this case: че не бил употребявал) is in hearsay, the next, depending on the preceding, is in witness form. The 2nd subordinate clause could also have hearsay for a stronger hearsay.

3. Innsbruck is a city in Western Austria.

LESSON 59

ИПЕВОД

Now we are taking a walk in the Park of Freedom. Accidentally, we meet our old friend Ivan. He tells us that his sister will return from abroad soon. She'll live with his mother and father. He won't work any more at the Tractor Plant because he's going to study at the university. He'll study law. That's why he'll live with his parents, too.

They'll move to a bigger apartment next week. The present tenants are going to vacate the apartment in a few days. He'll have to go and clean it before they move in. His cousin has a truck and he's going to help them with the transporting of their furniture.

Then he tells us that his little sister will start going* to school this year. She was sick a few weeks ago, but is feeling well now.

Their father promised them that he would buy a car. That's why he, Ivan, is learning how to drive a car and is studying all the traffic regulations. As soon as he passes the examination successfully, he'll invite us to dinner at a restaurant and we can eat and drink as much as we want.

* going transl: to go

LESSON 59

ВЪПРОСИ

1. Кой град е столица на Австрия?
2. Къде се намира градът?
3. Какъв град е Виена?
4. С какво е известен градът?
5. Коя опера е известна из цял свят?
6. Защо много българи ходеха във Виена преди Втората световна война?
7. На какво се наслаждаваха други там?
8. Какви неща си купуваха българите, преди да се върнат в България?
9. Какви бяха фотоапаратите?
10. Кого срещна Петър оня ден?
11. Какво разправи Иван на Петър?
12. Какво си бил купил Васил според Иван?
13. Колко платил Васил за фотоапарата?
14. Какви снимки направил Васил във Виена?
15. Защо трябвало Васил да плати мито на митницата?
16. Какъв бил митничарят, който прегледал багажа му на българската граница?
17. Какво казал митничарят на Васил за фотоапарата?
18. Кой не се върнал с Васил от Виена?
19. С кого искала да се види Мара, сестрата на Васил?

LESSON 59

20. Къде били Георгиеви по това време?
21. Защо Мара не могла да намери Георгиеви, когато отишла в Инсбрук?
22. Кога пристигнала тя в София?
23. Какво станало с нея на границата при Драгоман?
24. Защо трябвало тя да плати много мито на границата?

Село Шипка до Казанлък

LESSON 59

ДОМАШНА РАБОТА

Част 1.

Преведете на български:

- Who has learned this lesson well?
- Stoyan says that I have learned the lesson well. But I don't think so.

- What about the other students?
- According to him they haven't studied much, that's why they don't know it well.

- I heard that you had bought a new camera in Vienna.
- Yes, I bought one.

- Have you taken any pictures with it?
- No, I haven't, but my sister took some. She told me that she had taken a few.

- Have you heard anything from your uncle in the country?
- Yes. I received a letter from him a few days ago. He writes that the boy of his friend, the president of the village council, has become sick.

Част 2.

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Запишете на магнитофонна лента отговорите на въпроси 11-20!

РЕЧНИК

апарáт м.	device, appliance, apparatus
фóтоапарáт м.	camera
фотографически апарáт	camera
багаж м.	baggage, luggage
вáлсов, а, о, и	waltz
Виéна f.	Vienna
войнá f.	war
Втóрата светóвна войнá	the Second World War
вратоврѣзка f.	necktie, tie
грáница f.	border, frontier
довóлен, лна, о, и	satisfied
Дúнав м.	the Danube river, one of the largest rivers in Europe, which in its lower course is the northern frontier of Bulgaria
из цял свят	all over the world
митница f.	customhouse
митничáр м. with art. ят, я	customhouse officer
митó н. pl. митá	duty, customs
нáйлонов, а, о, и	(of) nylon
наслаждавам се на	to enjoy, to take pleasure in,
насладя́ се, я́ се, я́х се	to delight in
нещо н. pl. неща́	thing
о́ня ден	the other day
плат н. pl. плато́вѣ	cloth, material, fabric
пѣлня, и, их	to fill
напѣлня	
река́, рече́	to say
реко́х, рече́	
светóвен, вна, о, и	world
съжалéние н.	regret, pity
за съжалéние	unfortunately
съсѣд м.	neighbor
употребявам	to use
употребя́, я́, я́х	
употребяван, а, о, и	used
фóтоапарáт м.	camera
фотографически, а, о, и	photographic
фотографически апарáт	camera
чáнта f.	bag, handbag, briefcase, valise
червилó н. pl. червилá	lipstick

ШЕСТИДЕСЯТИ УРОК

LESSON 60

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Vocative form of Feminine Nouns

1.

Сега аз ще кажа на баба си да дойде тук.
Бабо, ела тук!

Г-н....., кажете на
тази баба да дойде тук! Бабо, ела тук!
Надежда
Мара
тази госпожа
тази жена
Ирина

2.

Сега аз ще кажа на тази госпожица да дойде тук.
Госпожице, елате тук!

Г-н....., кажете на
тази госпожица да дойде тук! Госпожице, елате тук!
Радка
Пенка
Стойнка
Марица
Марийка

LESSON 60

3.

Сега аз ще кажа на леля си да дойде тук.
Лельо, ела тук!

Г-н....., кажете на
леля си да дойде тук!
Надя
Неделя

4.

Сега аз ще кажа на Мария да дойде тук.
Марийо, ела тук!

Г-н....., кажете на Мария да дойде тук!
София

5.

Г-н....., попитайте Мара дали е сложила масата!
Радка дали е наредила вилиците,
лъжиците и ножовете!
Мария дали ще отиде на Витоша в неделя!
баба си дали има достатъчно чай и захар!
леля си дали е приготвила раницата ти!
тази госпожица дали може да ми даде
адреса си!
Надя дали е донесла фотографическия
апарат!
София дали е платила много мито за
новия си фотоапарат!
тази госпожа дали знае кога тръгва влакът!
Марица дали е прочела това списание!
Неделя дали децата са си легнали вече!
Пенка дали е гледала този филм!

И Т. Н.

6.

Г-н....., помолете тази госпожа да Ви каже колко е часът?

Ученик: Госпожо, колко е часът, моля?
кажете ми, моля Ви се, колко е часът!
можете ли да ми кажете колко е часът?

Г-н....., помолете тази госпожица да Ви разправи за
автомобилната катастрофа!

Ученик: Госпожице, разправете ми, моля, за автомобилната
катастрофа!

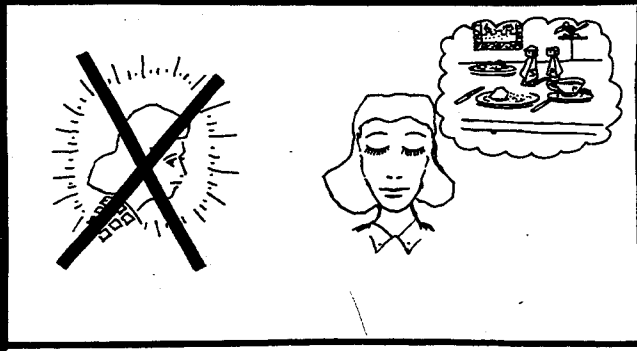
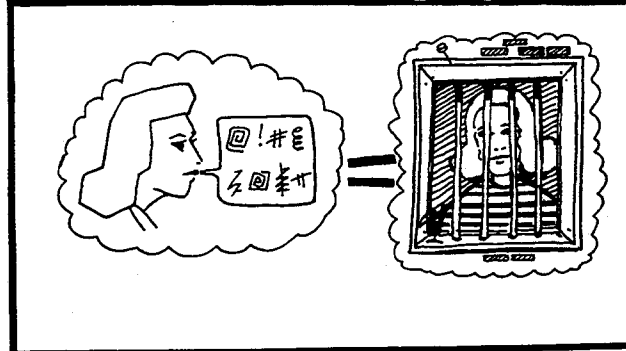
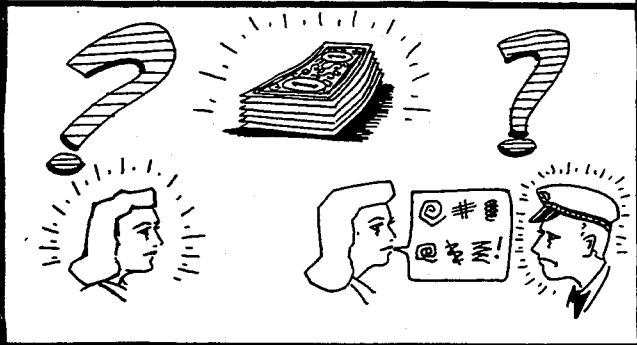
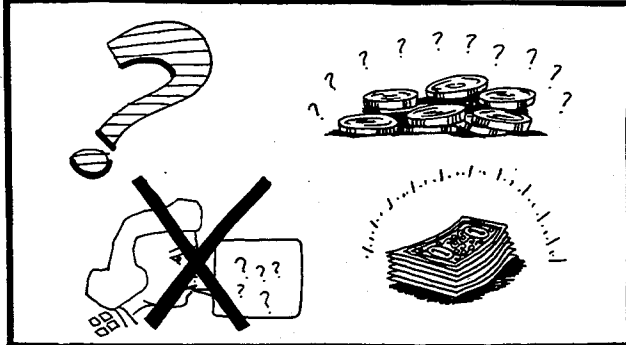
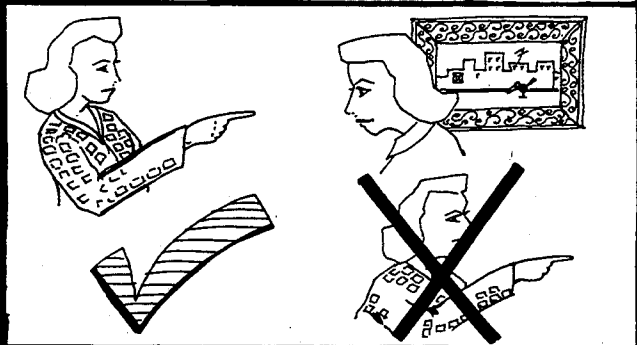
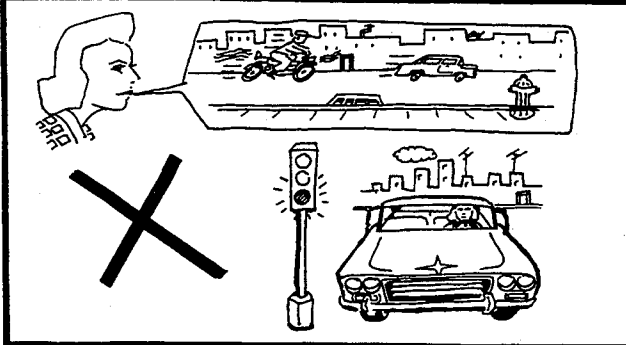
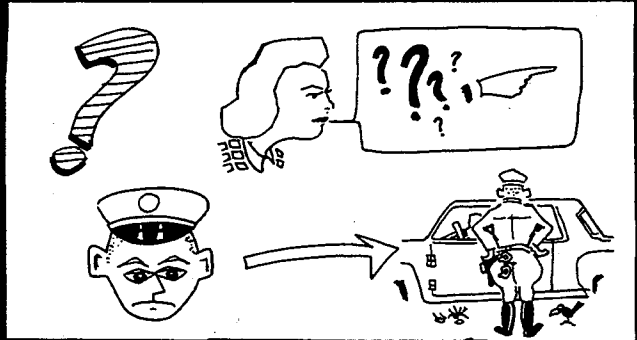
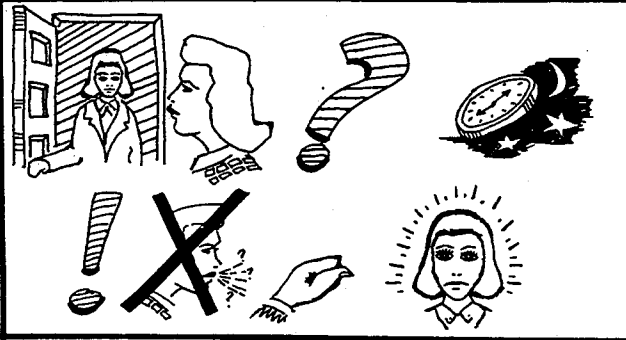
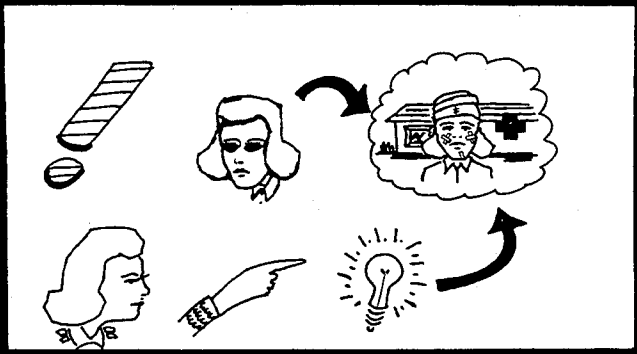
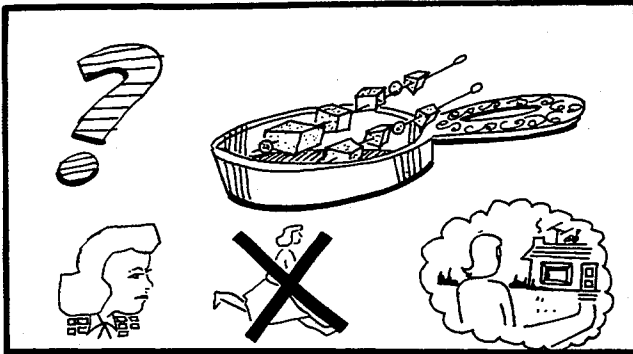
Г-н....., помолете Радка да сложи масата за вечеря!

Ученик: Радке, сложи, моля ти се, масата за вечеря!

помолете Мара да отиде да купи месо!
кажете на.....

Надя да влезе в стаята!
баба си да излезе от стаята!
Мария да не яде много месо!
Надежда да ти даде десет лева на заем!
Ирина да държи този край на одеалото!
Марица да не изпие лимонадата!
Неделя да донесе фотоапарата!
Пенка да не забрави да донесе грамофонните
плочи!
сестра си да дойде веднага!

и т. н.

ШОФЬОРСКИ НЕПРИЯТНОСТИ

Радка Ганчева
Станка Ганчева

- 5 - Ма́мо, кога́ ще започнем да печем шиш кебапа?
- Не бързай толкова, Радке! Мария не е пристигнала още.
- Да не ѝ се е случило пак нещо?
- Ти пък, Радке, самоза лоши работи мислиш.

/Мария пристига след известно време./

Станка Ганчева
Мария Ковачева

- Марийо , защо закъсна толкова много?
- Не ме питай, лелю, че съм много ядосана.
- Защо ? Какво ти се случи?
15 - Един милиционер ме глоби.
- Брей, сигурно си карала пак много бързо.
- Не. Този път не спрях пред един светофар.
- Така, така. Заслужаваш си го.
- Знам лелю.
20 - Каква глоба ти наложи?
- Остави се, много голяма.
- Какво говориш? Голяма глоба!? Защо?
- Ей тъй на, ядосах се и го насолих, както аз си знам.
25 - Ей, Марийо, Марийо, този твой език ще те вкара в голяма бяла някой ден.
- Не ми се сърди, лелю ами хайде да ядем, че много закъсняхме.

-
7. да не with past indefinite tense forms a deliberative or dubitative question. No answer is expected by the person asking. да не ѝ се е случило пак нещо? I wonder whether something has happened to her again?

LESSON 60

15. милиционер - policeman
16. брей - is an interjection: Say! You don't say! Oh!
17. тоз = този: тоз път - this time.
светофар - traffic light
не спрях пред един светофар i.e.,
пред червената светлина на един светофар. She went
through a red light.
20. налагам, наложа, и,их - to impose
21. остави се - Oh dear! Don't ask!
23. ей тъй на - just
26. беля - trouble.

ГРАМАТИКА

VOCATIVE FORM OF FEMININE NOUNS

1. Nouns ending in A form their vocative by changing A to O.

Examples:

ба́ба	grandmother	ба́бо!	grandmother!
же́на*	woman, wife	же́но!	woman! wife!
Ма́ра	(female name)	Ма́ро!	
Стоя́на	" "	Стоя́но!	
Петка́на	" "	Петка́но!	
Наде́жда	" "	Наде́ждо!	
госпожа́*	Mrs., Madame	госпо́жо!	Madame!
ма́ма	mother	ма́мо!	mother!

2. Nouns ending in ИЦА and КА form their vocative by changing the final A to Е.

Examples:

Ма́рица		Ма́рице!
госпо́жица	Miss	госпо́жице!
вдови́ца	widow	вдови́це!
прислу́жница	female servant	прислу́жнице!
Ра́дка	(female name)	Ра́дке!
Пе́нка	" "	Пе́нке!
Ма́рийка	" "	Ма́рийке!

The vocative of ма́йка is ма́йко! (See the nouns under #1.)

* Note the change of accent in the vocative case.

LESSON 60

3. Nouns ending in Я form their vocative by changing Я to ЬО.

Examples:

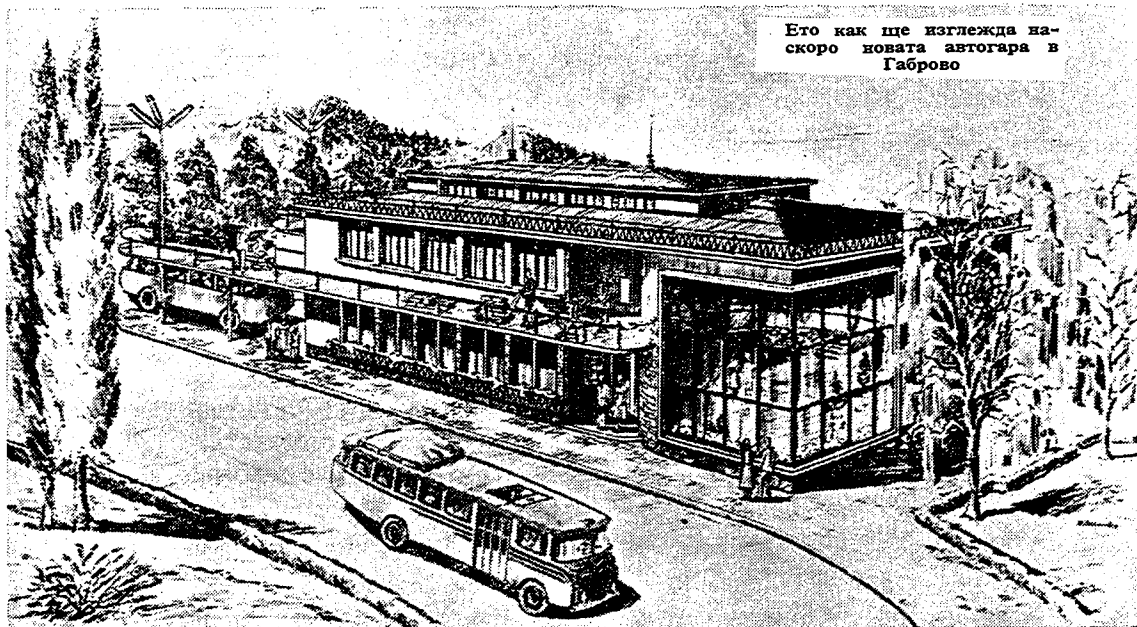
лѣля	aunt	лѣльо!
недѣля	(female name)	недѣльо!
надя	" "	надьо!
свѣтя	relative (by marriage)	свѣтьо!
буля	older brother's wife	бульо!

The vocative case of дѣщеря, daughter, is дѣще.

Nouns ending in ИЯ form their vocative by changing the final Я to ЙО.

Examples:

Марія	female name	Марійо!
Софія	" "	Софійо!

Ето как ще изглежда на-
скоро новата автогара в
Габрово

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Vocative form of Feminine Nouns

1.

Г-н....., попитайте Мария дали е сложила масата!
 майка си дали е почнала да пече шии
 кебапа!
 леля си дали знае къде е ножът за месо!
 Радка дали имаме нещо за ядене!
 Надя дали милиционерът ѝ е наложил
 голяма глоба!
 баба си дали е донесла покривката за
 маса!
 Пенка дали милиционерът я е глобил!
 Мария дали е карала пак като луда!
 леля си дали е донесла захарта!
 Стоянка дали не е забравила фотографи-
 ческия апарат!
 госпожата дали знае колко е часът!
 Неделя дали е приготвила месото!
 Ирина дали си е научила урока!
 Марица дали е написала домашната си
 работа!
 Мария дали е записала разговора на урока
 на магнитофонна лента!
 Надежда дали е прочела този роман!
 Марийка дали ще ходи на екскурзия в
 неделя!
 Надя дали е била при зъболекаря!
 Радка дали е издържала изпита!

кога ще държи изпит!
 кога ще се върнат домашните ѝ!
 какво е правила снощи!
 защо е закъсняла толкова много!

LESSON 60

защо я е глобил милиционерът!
защо не е почнала да пече шиш
кебапа!
защо милиционерът ѝ е наложил
толкова голяма глоба!
къде е била снощи!
у кого ще бъдат на гости в
неделя!
чия е тази риза!

и т. н.

2.

Г-н....., помолете
кажете на

Мария да Ви даде десет лева на заем!

Неделя да донесе месото!
Радка да почака малко!
майка си да не ми се сърди!
леля си да не Ви опява толкова много!
Надя да не кара като луда!
Пенка да не бърза толкова!
Марица да не мисли само за лоши работи!
Стоянка да започне да пече шиш кебапа!
госпожата да приготви огъня и да сложи чая!
Неделя да направи няколко снимки както се
къпем!
Ирина да не закъснява толкова много!
Марица да не се ядосва толкова!
Мария да запише разговора на урока на
магнитофонна лента!
Надежда да не говори толкова!
Марийка да си легне веднага!
Радка да не пие вино!

да не яде толкова много!
да влезе в стаята!
да държи края на покривката!
да слезе от това дърво!

LESSON 60

да отиде на черква в неделя!
да дойде тук!
да не отива у Христови довечера!
да види дали децата са се върнали!
да излезе от стаята!
да се прибере рано!
да не забрави да донесе документите!

3.

Г-н..... кажете на...., че тя трябва да сложи масата!
че аз искам да ми върне учебника!
че аз съм много гладен!
че децата умират от глад!
че тя не трябва да кара като луда!
че Мария не е пристигнала още!
че нищо не ми се е случило!
че аз ще започна да пека шииш кебапа!
че така ѝ се пада!
че тя си го заслужава!
че аз не ѝ се сърдя!
че милиционерът ми наложи голяма
глоба!
че тя е много хубава!

и т. н.

ЧЕТИВО

Преди няколко месеца бащата на Мария Ковачева купи автомобил. Мария се научи да го кара. Тя много обича да се разхожда с автомобила.¹ Често посещава роднините и приятелите си с него. За съжаление кара като луда и затова милиционерите я глобяват често. Баща ѝ и майка ѝ винаги ѝ казват да кара бавно и внимателно, за да не направи някоя автомобилна катастрофа.

Един ден Мария трябваше да отиде с автомобила до Бояна. Там я очакваха леля ѝ Станка и братовчедите ѝ. Мислеха да си приготвят и ядат шиш кебаб. Мария обаче се забави. Братовчедка ѝ Радка се безпокоеше, мислеше си дали не ѝ се е случило нещо лошо.²

След известно време Мария пристигна. Леля ѝ искаше да знае защо идва³ толкова късно. Мария ѝ обясни, че един милиционер я спрял. Карала⁴ колата си бързо и не спряла пред един свет офар.⁵ Трябвало да плати голяма глоба не само защото не спряла, но и защото се ядосала и го насолвила както трябва.⁶

Тя беше много ядосана. Наричаше милиционера простак. Станка каза на Мария, че така ѝ се падало и че напълно си го заслужавала. Тя ѝ каза още, че езикът ѝ щял да я вкара някой ден в беля. Мария помоли леля си да не ѝ разправя много, ами да почнели да ядат, понеже умираше от глад.

-
1. разхождам се с автомобил (lit. have a walk by car) to take a ride.
 2. дали не ѝ се е случило = да не ѝ се е случило. See footnote to the Dialogue of this lesson.
 3. The subordinate clause has present tense in Bulgarian if its action is simultaneous with the action of the main clause (искаше). Use in English past progressive.
 4. The narration continues in hearsay. It begins in the preceding sentence and depends on обясни.
 5. светофар See footnote to the Dialogue of this lesson.
 6. както трябва "as it was necessary." Of course, according to Maria. The subordinate clause is in witness form but the hearsay idea is still continuing. Hearsay form could be used also in the subordinate clause, if one wants to intensify the hearsay. See 3 above for the tense.

LESSON 60

ПРЕВОД

Georgi wrote to me that his family had a great number of guests last Sunday. The number of guests was so great that they had to borrow a table and several chairs from their neighbors.

His uncle, a judge in Sofia, arrived early. He had not seen his uncle for a long time. The judge told them that his friend, the commercial attaché, would come by car. He was commercial attaché in Germany, but was on leave at the moment.

Georgi's grandfather was celebrating his name day. Every one loved him. According to the custom each guest brought a present. Rayko, their neighbor, gave him a silk shirt. Another neighbor brought a roasted turkey for the occasion. His uncle Peter (husband of his father's sister) bought a pair of brown shoes for him especially for this occasion. **Dyado Kiril** was there, too. All guests stayed until midnight. The attaché danced the ratchenitsa. Some of the neighbors danced horo. Georgi's father sang a few Bulgarian songs. Everyone was in a very good mood.

LESSON 60

ВЪПРОСИ

1. Какво купи бащата на Мария преди няколко месеца?
2. Кой се научи да кара автомобила?
3. Какво обича да прави Мария с автомобила?
4. Кого посещава тя често с него?
5. Как кара тя?
6. Какво правят милиционерите, когато Мария кара бързо?
7. Защо Ковачеви винаги казват на дъщеря си Мария да кара бавно и внимателно?
8. Къде трябваше да отиде Мария с автомобила един ден?
9. Кой я очакваше до гората при село Бояна?
10. Какво мислеха да ядат Ковачеви на това място?
11. Защо се безпокоеше Радка, когато братовчедка ѝ Мария не идваше?
12. Кога пристигна Мария?
13. Какво искаше да знае леля ѝ?
14. Какво каза Мария, когато леля ѝ искаше да знае защо идва толкова късно?
15. Как карала колата си Мария?
16. Къде не спряла тя, когато карала колата си бързо?
17. Защо Мария трябвало да плати голяма глоба?
18. Само за това ли трябвало да плати голяма глоба?

LESSON 60

19. Каква беше Мария, когато пристигна при леля си и при братовчедките си?
20. Как наричаше тя милиционера?
21. Какво каза Станка на Мария, когато тя беше ядосана и наричаше милиционера простак?
22. Какво ѝ каза леля ѝ за езика ѝ?
23. Какво каза Мария на леля си в отговор?
24. Как трябва да карате колата си, за да не направите автомобилна катастрофа?

ДОМАШНА РАБОТА

Част 1.

Преведете на български:

- Maria, did you set the table?
- No, grandma, I haven't set it yet.

- Radka, where is your sister Nadya?
- I don't know, auntie. She hasn't arrived yet.

- Maritsa, have you seen the boys?
- No, mother, I haven't. I think they are swimming in the pool..

- (After a while Nadya arrives.) Nadya what happened to you? Why are you so angry?
- Don't ask me, aunt. I had to pay a fine because I didn't stop at a traffic light.

- It serves you right, child. You must pay attention when you drive.
- Don't be angry with me, auntie. Let's eat because I'm starving.

Част 2.

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Запишете на магнитофонна лента отговорите на въпроси 11-20!

РЕЧНИК

да не.....?

беля́ f.

вкѣрвам

вкѣрам

вкѣрвам някого в беля́

внимáтелно adv.

все обще

глад m.with art.гладѣт,

гладá

умирам от глад

гло́ба f.

ези́к m.pl.ези́ци

закъснѣвам

закъснѣя,е́е

закъснѣх

заслужа́вам

заслужа,и,их

ле́личка f.diminutive of ле́ля

луд,а,о,и

ма or ма́ри particles

на́ particle used to intensify

ей на́,е́го на́

ей тѣ́й на́

нала́гам

нало́жа,и,их

нала́гам ня́кому гло́ба

какв́а гло́ба ти нало́жи?

напѣ́лно adv.

нари́чам

нарекá,нарече́

нарекох,на́рече

насоля́вам

насоля́,и́,и́х

насоля́вам ня́кого

обясня́вам

обясня́,и́,и́х

I wonder whether

trouble

to get in (into), to push in,

to drive in

to get someone into trouble

into hot water

carefully

still

hunger, famine

to starve to death, to die

of starvation

fine

tongue; language

to be late

to deserve

auntie

crazy, mad, insane

used in addressing a woman,
expressing familiarity, some-
times contempt

well, like that

to impose, to force

to fine somebody

How much did he fine you?

quite, fully, completely

to call, to name

to salt

to give someone a piece of
one's mind

to explain

LESSON 60

опя́вам
опе́я, ее, опя́х

to read funeral services;
trans.: (perf.asp.only)
to ride (in the sense of
to harass by criticism,
ridicule, etc.), to rub
(it) in

оста́ви се excl.
оча́квам
па́да се /на ня́кого or ня́кому/

Oh dear!; Don't ask!
to expect, to wait for
it serves one right, one
deserves it
it serves you right
to bake, to roast

така́ ти се па́да
пека́, пече́
пе́кох, пече́
пра́вя
пра́вя автомоби́лна катастрофа́
проста́к m.pl. а́ци
разпра́вям на ня́кого
разпра́вя, и, их

to have a car accident
simpleton, vulgar fellow, lout
to narrate, to tell; colloq.
to lecture, to reprimand,
to reprove somebody
she begged her aunt not to
lecture her much

тя помо́ли ле́ля си да не ѝ
разпра́вя мно́го
светли́на f.
светлофа́р m.
сти́га

light
traffic light
(that's) enough, that will do
colloq. stop rubbing it in
to be angry (cross) with

сти́га си ми опя́вала
сърдя́ се на, и се, их се
разсърдя́ се
тря́бва
ка́кто тря́бва

as it is (was) necessary, as
it should be, properly
child
spit
a meal prepared by roasting
pieces of meat on a spit
driver, chauffeur
driver's, chauffeur's
angry

че́до n.pl. чедá
шиш m.pl. шишо́ве after num. ши́ша
шиш кеба́п

шофьо́р m.
шофьо́рски, а, о, и
ядосан, а, о, и

ПЪТНИ ЗНАЦИ

Пресечна

Железопътен прелаз

Остръ завой

Деца

Опасен наклон

Пътят е в поправка

Внимание

Еднопосочно движение

Забранено движение

Забранено движение на автомобили

Забранено движение на товарни автомобили

Забранено движение на мотоциклети

Забранено движение на животни и превозни средства с животинския товар

Забранено движение на велосипеди

Забранен престой

Забранено е отиването на дясно от превозни средства

Забранено е изпреварването

Ограничение на скоростта

Ограничение на тежестта

Ограничение на височината

Забранено използване на звуков сигнал

Забранено движението на означените превозни средства

Стоп

Митница

Движението е разрешено на право и наляво

Движението е разрешено само надясно

Разрешено ляво завои

Внимание — пешеходци

Място за завои в обратен направление

Паркиране е разрешено

ДИСЦИПЛИНАТА Е ОСНОВА ЗА БЕЗОПАСНОСТА ПРИ ДВИЖЕНИЕТО

Български пътни знаци

ШЕ С Т Д Е С Е Т И П Ъ Р В И У Р О К

LESSON 61

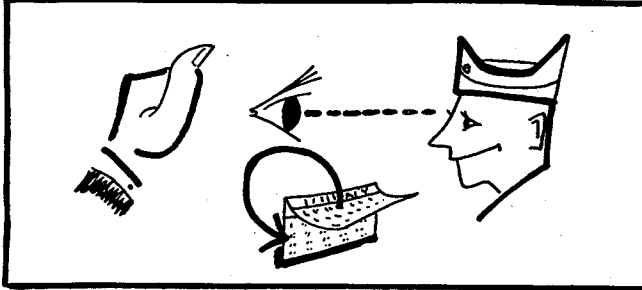
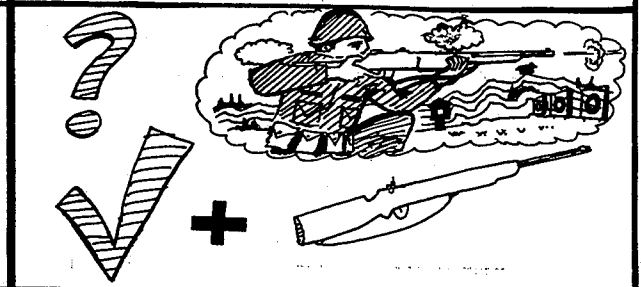
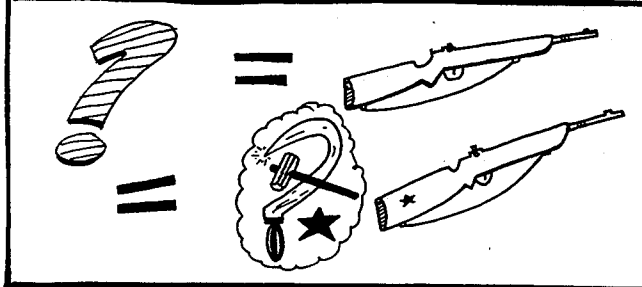
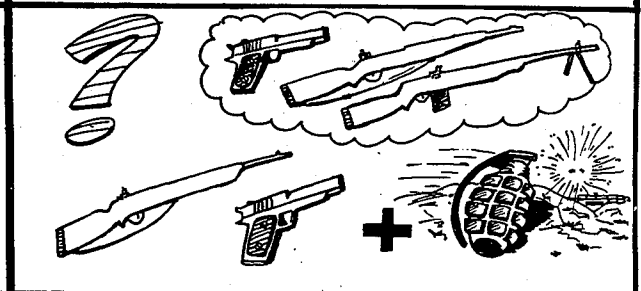
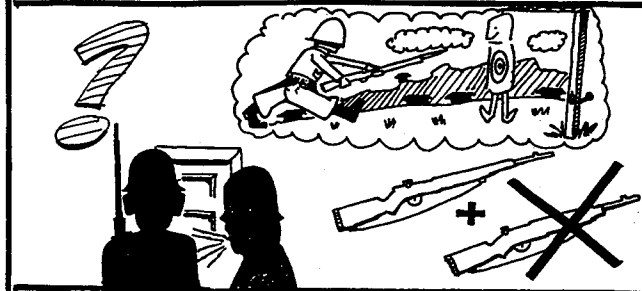
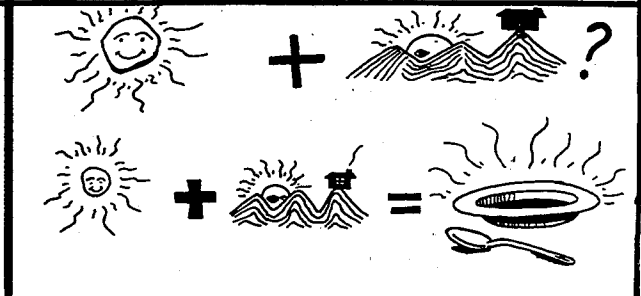
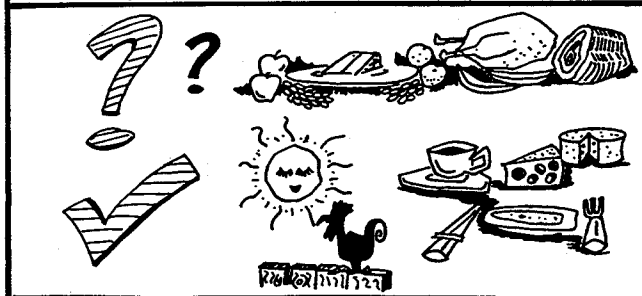
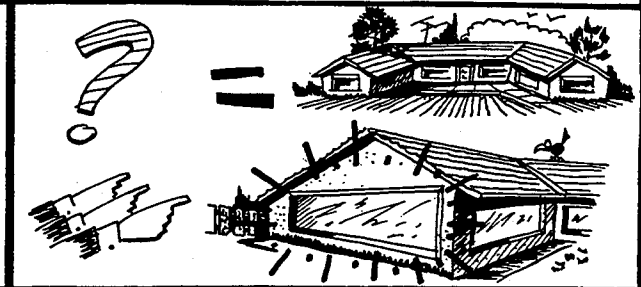
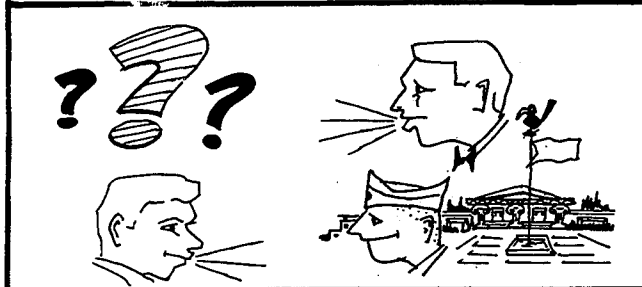
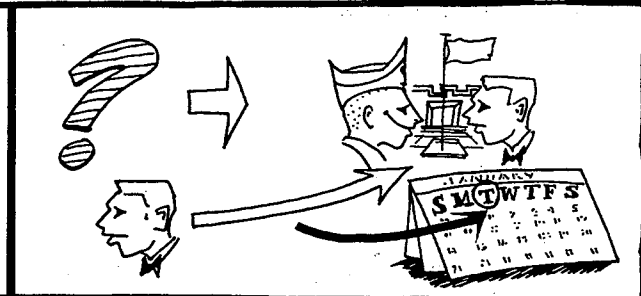
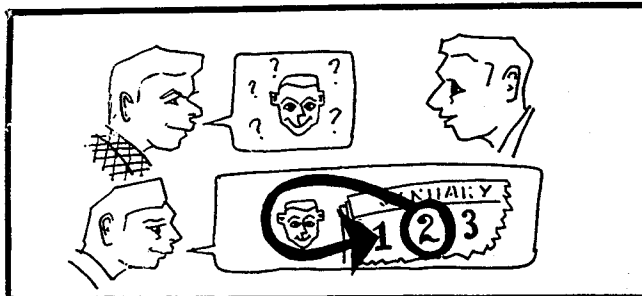
LESSON 61

Физзарядка = гимнастически упражнения сутрин

Военна музика

ЖИВОТЪТ В КАЗАРМАТА

Борис
Сашо

- 5 - Сашо, виждал ли си Стоян?
- Видях го вчера.
- Ходил ли е при брат си Гебрги в казармата?
- Бил там миналия вторник.
- 10 - Какво разправя?
- Казва, че на Гебрги му харесвал много войншкият живот. Чувствувал се много добре.
- Какви са жилищните им помещения?
- Били големи и светли.
- 15 - Дават ли им хубава храна?
- Донякъде. За закуска им давали чай със сирене или кашкавал.
- А за обяд и вечеря?
- За обяд и вечеря - различни ястия.
- 20 - Какви занятия имат младите войници?
- До сега са имали само единично обучение с и без оръжие.
- С какви оръжия ги обучават?
- С пушки, автомати и ръчни бомби.
- Какви пушки?
- Съветски автоматични пушки.
- 25 - Провеждали ли са стрелби?
- Само с автоматични пушки.
- И аз ще отида да видя Гебрги.
- Иди! Той ще се зарадва много.

-
4. & 6. виждал ли си have you met, ходил ли е has he visited (with)..... The past indefinite tense is used in the initial questions. After the first information is received, present or past tense is used in the following questions. Compare lines 8, 11, 13, etc.

LESSON 61

11. жилищни помещения are the living quarters in which
the soldiers sleep, the barracks.

24. съветски soviet

Ето една образцово подредена войнишка столова, където воините в приятна обстановка закусват, обядват и вечерят

ЧЕТИВО

Сградите на казармите в Пловдив са големи. Едни от тях са едноетажни, а други - двуетажни. В тях се намират спалните помещения, щабът, лазаретът, кухнята и столовата. В поотдалечени сгради се помещават складовете за оръжие, складовете за дрехи и тези за храна. В двора на казармата е плацът. На него се провеждат занятията по строева и стрелкова подготовка.

Войнишката служба не е лека, но пък е разнообразна. Сутрин войниците стават рано и отиват на физическа подготовка¹. След завършване на физическата подготовка те се умиват, обличат се и се приготвят за закуска. След като закусят войниците се строят за проверка.

Лятно време занятията започват в 7 часа, а зимно време в 8 часа. След като обядват войниците имат почивка. След почивката занятията продължават.

През време на единичното обучение, младите войници имат учения със стрелкови оръжия и ръчни гранати. След като офицерите и сержантите ги подготвят добре, войниците имат стрелби с леки и тежки картечници, миномети и други оръжия.

След вечеря войниците са свободни до вечерна проверка. Те прекарват това време, както намерят за добре². Едни пишат писма, други четат, а трети почистват облеклото или обувките си.

LESSON 61

В празнични дни някои войници отиват в градски отпуск. Когато са в градски отпуск те се разхождат из града, ходят на кино, посещават музеи или изложби, или отиват на футболен мач. Тези които не са в отпуск, прекарват времето си в пределите на поделението. Те могат да се срещнат с роднини или близки, които са дошли на свиждане³, да се разхождат или да спортуват.

В понеделник войнишкото ежедневиe започва отново.

-
1. физическа подготовка - Р. Е.
 2. както намерят за добре - as they wish
 3. на свиждане - visiting day/hours

ИПЕБОД

They tell me that Stoyan received a draft notice a few weeks ago. He had to go to the Third Infantry Regiment. The barracks of the regiment are located in the western part of the capital. This part of the town is very pretty. There are hills around the barracks. From the barracks one can see the green meadows and the beautiful trees along the small river.

Stoyan was very glad that he had to serve in that regiment. He prepared his things and said good-by to his folks. When he arrived at the barracks, he saw a guard at the entrance. The guard stopped him and asked to see his draft notice. He showed it to him and entered the post.

Everything looked beautiful. In the middle of the parade ground there was a pole. The flag was flying. Stoyan went to the Headquarters' building. There were many recruits in front of it. They were waiting for the assistant commander. After a while he came. Then he assigned them to companies. Stoyan went to his company. He received his military uniform there. He put it on and took a walk around the barracks.

ВЪПРОСИ

1. Какви са сградите на казармите в България?
2. Какви са някои от сградите на казармите в България?
3. Какво се намира в сградите на казармите?
4. Какво правят войниците на плацовете?
5. Каква е войнишката служба изобщо?
6. Кога стават войниците сутрин?
7. Какво правят войниците, след като станат?
8. Кога закусват войниците?
9. Какво закусват войниците обикновено?
10. Кога започват войниците занятията лете?
11. Кога започват те занятията зиме?
12. Колко време траят занятията лете и зиме?
13. Какво правят войниците след като обядват?
14. Колко време траят занятията следобед?
15. С какви оръжия имат учения младите войници през време на единичното обучение?
16. Чие производство е оръжието им?
17. С какви оръжия провеждат учения старите войници?
18. Кога провеждат стрелби войниците с различните оръжия?
19. Докога са свободни войниците след вечеря?

20. Как прекарват те времето си до вечерна проверка?
21. Колко вида отпуск имат войниците?
22. Какво правят войниците, когато са в градски отпуск?
23. Къде бързат да отидат те, когато са в домашен отпуск?
24. Какво правят близките им в празнични дни, когато войниците не са в отпуск?

На учение

LESSON 61

ДОМАШНА РАБОТА

Част 1.

Разправете за живота си в казармата!

Част 2.

Запишете на магнитофонна лента
отговорите на въпроси 11-20!

Ефрейтор Денсон с ле-
вата курточница и ред-
ник Даченко с карабина —
готови за стрелба

LESSON 61

РАЗПИТ

1. In which unit did you serve?
2. В щаба на 23 пехотен полк.
3. Where is the regiment located?
4. В град Казанлък.
5. What is the name of the regimental commander?
6. Полковник Георги Иванов.
7. And his assistant?
8. Подполковник Станчо Мбнев.
9. Are there any other military units in the town?
10. Не, няма, но има военна фабрика.
11. What training do the soldiers in your regiment receive?
12. Младите имат единично обучение с и без оръжие.
13. With what kind of weapons are they trained (drilled)?
14. С пушки , автомати и ръчни гранати.
15. Have they done any firing?
16. Само с пушки и лека картечница.
17. Do they often go on marches?
18. Не ходят често. До сега са ходили само два пъти.
19. Is the food of the soldiers good?
20. Не особено. За закуска ядат чай със сирене или кашкавал.
21. Then they must give them better food for dinner and supper.
22. Да. Ядат разни ястия.

LESSON 61

РАЗПИТ

1. В коя част служихте?
2. In the headquarters of the 23rd Infantry Regiment.
3. Къде се намира полкът?
4. In the town of Kazanluck.
5. Как се казва командирът на полка?
6. Colonel Georgi Ivanov.
7. А помощникът му?
8. Lieutenant Colonel Stancho Monev.
9. Има ли други военни части в града?
10. No, there aren't any, but there is a military factory.
11. Какви занятия провеждат войниците в полка Ви?
12. The trainees have basic training with and without weapons.
13. С какво оръжие ги обучават?
14. With rifles, submachine guns, and hand grenades.
15. Произвеждаха ли стрелби?
16. Only with a rifle and a light machine gun.
17. Ходят ли често на поход?
18. They don't go often. Until now they've gone on marches only twice.
19. Хубава ли е храната на войниците?
20. Not particularly. For breakfast they have tea with cheese or yellow cheese.
21. Тогава за обяд и вечеря трябва да им дават по-хубава храна.
22. Yes. They have various meals.

РЕЧНИК

автомат м.	tommy gun, submachine gun
граната	bomb
ръчна граната	hand grenade
войнишки, а, о, и	soldier's
градски, а, о, и	(of) city, town
градски отпуск	mil. pass (in Bulgaria for one day only)
двуетажен, жна, о, и	two-story
донякъде adv.	to a certain degree (extent, distance)
единичен, чна, о, и	single
единично обучение	basic training
занятие п.	occupation, work; mil. training, exercise
провеждам , имам занятия	to receive, get, have training
зиме adv.	in winter
калибър м.	caliber
лете adv.	in summer
лют, а, о, и	hot, pungent
милиметър (abr. мм) м.pl.	millimeter, one thousandth of a meter
милиметри, тра	young
млад	trainee, recruit
млад войник	to train, to drill, to instruct, to teach
обучавам	training, instruction; mil.drill, basic training
обуча, и, их	room(s), premises; hall; quarters
обучение	living quarters
единично обучение	rest, break
помещение п.	holiday, festive
жилищни помещения	checking, examination, verification
почивка ф.	evening roll call
празничен, чно, о, и	to carry out, to do
проверка ф.	
вечерна проверка	
провеждам	
проведа, е	
проведох/ е	
провеждам стрелба	to do firing, to fire

LESSON 61

разнообразен, зна, о, и
ръчен, яна, о, и

ръчна граната
стрелба f.

умивам се

умия се, е се, умих се
учение n.

ходя на поход

чорба f.

varied, diverse
hand

hand grenade
firing, shooting
to wash oneself

mil. drill, exercise, practice
mil. to go on marches, to march
soup, broth

изложба

подготовка

помещавам се

поместя се
предел, и

спален; лна, о, и

стрелкови, о, а, и

строеви, о, а, и

exhibit

preparation

to be located, situated

limit

(off) sleeping

(off) firing

(off) marching

Командирско разузнаване

Занятия в клас

ШЕСТИДЕСЕТ И ВТОРИ УРОК

LESSON 62

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Relative Pronouns

1.

Моливът е на масата.
Той е мой.

Моливът, който е на масата, е мой.

Кой молив е мой?
роман
учебник
речник

Моливът, който е на масата,
е твой.

2.

Книгата е на масата.
Тя е негова.

Книгата, която е на масата, е негова.

Коя книга е негова?
гума
линия
шапка

Книгата, която е на масата,
е негова.

3.

Кепето е на масата.
То е твое.

Кепето, което е на масата, е твое?

LESSON 62

Кое кепе е твое?
ПИСМО
СПИСАНИЕ
ОГЛЕДАЛО

Кепето, което е на масата,
е мое.

4.

Моливите са на масата.
Те са на студентите.

Моливите, които са на масата,
са на студентите.

Кои моливи са на студентите?
КНИГИ
СПИСАНИЯ
УЧЕБНИЦИ
КЕПЕТА
ВЕСТНИЦИ
ОГЛЕДАЛА

Моливите, които са на масата,
са на студентите.

5.

Аз пиша с молив.
Той е червен.

Моливът, с който пиша, е червен.

Ти пишеш с молив.
Той е червен.
Той пътува с влак.
Влакът беше бърз.
Те се разхождаха с лодка.
Лодката беше гребна.
Момчето се казва Стойчо.
Радка говореше с него.
Той говореше на учениците.
Те са американци.
Ние вървим по улицата.
Улицата е хубава.

Моливът, с който пишеш,
е червен.
Влакът, с който той пътува,
беше бърз.
Лодката, с която се разхождаха,
беше гребна.
Момчето, с което говореше Радка,
се казва Стойчо.
Учениците, на които той говореше,
са американци.
Улицата, по която вървим, е
хубава.

и т. н.

6.

Аз видях студента Петев вчера.
Той отиваше на кино.

Студентът Петев, когото видях
вчера, отиваше на кино.

Жена ми срещна студента Петев.
Той отиваше на училище.

Аз телефонирах на Милчев.
Той ще дойде в къщи довечера.

Аз дадох пари на заем на Христо.
Той не ми ги е върнал още.

Аз взех пари на заем от Иван.
Той ще дойде в къщи довечера.

Аз говоря с студента Йончев.
Той е добър студент.

и т. н.

Студентът Петев, когото жена
ми срещна, отиваше на училище.

Милчев, на когото/комуто/телефо-
нирах, ще дойде в къщи довечера.

Христо, на когото/комуто/дадох
пари на заем, не ми ги е върнал
още.

Иван, от когото взех пари на заем,
ще дойде в къщи довечера.

Студентът Йончев, с когото говоря,
е добър студент.

7.

Моливът на Стоян е на масата.
Стоян излезе от стаята.

Стоян, чийто молив е на масата,
излезе от стаята.

Стоян, чиято книга е на масата,....
чието кепе
чиито книги

Моливът на Стоян е на масата,
Стоян излезе от стаята.

Стоян, чийто молив е на масата,
излезе от стаята.

книга, кепе, учебници

и т. н.

8.

Този молив е на един ученик.
Ученикът, чийто е моливът, да дойде
тук!
Ученикът, на когото е моливът, да
дойде тук!

Кой ученик ще дойде тук?

Ученикът, чийто /на когото/
е моливът.

книга, кепе, книги, моливи,
списание, вестник и т. н.

9.

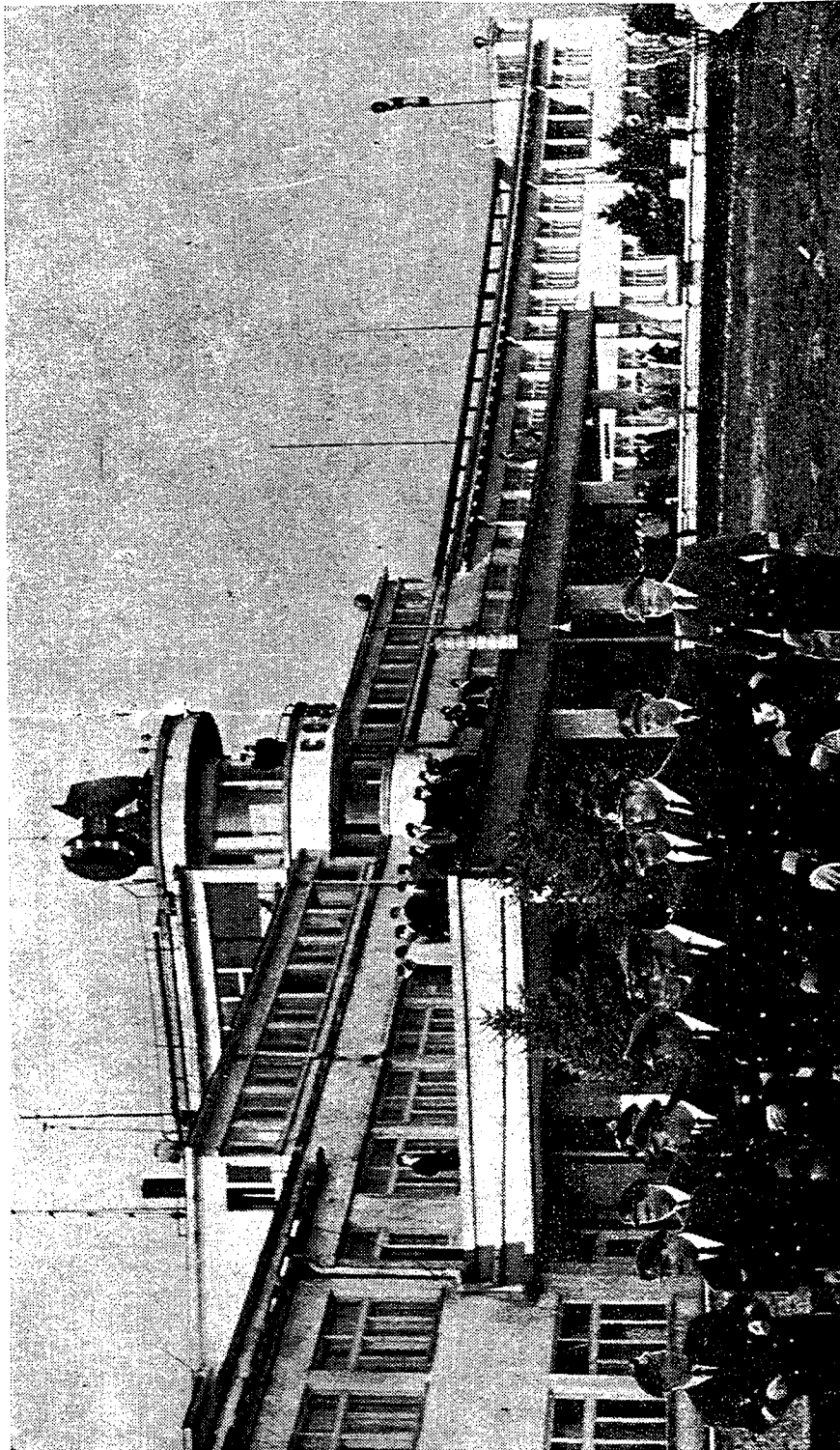
Вие имате червен молив.
Аз нямам такъв молив,
каквото Вие имате.

Аз имам зелен молив.
Вие имате ли такъв молив,
каквото аз имам?

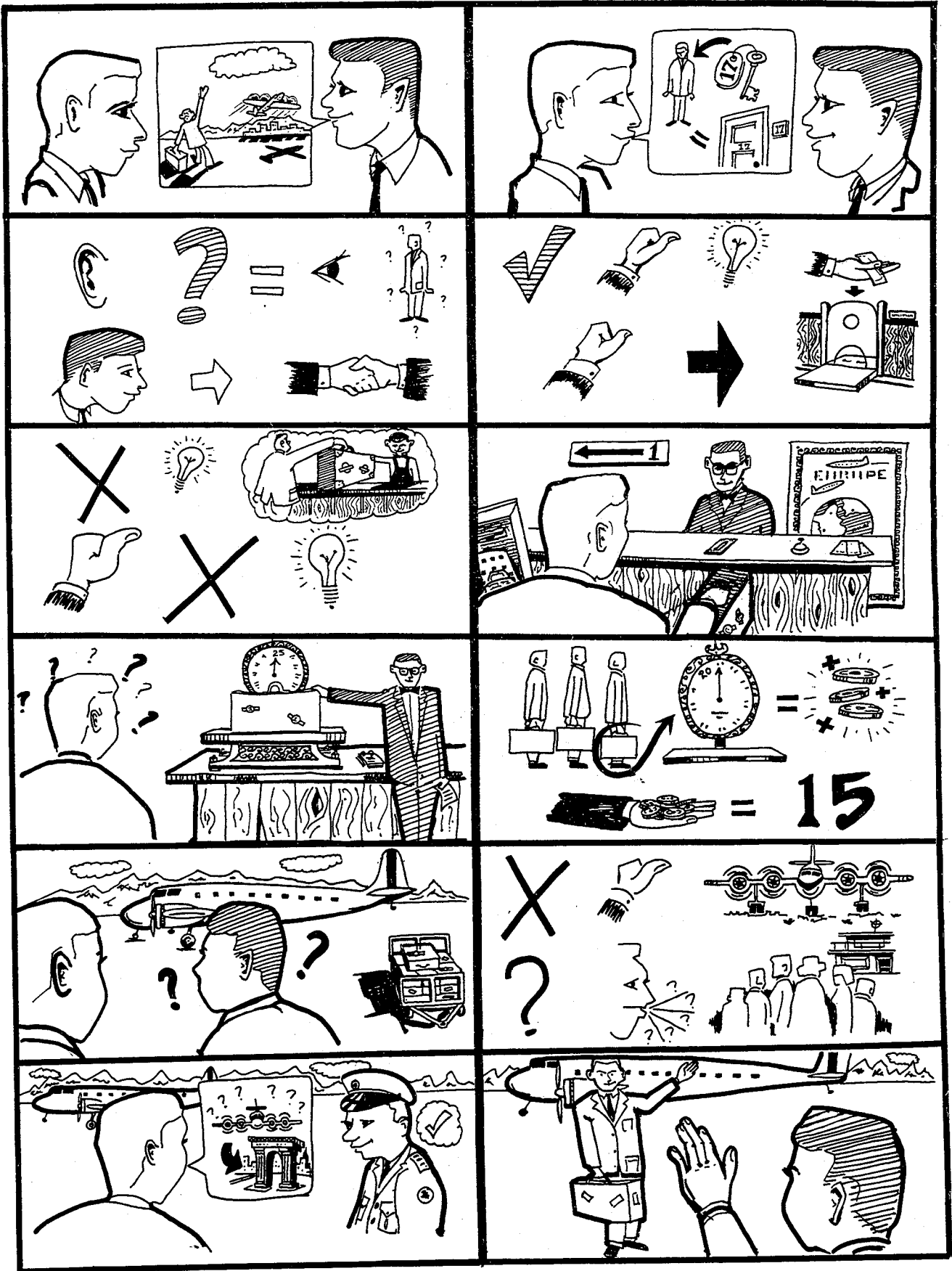
Аз нямам такъв молив, какъв-
то Вие имате.

нося копринена риза
зелено кепе
копринени ризи

и т. н.

Аерограда Софија.

НА АЕРОГАРАТА

Боян
Стоян

- 5 - Хайде бе, Стояне! Къде се губиш? Ще из-
пуснеш самолета.
- Абе търсих Иван, комуто трябваше да предам
ключа от апартамента.
- Прощавай! Не те разбрах. Когó търси?
- 10 - Братовчед си Иван, с когото те запознах бня
ден.
- А, сещам се сегá. Ето ти билета. Бягай да
го завериш!
- Отивам веднага.
- Не забравяй да предадеш багажа си!
- 15 - Няма да забравя. Благодаря ти.

/Отива на гишето за билети./

Чиновникът
Стоян

- 20 - Какво обичате, моля?
- Заверете ми билета, моля! Ето и багажа ми.
- /Чиновникът претегля багажа му./
- Трябва да платите 5 лева за багажа си.
- Защо?
- 25 - Защото всеки пътник, чийто багаж надминава
20 кг, трябва да плати допълнителна такса.
- Добре. Заповядайте 5 лева.

/Двамата приятели отиват пред чакалнята за
международни полети. От там се виждат самолé-
тите на пистата./

LESSON 62

Боян
Стоян

- Тóзи ли е самолéтът, с който ще летяш?
 - Не ми се вярва. Аз ще летя с четири-мотóрен аероплáн, а тóзи е двумотóрен.
- 35 - Защо не се осведомиш за всеки слóчай?
- Когó да попитам?
 - Когóто и да попиташ от персонала, ще ти каже.

40 /Стоян се обръща към един от служащите, който минава покрай тях./

Стоян
Служител

- Извинéте мóля! Тóзи ли е самолéтът за Паряж?
- 45 - Да, тóзи е.

/По високоговорителя обявяват, че самолéтът, с който ще пътува Стоян, ще излети след пет минути. Двáмата приятели се сбогúват./

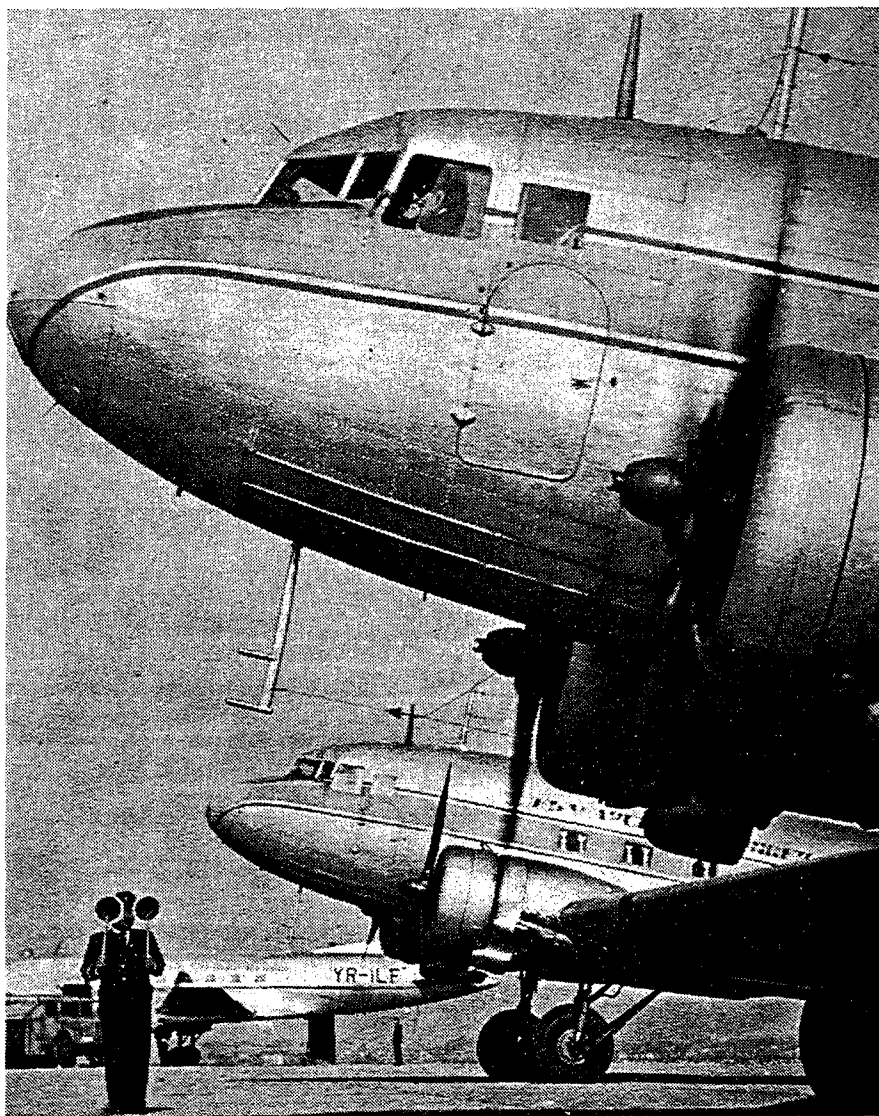
Стоян
Боян

- Сбóгом, Бояне!
- Сбóгом, Стояне! На добър път!

-
4. Къде се губиш? lit. where are you losing yourself?
Translate: Where have you been?
27. чакалня за международни полети waiting room for international flights in the airport terminal.

LESSON 62

8. Прощавай! pardon me!
11. сещам се I feel it, hence: it comes to my mind,
I remember; бягам to run, here: to hurry.
29. летище airfield, sometimes called аеродрѹм.
35. осведомявам се to inquire, to ask about some-
thing; за всеки слѹчай in any case.

И двата мотора са запалени —
самолетът скоро ще отлети

ГРАМАТИКА

THE RELATIVE PRONOUNS

I. In English

The relative pronouns in English are:

who , (whom, whose), which*, and that

II. In Bulgarian

A. Formation

In Bulgarian the relative pronouns are formed by adding the invariable particle -TO to the interrogative pronouns**. The interrogative pronoun and the particle-TO are written together.

<u>Singular</u>			<u>Plural</u>
<u>Masculine</u>	<u>Feminine</u>	<u>Neuter</u>	<u>For all three genders</u>
кой-то	коя-то	коё-то	кой-то
who	who	who	who
which	which	which	which
that	that	that	that

* Notice that who, (whom, whose), and which can be also interrogative pronouns in English. Cf. L.52, Grammar.

** See L.52, Grammar for the Bulgarian interrogative pronouns.

LESSON 62

<u>Singular</u>			<u>Plural</u>
<u>Masculine</u>	<u>Feminine</u>	<u>Neuter</u>	<u>For all three genders</u>
КАКЪВ-ТО	КАКВА-ТО	КАКВО-ТО	КАКВИ-ТО
what	what	what	what
whatever	whatever	whatever	whatever
whichever	whichever	whichever	whichever

КАКЪВ-ТО, КАКВА-ТО, КАКВО-ТО, КАКВИ-ТО is often preceded in the main clause by ТАКЪВ, ТАКАВА, ТАКОВА, ТАКИВА "such". See below.

<u>Singular</u>			<u>Plural</u>
<u>Masculine</u>	<u>Feminine</u>	<u>Neuter</u>	<u>For all three genders</u>
ЧИЙ-ТО	ЧИЯ-ТО	ЧИЕ-ТО	ЧИИ-ТО
whose	whose	whose	whose

B. Usage

In Bulgarian the relative pronoun agrees in gender and number with the noun it refers to. Examples:

a. КОЙТО, КОЯТО, КОЕТО, КОИТО

СТОЛЪТ, КОЙТО е до масата, е зелен.

The chair which is next to the table is green.

Масата, КОЯТО купих, е голяма.

The table which I bought is large.

Училището, КОЕТО е до гарата, е ново.

The school which is next to the railroad station is new.

Пътниците, КОИТО влизаха в самолета, бяха уморени.

The passengers who were entering the plane were tired.

LESSON 62

Влакът, с който пътувах,
беше бърз.

The train on which I traveled
was fast.

Гарата, на която сляхох от
влака, беше тъмна.

The railroad station, where I
left the train, was dark.

Летището, от което отлітаха
четиримоторни самолети, беше
много голямо.

The airfield, from which the
four-engine planes were taking
off, was very large.

Всички самолети, в които
нямаше пътници, излетяха.

All planes in which there were
no passengers took off.

b. какъвто, каквато, каквото, каквито

Ще си купя апартамент,
какъвто искам.

I'll buy whatever apartment
I want.

Те ще ти дадат книга,
каквато ти поискаш.

They will give you whatever
book you want.

Тя ще отиде в такова,
кафенé, в каквото аз ѝ кажа.

She will go to whatever coffee
shop I tell her to go.

Тези дрехи не са такива,
каквито Виe вчeра ми показахте.

These clothes are not like
those you showed me yesterday.

Нямам такава лeнта, каквато
искате.

I don't have the ribbon you
want.

Note

който, която, което, който and какъвто, каквато, каквото, каквито
always refer to and agree in gender and number with a noun in the
main clause. See the examples above.

c. чийто, чиято, чието, чийто

чийто, чиято, чието, чийто refer to and agree in gender and num-
ber always with a noun in the same subordinate clause.

1. Всічки пѣтници, <u>чийто</u> багаж надминава 20 клг., трябва да плащат допълнително.	All passengers whose luggage is over 20 kilos, have to pay an additional fee.
2. Кѣщата, <u>чийто</u> покрив изгоря, беше нова.	The house whose roof burned down was new.
3. Аз не знаех, каквo да кажа на човека, <u>чийто</u> кѣща изгоря.	I didn't know what to tell the man whose house burned down.
4. Сѣляните, <u>чието</u> село беше изгоряло през нощта, нямаха ни храна, ни дрѣхи.	The villagers whose village had burned down during the night didn't have either food or clothes.

Note

чийто, чийто, чието, чийто can be replaced with на когото, на която, на което, на който. In this case these pronouns agree in number and gender with the noun in the preceding clause, to which they refer. Let us exchange in the above examples чийто, etc. with на когото, etc. Notice that the subject of the subordinate clause takes the article after the change.

1. Всічки пѣтници, багажът на който надминава 20 клг. трябва да плащат допълнително.
2. Кѣщата, покривът на който изгоря, беше нова.
3. Аз не знаех каквo да кажа на човека, кѣщата на когото изгоря.
4. Сѣляните, селото на който беше изгоряло през нощта, нямаха ни храна, ни дрѣхи.

C. Declension of който

The relative pronouns are not declined with the exception of the singular masculine form който which is declined when it refers to a person* and is used alone i.e. not as a modifier of a noun:

* About the similar usage of кой? see Vol.VI, p.108.

LESSON 62

Nominative: който
Dative: на когото or комуто
Accusative: когото

The accusative may be used with prepositions за, до, при, в, с, през, etc.

Examples:

Търсих Ив́ан , кому́то трябваше да пред́ам ключа от апартаме́нта.

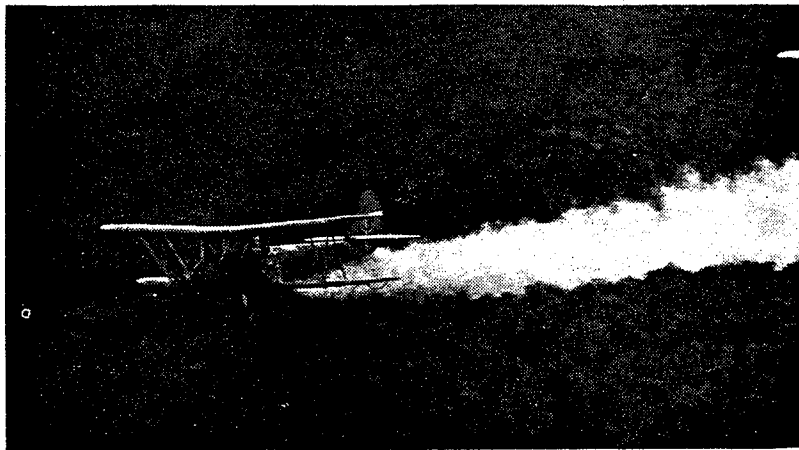
I looked for Ivan, to whom I had to give the key of the apartment.

Търсих Ив́ан, с когото те запозна́х вче́ра.

I looked for Ivan, to whom I introduced you yesterday.

Когото попита́ш, ще ти ка́же.

Whoever you ask, will tell you.

В помощ на селското стопанство. Чрез самолетите бързо и ефикасно се води успешна борба срещу вредителите на дърветата

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

1.

Чия е каруцата, която е пред кръчмата?

Чий е фотоапаратът, който е на масата?

На кого е чантата, която е в чекмеджето?

Чие е зданието, което е на ъгъла?

Чи са пушките, които са на закачалката?

Чий е pistolетът, с който Вие стреляте?

Скъпа ли е връзката, която носите?

Хубав ли е мостът, който построиха до електрическата централа?

Четиримоторен ли е самолетът, с който ще летиш?

Двумоторен ли беше аеропланът, с който пътувахте?

Тези ли са учебниците, от които учите български език?

Тази ли е автомобилната писалка, която купихте преди няколко дни?

Гребна ли беше лодката, с която се разходихте до острова?

Товарен ли беше параходът, който влезе в пристанището?

Хубаво ли е жилището, в което се пренесохте?

Французи ли бяха мъжете, с които се запознахте?

Каруцата, която е пред кръчмата, е на Пижо.

Фотоапаратът, който е на масата, е на г-н Х....

Чантата, която е в чекмеджето, е на г-н А....

Зданието, което е на ъгъла, е на селсъвета.

Пушките, които са на закачалката, са на ефрейторите.

и т. н.

LESSON 62

2.

Коя е сградата на Министерството
на вътрешните работи?

Кое здание е на селсъвета?

Кой пистолет е негов?

Кои каски са на часовете?

пищеща машина, фотоапарат,
каруца, камион, автомобил,
къща и.т.н.

Сградата, която е на ъгъла,
е на.....

Зданията, което е на площа-
да до ресторант България,
е на селсъвета.

Този, който е на масата, е
негов.

Тези, които са на масата, са
на часовете.

3.

Какъв език учи студентът,
когото поздравихте?

В кой отдел е войникът, с
когото говорихте преди
малко?

Твоят приятел, на когото
/комуто/ даде пари на заем,
върнал ли ти ги е?

Търси ли Иван, комуто трябваше
да предадеш ключа от апарта-
мента?

Ходи ли вчера у братовчед ми
Иван, с когото те запознах
оня ден?

Добър курсист ли е войникът,
който говори с капитана?

Добър курсист ли е войникът,
когото видях преди малко?

Добър курсист ли е войникът,
с когото капитанът говори?

Добър курсист ли е войникът,
комуто /на когото/ дадохте
българо-английския речник?

и т. н.

Студентът, когото поздравих,
учи български език.

Войникът, с когото говорих
преди малко, е в руския
отдел.

Моят приятел, комуто /на ко-
гото/ дадох пари на заем,
не ми ги е върнал още.

4.

Всеки пътник, чийто багаж надминава 20 кг., трябва ли да плаща допълнително?

Да, всеки пътник, чийто багаж надминава 20 кг., трябва да плаща допълнително.

Всеки пътник, багажът на когото надминава 20 кг., трябва ли да плаща допълнителна такса?

Да, всеки пътник, багажът на когото надминава 20 кг., трябва да плаща допълнителна такса.

Всички пътници, багажът на които надминава 20 кг., трябва ли да плащат допълнителна такса?

Всички пътници, чийто багаж надминава 20 кг., трябва ли да плащат допълнителна такса?

Кои пътници трябва да плащат допълнително?

Кои пътници трябва да плащат допълнителна такса?

Кой пътник трябва да плаща допълнителна такса?

Курсистът, чийто молив е на масата, тук ли е?
 чиято книга
 чието кепе
 чиито книги

Курсистът, моливът на когото е на масата, тук ли е?

Жената, къщата на която гори, върна ли се?

Момчето, майка на което е болна, ходи ли на училище?

Жените, мъжете на които са офицери, работят ли?

Полковникът, чиито деца са болни, не ходи ли на работа?

Колко струва къщата, чийто покрив е нов?

Колко струва къщата, покривът на която е нов?
 зданието

Войникът, чийто баща умря, отиде ли в отпуск?
 бащата на когото

Момчето, чиято майка умря, върна ли се от село?
 майката на което

и т. н.

ЧЕТИВО

На аерогарата

Стоян имал работа ¹ в Париж. Той искал да пътува до-там с самолет. Нямал много време да се приготви за път, затова изпратил приятеля си Боян да му купи билет на аеро-гарата. ² Боян успял да му вземе билет. Почнал обаче да се безпокои, понеже Стоян не идвал и можел да изпусне само-лета.

Няколко минути преди самолетът да излети, Стоян прис-тигнал. Той се забавил, защото търсил Иван, комуто тряб-вало да предаде ключа от апартаментата. Иван бил негов бра-товчед, с когото бил запознал Боян преди два дена.

Стоян получил билета си от Боян и отишел да предаде багажа си на чиновника. Платил 5 лева допълнително, ³ защото всички пътници, чийто багаж надминавал 20 кг, трябвало да плащат допълнителна такса.

След това двамата приятели отишли в чакалнята. От там те видели един двумоторен самолет, който бил готов да излети. Боян искал да знае дали този бил самолетът, с който Стоян трябвало да лети. На Стоян обаче не му се вярвало, защото този самолет бил двумоторен. Той знаел, че ще лети с друг - четиримоторен аероплан.

Стоян знаел, че когото и да попита от персонала, ще му каже дали този е самолетът му. Затова се обърнал към един от служащите, който минавал покрай тях. От него разбрал, че пътниците за Париж трябвало да чакат в чакалня Б. Освен то-ва по високоговорителя обявили, ⁴ че самолетът, с който тряб-вало да пътува Стоян, тръгвал след 5 минути.

Двамата приятели се сбогували. Стоян се качил на само-лета и седнал на много хубаво място в задната му част. След малко самолетът излетял. Стоян се наслаждавал на красиви изгледи през цялото време, докато летял до Париж.

-
1. имам работа to have to do something, to be busy.
 2. Bulgaria's only airline is state-owned. It is equipped with Soviet-made planes. Many Bulgarian cities have airports. Among them: Sofia, Varna, Plovdiv, Burgas, Stara Zagora, and Russe.
 3. допълнително additionally.
 4. обявили they announced, it was announced.

LESSON 62

ПРЕВОД

- Ivan, have you seen the drama "Under the Yoke."
- I have seen it and I have read the novel several times.

- You read a lot. You know, tonight they present the drama at the National Theater. Let's go and see it!
- I am sorry but I am busy tonight. I have to study for the physics exam which is tomorrow.

- We will go to the theater when you pass the exam.
- You go tonight with whomever you want. Invite Milka, whom I introduced you to on Sunday.

- Or Radka, with whom I have gone to the theater before.
- Whomever you invite, everybody will come. "Under the Yoke" is a very interesting drama.

ВЪПРОСИ

1. Къде имал работа Стоян?
2. Как искал той да пътува до Париж?
3. Защо изпратил той приятеля си Боян да му вземе билет?
4. Къде го изпратил той да му вземе билет?
5. Защо се безпокоел Боян?
6. Кога пристигнал Стоян на летището?
7. Защо Стоян търсил Иван ?
8. Какъв бил Иван на Стоян ?
9. Какво направил Стоян, след като получил билета си от Боян?
10. Защо Стоян платил на чиновника 5 лева допълнителна такса за багажа си?
11. Къде отишли двамата приятели след това?
12. Какъв самолет видели те на летището?
13. Какво искал да знае Боян за двумоторния самолет?
14. Защо на Стоян не му се вярвало, че ще лети с двумоторния самолет?
15. Какво искал да направи Стоян за всеки случай?
16. Защо Стоян се обърнал към един от служащите?
17. Какво разбрал Стоян от служащия?
18. Какво обявили по високоговорителя?

LESSON 62

19. Какво направил Стоян, след като се обогувал с Боян?
20. Къде седнал Стоян в самолета?
21. На какво се наслаждавал Стоян през цялото време, докато летял до Париж?
22. Пътувал ли сте със самолет?
23. С какъв самолет сте пътувал?
24. Колко време трая пътуването?
25. Какво правихте в самолета през време на пътуването?

Ранните домати се товарят сутрин, а следобед са вече в Берлин

LESSON 62

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

- Peter, I met (for the first time) the girl of whom you spoke.
- I don't remember which one you're talking about.
- Well, the girl, whose father died last week. The newspapers wrote about it.
- Ah, Radka, whose sister goes to the university with me. Where did you meet her?
- On the train on which I was traveling.
- Was she alone?
- You remember Ivan to whom I introduced you at the party a few days ago? He was with her.
- Ivan? The student who didn't have any money and to whom you lent twenty leva?
- Yes.
- Did you like Radka?
- You know, that I don't like girls whose hair is blond.
- I forgot. Excuse me.

Част II

Запишете отговорите на въпроси 1 - 10
на магнитофонна лента!

РЕЧНИК

аерога́ра f.	airport
бя́гам	to run
побя́гам	hurry up and have it
бя́гай да го завери́ш!	verified
високоговори́тел m.	loud-speaker
по високоговори́теля	over the loud-speaker
вя́рвам	to believe, to think
не ми се вя́рва	I don't believe so
гу́бя се, и се, их се	to get lost
загу́бя се	
къде́ се гу́биш?	where have you been?
двумото́реи, рна, о, и	twin-engine
допълни́телен, лна, о, и	additional
допълни́телно adv.	additionally, extra, in addition
заверя́вам	to check, to verify (a ticket);
заверя́, и, их	to certify (a document)
за́ден, за́дна, о, и	back, rear
изглед m.	view
изли́там	to take off (airplane)
излетя́, и, я́х	
килогра́м (abbr. кг)	kilogram (2,204 pounds)
m. pl. кила́	
ключ m. pl. ключо́ве	key
лети́ще n. pl. лети́ща	airfield
летя́ /с/, и, я́х	to fly (in, on)
надмина́вам	to exceed, to surpass
надми́на, е, ах	
обявя́вам	to announce
обявя́, и, я́х	
осведомя́вам се	to inquire, to make inquiries
осведомя́ се, и се, их се	
персона́л m.	staff, personnel
пи́ста f.	runway
преда́вам /на/	to hand over (to), to deliver
преда́м, предаде́	
преда́дох, да́де	
проща́вам	to pardon, to excuse
проста́, и, их	
проща́вай! проща́вайте!	excuse me; I beg your pardon

LESSON 62

ПЪТ

на добър път!

за път
самолёт м.

сбогом!

сбогúвам се с

сещам се

сѣтя се, и се, их се

служáщ м.

слúчай м.

за всѣки слúчай

тáкса f.

тѣгля, и, их

претѣгля

тоз = тóзи

четиримотóрен, рна, о, и

good luck! have a good
trip!

for traveling, for the trip
airplane

good-by

to bid farewell, to say

good-by to

to remember

employee

case, occasion

in any case

fee, charge, tax

to weigh

this

four-engine

Родната авиация е в цялостна служба на народа. Нарочният санитарен самолет след минута ще се вдигне, за да отнесе болната, която ще бъде оперирана от специалисти в столицата

Изглед от Велико Търново

ШЕСТИДЕСЯТ И ТРЕТИ УРОК

LESSON 63

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Pronouns

1.

В тая чанта има документи.
В оная чанта няма нищо.

Какво има в оная чанта?
Какво има в това чекмедже?

В оная чанта няма нищо.
В това чекмедже няма
нищо.

до тази картеница
на пода в канцеларията
до печката
на закачалката
за ядене в кухнята
и т. н.

2.

Г-н Х....., попитайте г-н У..... дали той има нещо в чекмедже-
жето си!

Г-н Х: Г-н У....., имате ли нещо в чекмеджето си?
Г-н У: Не, аз нямам нищо в чекмеджето си.

Г-н...., попитайте г-н Б...дали той има нещо в чантата си?
дали има нещо в каруцата!
дали е купил нещо на пазара вчера!
дали е взел нещо от бюфета!
дали е дал нещо на чиновника!
дали е ял нещо!
пил
написал
прочел
дали е изпратил нещо на майка си по
случай имения ѝ ден!

LESSON 63

3.

Някой пее.
Кой пее?

Някой пее.

Кой идва?
Кой свири на пиано?
Кой говори?
Кой се къпе?
Кой се бръсне сега?
Кой се мие?
Кой плува?

Някой идва.
Някой свири на пиано.

4.

Никой не пее.
Кой пее?

Никой не пее.

Кой идва насам?
Кой е чел това списание?
Кой от вас е ходил в чужбина?
Кой ще отиде на концерт довечера?
Кой от вас е научил урока си
добре?
Кой не е написал домашната работа?
Кой от вас е пътувал с аероплан?
Кой от вас е адвокат?
Кой от вас е бил у Христови снощи?
Кой от вас ходи често на кино?
Кой от вас ще ходи на екскурзия в
неделя?
Кой е ял българско кисело мляко?

Никой не идва насам.

и т. н.

5.

Г-н Х. знае този урок, Г-н У. знае този
урок, и другите го знаят.
Всеки знае този урок.
Всякой знае този урок.

Кой знае този урок?

Всеки /всякой/ знае този
урок.

Кой е чел четивото на урока?
Кой е взимал пари на заем?

6.

Има някой на двора.
Аз виждам някого на двора.

Има ли някой на двора?

на моста
на пътя
на върха

Да, аз виждам някого на двора.

7.

Тя говори с някого.
Тя говори ли с някого?
С кого говори тя?

Да, тя говори с някого.
Тя говори с някого.

Той взе ли пари на заем от някого?
От кого взе той пари на заем?

Тя отиде ли с някого на кино?
С кого отиде тя на кино?

Те бяха ли у някого снощи?
У кого бяха те снощи?

и т. н.

8.

Аз видях някого.
Аз не видях никого.

Кого видяхте?
Кого повикахте по телефона?
Кого от тези господата познавате?
С кого ще се срещна тя?
Кого ще поканят Попови?
Кого срещнахте вчера на улицата?
С кого запознахте Мария?
Кого ще заведе той на танцовата забава?
Кого попитахте за това?

Аз не видях никого.

и т. н.

LESSON 63

9.

Аз дадох учебника си на някого.
Аз дадох учебника си някому.

Къде е учебникът ти?

вестникът
списанието
автоматичната писалка

и т. н.

Аз го дадох някому.

Аз го дадох на някого.

10.

Аз не съм дал учебника на никого.
никому

На кого си дал учебника?

вестника
списанието
книгата

и т. н.

Аз не съм дал учебника на
никого.
никому

11.

Всеки /всякой/ знае това.
Аз казах това на всекиго.
всекому

На кого казахте това?

Кому телефонирахте?
На кого се обадохте по телефона?
Кому обещахте пари?
На кого показахте къщата?

Казах това на всекиго.
всекому

12.

Аз не познавам никого тук.
Никого не познавам тук.

LESSON 63

Аз не съм казал това на никого /никому/.
Никому /на никого/ не сам казал това.

Дадох по една книга на всекиго /всекиму/.
На всекиго /всекиму/ дадох по една книга.

Кого познавате тук?

Никого не познавам.

На кого телефонирахте?

На никого не съм телефонирал.

На кого сте дал учебник?

Никому не съм телефонирал.
Всекиму дадох по един учебник.

С кого се запознахте на жура?

На всекиго.....
С всекиго от гостите.

И Т. Н.

13.

Той е дал книги на някого.
Той е дал книги на някой ученик.
на някоя студентка
на някое дете
на някои курсисти

На кого е дал той книгите?

Той е дал книгите на някой ученик.

И Т. Н.

.....на някоя студентка

Нови ли са някои къщи?

Да, някои къщи са нови.
Не, някои къщи не са нови.

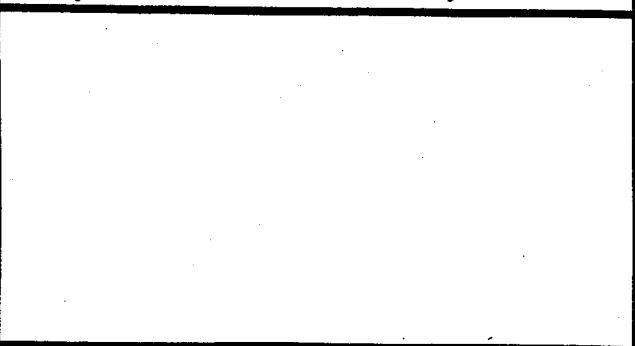
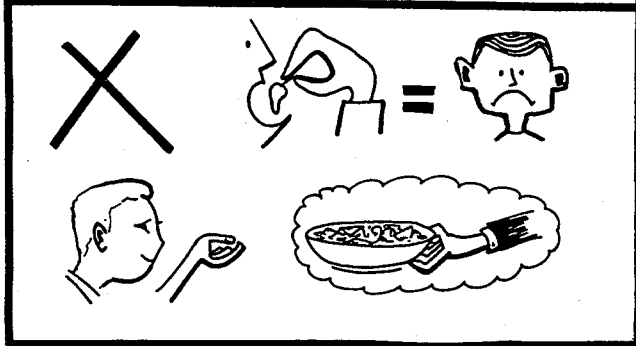
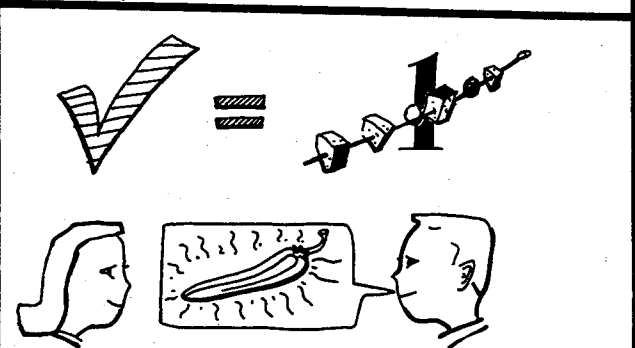
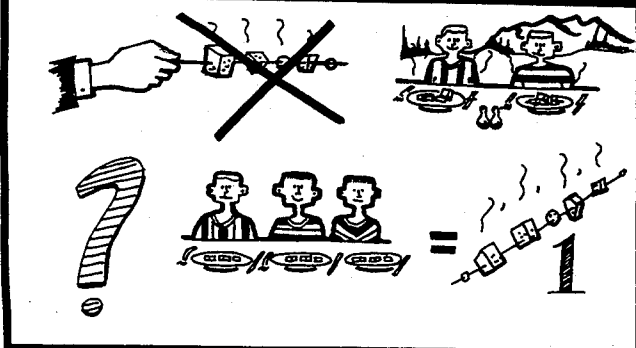
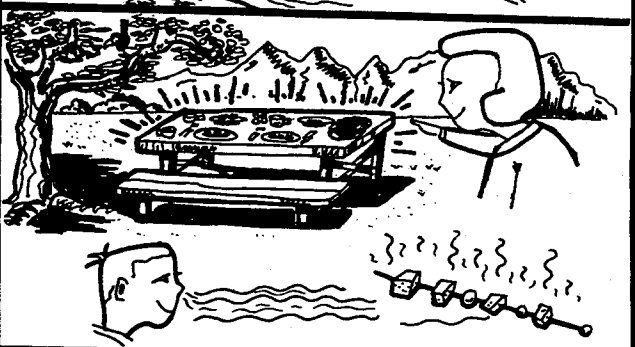
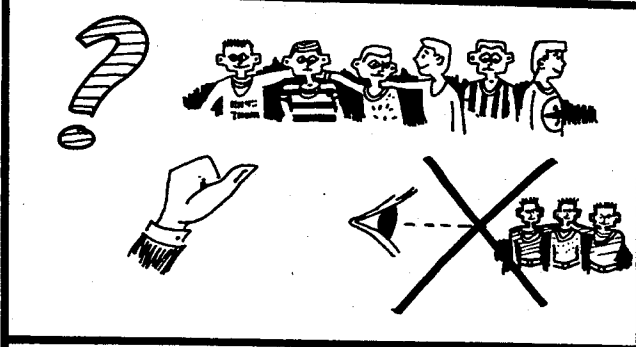
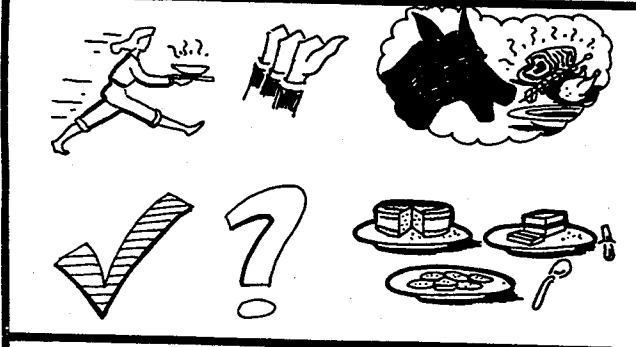
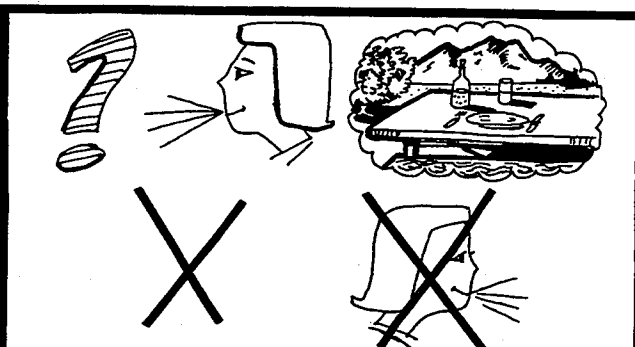
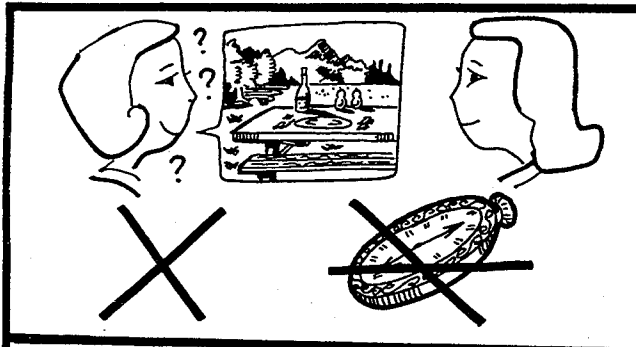
Дали ли сте пари на някой студент?

Не, не съм давал пари на
никой студент.

студентка
момиче

Дадохте ли по една книга на всеки студент?

И Т. Н.

НА ИЗЛЕТ

Станка Ганчева
Радка Ганчева

- 5 - Радке, слóжи ли за ядене?
- Не, ма́мо, не съм слóжила.
- Мари́я не ти ли ка́за да пригóтвиш всíчко?
- Ни́кой ни́що не ми е ка́звал.
- Побързай, че всíчки са огладнели като
вълци.
- 10 - Добре́, ма́йко. Имаме ли някакъв десерт?
- Да, дн́я. Кажí на някого да я поста́ви в
потóка!
- Ко́му да ка́жа?
- 15 - На ко́гото и да е. Къде́ са момчета́та? Не
си ли ви́ждала някое от тях?
- Не съм ви́ждала ни́кое .
- Брей..... Голе́ми са калпаза́ни.
- /След половин час всíчко е готово. Момчетата
са се вёрнали от вирá./

Станка Ганчева
Борис Ганчев

- Ха́йде, всíчки на ядене!
- Хм..... мири́ше чуде́сно!
- 25 - Ни́кой да не пи́па! Вся́ки ще полу́чи сво́ята
по́рция.

LESSON 63

-
8. са огладнѣли. The past indefinite tense here shows the result of a past action. Translate in English with present tense: are hungry, are starved.
22. Хайде, всички на ядене! Come, let's all eat!

ГРАМАТИКА

A. THE PRONOUNS

1. The pronouns are the following:

1.	ня́кой /си/*
не́що /си/	somebody, anybody
something, anything
2.	ни́кой
ни́що	nobody, anybody, any
nothing, anything
3.	всѣ́кой / все́ки
всѣ́чки
всѣ́чко	everyone, everybody
all people, everybody
everything
4.	ѣ́и-кой /си/
ѣ́ди-що /си/	such and such a person
a certain person
such and such a thing
a certain thing
5.	ко́й-годе
що́-годе	whoever
whatever
6.	ѣ́ди-какво́ /си/
ѣ́ди-ко́лко /си/	such and such a thing,
a certain thing
that much, so much,
that many
7.	що́-го́де
ко́лко го́де	somewhat
somewhat
8.	какво́ и да е
ко́йто и да е	whatever
whoever
9.	неко́лцина
ня́колко	some, a few (for persons only)
some, a few (for persons and
things)

* The reflexive particle *си* can be added to *ня́кой*, *не́що* and some other pronouns. It makes stronger the indefinite meaning of the pronoun. Sometimes it expresses contempt.

II. Of the above pronouns, those which contain the pronoun кой? (who?) are declined. The rest are invariable.

<u>Nominative</u> (Subject)	<u>Dative</u> (Indirect object)	<u>Accusative</u> (Direct object)
1. <u>ня́кой</u> somebody anybody	<u>ня́кому, на ня́кого</u> to somebody to anybody	<u>ня́кого</u> somebody anybody
2. <u>ни́кой</u> nobody anybody	<u>ни́кому, на ни́кого</u> to nobody to anybody	<u>ни́кого</u> nobody anybody
3. <u>всѣ́кой, всѣ́ки</u> everyone everybody	<u>всѣ́кому, на всѣ́киго</u> to everyone to everybody	<u>всѣ́киго</u> everyone everybody
4. <u>ѣди-кой /си/</u> such and such a person	<u>ѣди-кому́ /си/</u> to such and such a person	<u>ѣди-кого́ /си/</u> such and such a person
5. <u>кой и да е</u> whoever	<u>кому́ и да е</u> <u>на кого́ и да е</u> to whomever	<u>кого́ и да е</u> whomever

Examples for the usage:

1. Ня́кой и́два. Каза́ ли ня́кому? Кажі́ на ня́кого да кúпи хляб. Те ви́кат ня́кого. Те пові́каха ли ня́когос?	Somebody is coming. Did you tell anybody? Tell somebody to buy bread. They are calling somebody. Did they call anybody?
--	---

2. Никой*не знае това. Nobody knows that.
 Никому не съм обещавал нищо.* I have not promised anything to anybody.
 На никого* няма да дам пари. I will not give money to anybody.
 Никого* от тях не съм виждала. I haven't seen any of them.
3. Всеки /всякой/ знае кой е той. Everybody knows who he is.
 Той обещава всекому пари, а никому не дава. He promises money to everybody but gives to nobody.
 Не всекиго можеш да разпознаеш оттук. You cannot recognize everybody from here.
 Всички ли знаеха, че той ще пристигне. Did everybody know that he would arrive.
4. Той винаги знае всичко: еди-кой си умрял, еди-кой си се родил и т.н.т. He always knows everything: such and such a person died, such and such a person was born etc.

III. нещо, нищо, всичко, еди-що /си/, що-годе, що да е, еди-колко /си/, еди-както /си/, колко годе, както да е refer to things and are used in the following way.

- Той знае нещо. He knows something.
 Казаха ли ти нещо? Did they tell you anything?
 Не, нищо не ми казаха. No, they did not tell me anything.
 Той можеше да научи всичко. He was able to learn everything.

* Notice that никой, никому, никого and нищо require a second negation: не, няма.

LESSON 63

B. PRONOUNS USED AS ADJECTIVES

The **pronouns** in para A from 1 to 4 may be used as adjectives. Besides those in para A, 1 to 4, there are several others, which are used in the same way. All of them are not declined but change in number and gender in the following way:

1. някой, някоя, някое, некои	some, any
2. никой, никоя, никое, никои	none, any
3. всякой, всякоя, всякое, всякои
всѣки, всяка, всяко, всѣчки	every, each
4. някакъв, някаква, някакво, някакви	some
5. нечий, нечия, нечие, нечии	anybody's
6. ничий, ничия, ничие, ничии*	nobody's
7. никакъв, никаква, никакво, никакви*	none, any
8. всякакъв, всякаква, всякакво, всякакви	all kinds of
9. еди-кой /си/, еди-коя /си/, еди-кое /си/
еди-кои /си/	such and such
(a person)
10. еди-какъв /си/, еди-каквѣ /си/, еди-каквѣ
/си/, еди-какви /си/	such and such
(a person)
11. кой и да е, коя и да е, кое и да е, кои и
да са	one of

* These adjectives require another negation in front of the verb. Compare A, II the footnote.

LESSON 63

Examples:

Той е дал кни́гите на ня́кой ученик. He has given the books to
учени́к. some student.

Ня́кои къ́щи са но́ви. Some houses are new.

В ни́кой полк ня́ма таки́ва There are no such officers
офице́ри. in any regiment.

Все́ки войни́к ще но́си храна́ Every soldier will carry
за три дни. food for three days.

Все́ка ро́та има по сто ду́ши. Each company has 100 men.

Те гово́реха с ня́каква же́на. They were talking with
some woman.

Не́чие кúче го уха́пало. (He said that) someone's
dog bit him.

Той се сре́ща с все́какви He meets all kinds of
хора. people.

Аз ще взема́ коя́ и да е кни́га. I'll take one of the books.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Pronouns

1.

Има ли нещо в тая чанта?

Да, в тая чанта има нещо.
Не, в тая чанта няма нищо.

А в оная чанта?

и т. н.

Слагал ли е някой от Вас нещо
в тази кутия?

Вие взимал ли сте нещо от тази
кутия?

Ти взе ли нещо от някоя кутия?

Абонира ли се е някой за

някое списание?

някой вестник

някой списания

Някой от вас ходи ли на кино
снощи?

Видя ли някой учител в киното?

Някои хора пушеха ли в киното?

Срещнахте ли някой от приятелите
ни?

Срещнахте ли се с някого?

На всекиго /всекиму/ ли се хареса
филма?

Всяко дете ли пиеше лимонада?

Някои от посетителите излизаха ли
от салона на киното през време
на филма?

Казахте ли на някого /някому/ да
отиде да види този филм?

и т. н.

2.

Бяхте ли в събота в някой
магазин?

Да, аз бях в ЦУМ.

Купихте ли си нещо?

Не си ли купихте някакъв плат
за дрехи?

Нищо ли не си купихте?

Мария не купи ли няколко червила?

Питахте ли някой продавач за
цената на виенския парфюм?

Донесе ли ми някакъв подарък?

Донесе ли нещо на баба Мария?

Нищо ли не купи за сестра си?

Ще дойде ли някой от състудентите
й на имения й ден?

Тя никого ли не е поканила?

Никой ли не знае, че тя ще
празнува имения си ден в
неделя?

Тя ще приготви ли някакъв десерт?

Само по една порция шийс кебап ли
се пада на всекиго?

Ти ще имаш ли нещо против, ако
дойда и аз?

и т. н.

3.

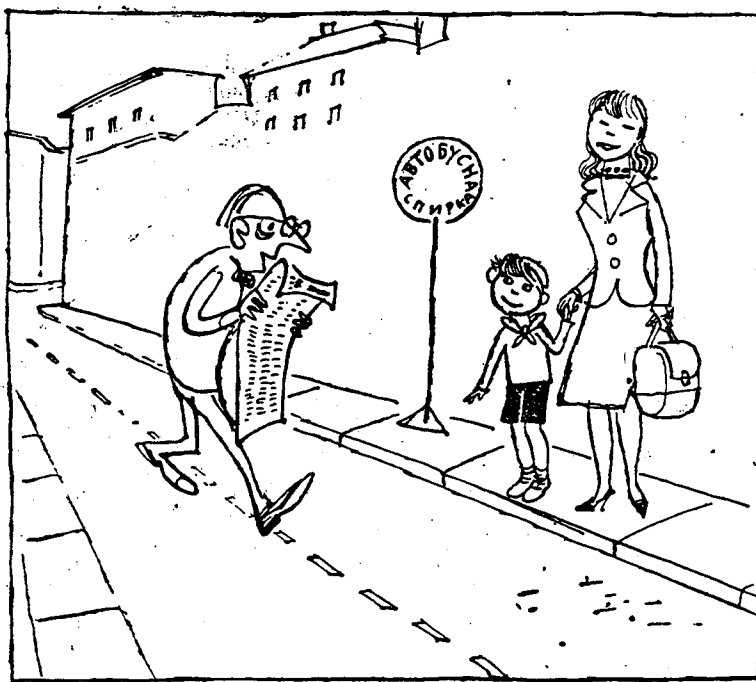
- Didn't they tell you to call your mother on the phone?
- No one told me anything.
- Does anyone feel like drinking something?
- Nobody feels like doing anything.
- Does everyone need money?
- Yes, all the people need money.
- Tell someone to put the watermelon in cold water.
- Whom shall I tell?

LESSON 63

- Anybody. Have some of the boys eaten?
- None of them has.

- Is everyone entitled to one apple?
- Everyone. You can give these two to someone.

- Whom shall I invite to supper?
- Anyone. Come here. Some rascal has taken some money from the drawer. Don't tell anyone about it. When they come, I'll give all of them a piece of my mind.

— Мамичко, този чичко ще вкара някой шофьор в затвора!

ЧЕТИВО

Храната, която ядат българите, се приготвя главно от прясно месо¹ и пресни зеленчуци. Освен това те обичат кисело мляко² и плодове. Закуската на българите се състои главно от чай³ и сирене или мармелад, или пресно мляко. За обяд или вечеря се поднасят⁴ някои от следните ястия: фасул, кюфтета, пиле яхния, агнешко печено, винен кебап, пълнени пиперки с месо и други.

Един неделен ден Станка и Борис Ковачеви, децата им и племеницата им Мария, отидоха на излет до Бояна⁵. Там Станка приготви месо за шишчета. Радка сложи за ядене⁶ а Мария и помогна. За десерт те бяха донесли диня. Момчетата сложиха динята в потока да се изстудява и отидоха да играят.

Към 12 часа обеда беше готов. Всички седнаха да ядат. За всекиго имаше достатъчно храна. След като се нахраниха, децата помогнаха на Станка да прибере нещата. Когато всичко беше прибрано, момчетата отидоха да играят край потока, Борис и Станка отидоха да се разхождат, а момичетата останаха да си приказват.

Малко преди 5 часа всички се върнаха. Станка даде на всекиму по нещо и се отправиха към трамвайната спирка. В 6 часа те бяха вече в къщи. Всички бяха много доволни от добре прекарения ден.

-
1. прясно месо - fresh meat
 2. кисело мляко - yogurt
 3. чай; липов чай - Linden tea
 4. се поднасят - are served
 5. Бояна - Bojana; a place in the foothills of Vitosha Mtn.
 6. сложи за ядене - set out the place settings

ПРЕВОД

The other day while I was taking a walk in the Park of Freedom I met my friend Peter. He told me that his brother Ivan had just returned from Germany. He had stopped in Vienna for a few days and had bought different things there.

As you know, Vienna is the capital of Austria. It is one of the most beautiful cities in Europe. The State Opera in Vienna is known all over the world. Many young people from Bulgaria and other countries study at the Viennese universities. They enjoy the life, the beautiful parks, the old monuments, and the interesting buildings.

Peter told me that Ivan had bought a very cheap German camera. He had paid only three hundred leva for it. Before he left Vienna, he had taken a lot of pictures. Unfortunately he had to pay a lot of customs duty at the Bulgarian border. The customs official told him that he had not used the camera long enough, and that according to him, the customs-house officer, the camera was still new.

His cousin Maria, with whom he had gone to Vienna, didn't return with him. She wanted to see a friend of hers in Rome. But when she arrived there, he had already left the Italian capital. Peter said that he had received a letter from her. She would stay there for a few weeks. She wanted to visit some museums and to go to the theater and the movies.

Без думи

ВЪПРОСИ

1. Каква храна ядат българите?
2. Какво закусват те?
3. Какво ядат те за обяд?
4. Какво ядат българите за вечеря?
5. Къде отидоха Ганчеви един неделен ден?
6. Кой още отиде с Ганчеви на излет?
7. Какво искаха да ядат те там?
8. Кой започна да приготвя месо за шимчетата?
9. Кой сложи за ядене?
10. Кой помогна на Радка?
11. Какво бяха донесли Ганчеви за десерт?
12. Кой сложи динята в потока?
13. Защо сложиха момчетата динята в потока?
14. Кога беше всичко готово за обяд?
15. Имаше ли достатъчно храна за всички?
16. Кой помогна на Станка да прибере нещата?
17. Къде отидоха момчетата след като обядваха?
18. Защо отидоха момчетата край потока?
19. Къде отидоха Борис и Станка?
20. Защо момичетата останаха?
21. Кога се върнаха всички?
22. Към къде се отправиха всички?

LESSON 63

23. В колко часа бяха Ганчеви в къщи?
24. Бяха ли всички доволни от добре прикарания ден?
25. Яли ли сте шишчета?
26. Яли ли сте кабапчета?
27. Какво предпочитате: шишчета или кебапчета?

LESSON 63

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Преведете на български:

- Have you told everyone about the trip?
- I haven't told anyone anything yet.

- Have you seen anybody lately?
- I saw someone a few days ago, but I don't remember whom.

- Phone someone, and tell him to bring a record player and some records.
- Whom shall I call on the phone?

- Anyone. Call your sister, if you don't mind.
- I think she has some (kind of) American records.

- Has she given them to someone?
- She gave some of them to some friends last week.

Част II.

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Запишете отговорите на въпроси 1 - 5!

РЕЧНИК

ВЪЛК m. with art. ВЪЛКЪТ, а
 pl. ВЪЛЦИ aft. num. ВЪЛКА
 ОГЛАДНЯЛ СЪМ КАТО ВЪЛК
 да
 каквó да правя?
 кому да кажа?
 десерт m.
 диня f.
 калпазанин m. pl. калпазани
 който и да е
 която и да е
 което и да е
 който и да са
 майко voc.
 мириса, е, мирисах
 замириса
 напомням /на някого за../
 напомня, и, их
 огладнявам
 огладнея, ее, нях
 огладнял съм като вълк
 ориз m.
 падам се, /някому/
 падна се, е се, ах се
 пада ми се

 всекому се пада по една
 порция
 пикник m.
 на пикник
 пипам
 пишна, е, ах
 подавам
 подам, подаде
 подадох, подаде
 подай ми салатата
 порция f.
 поток m. pl. потоци
 aft. num. потока

wolf

I am starved
 used in questions: shall, should
 what shall I do?
 whom shall I tell?

dessert
 watermelon
 rascal, good-for-nothing
 anyone, anybody; no matter
 who

mom
 to smell, to give out an
 odor
 to remind (somebody of...)

to become hungry

I am starved
 rice
 to be given or assigned to
 somebody by lot;
 I am entitled to, I am given
 something (by lot or by
 chance)
 each one receives one
 helping

picnic
 on a picnic
 to touch

to hand, to pass

pass me the salad
 helping; portion
 stream, brook, rivulet

прѣсен, прѣсна, прѣсно, прѣсни
 приказвам
 поприказвам
 против
 има́м не́що против

ако нѣмаш ни́що против
 разстройвам
 разстрой, ѝ, ѝх
 разстройвам си стома́ха
 салáта f.
 стома́х m. pl. стома́си, стома́ха
 ши́шче n. pl. ши́шчета

я́дене n.
 хай́де, всѣчки на я́дене!
 Яхнѣя, яхнѣи

fresh
 to talk

against
 to mind, to have something
 against
 if you don't mind
 to disorganize, to disorder

to upset one's stomach
 salad
 stomach
 spit, skewer; the pieces of
 cubed meat on it

come on, let's all eat!
 stew

ВЪВ ВЕЛИНГРАДСКИТЕ ХАЛИ
 АПОСТОЛ РУСЧЕВ

- Какви видове месо имате?
 — Ами . . . за приятели и за обикновени хора

ШЕСТИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

LESSON 64

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Adverbial Participle

1.

Когато говоря, аз гледам студентите.

Говорейки, аз гледам студентите.

Когато говорех, аз гледах студентите.

Говорейки, аз гледах студентите.

Когато говоря, аз ще гледам студентите.

Говорейки, аз ще гледам студентите.

Когато говоря, аз гледам студентите.

Говорейки, Вие гледате студентите.

Когато говорех, аз гледах студентите.

Когато се връщаме в къщи, ние
срещнахме Петър.

Когато се прибираха, те видяха
леля Радка.

Тя пее, когато свири на пиано.

Когато пее, тя свири на пиано.

Като вървеше, тя си говореше.

Когато плуваше, той видя влизания в
пристанището параход.

Като яде, тя винаги приказва.

Понеже караше бързо, тя направи ката-
строфа.

Понеже кара бързо, тя ще направи ката-
строфа.

Понеже не знаеше урока, той не отиде на
училище.

Понеже не можеше да плува, тя не скочи
от лодката.

Понеже ходеха често на кино, те знаеха
всички филми.

Като излязоха от гарата, те срещнаха
Драган.

LESSON 64

2.

Учителят гледа ли курсистите,
когато говори?

Да, учителят гледа курсис-
тите, говорейки.
Да, говорейки, той гледа
курсистите.

Той гледаше ли студентите, като
говореше?

Тя свиреше ли на пиано, когато
пееше?

Тя пееше ли, когато свиреше на
пиано?

Те приказват ли, когато обядват?

Той върна ли се веднага, след като
чу това?

Вие срещнахте ли жена си, като
излязохте от стаята?

Те видяха ли леля Мария, като се
прибираха?

Тя направи ли тази катастрофа, по-
неже караше бързо?

Той говореше ли с някого, когато
вървеше по улицата?

Те видяха ли чичо си, като влязоха
в къщата?

Ти забеляза ли моторницата, кога-
то плуваше?

Ти ядеше ли нещо, като се разхож-
даше по улицата?

Вие влязохте ли в хижата, след
като пристигнахте на върха?

3.

Връщайки се в къщи, ние срещнахме
зъболекаря Петев.

Когато се връщаме в къщи,
ние срещнахме зъболекаря
Петев.

Не можейки да плува, тя не скочи
от лодката.

Понеже тя не можеше да плу-
ва, тя не скочи от лодка-
та.

Излизайки от стаята, той видя
приятеля си Боян.

Като излизаше /след като
излезе / от стаята, той
видя приятеля си Боян.

Не знаейки урока, той не отиде
на училище.

Понеже не знаеше.....

Тя пееше, свирейки на пиано.
Прибирайки се в къщи, те забеля-
заха играещите деца.

Разхождайки се в парка, ние чух-
ме виещата сирена.

Карайки бързо, тя направи ката-
строфа.

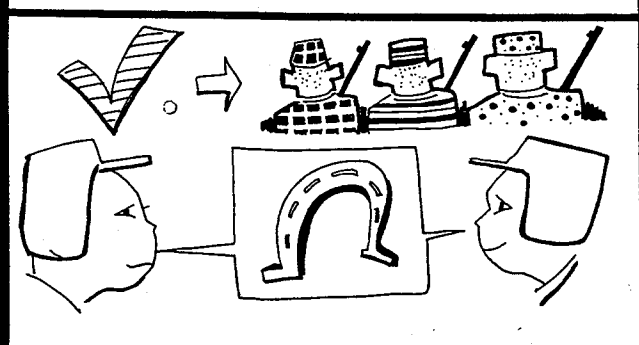
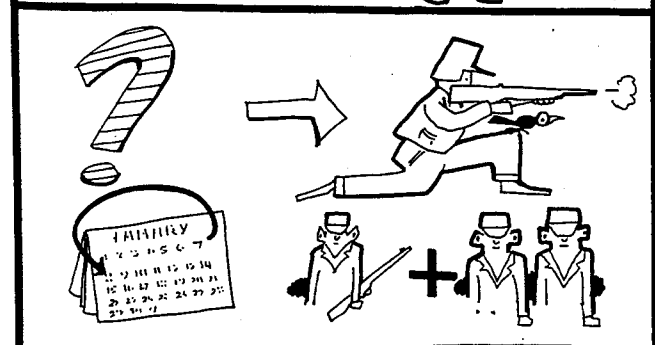
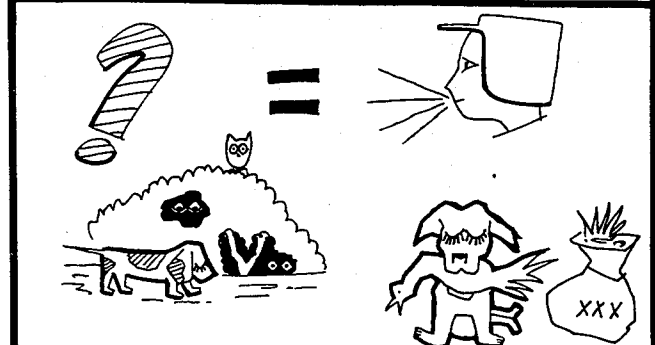
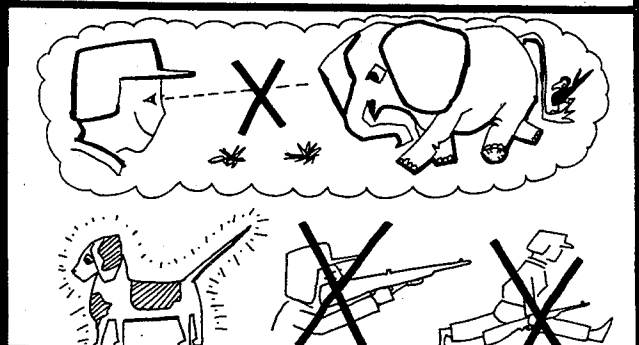
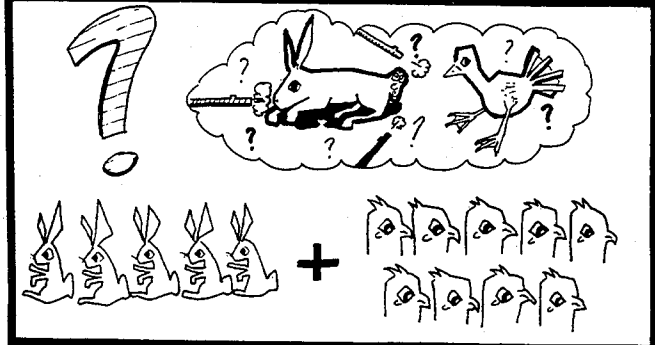
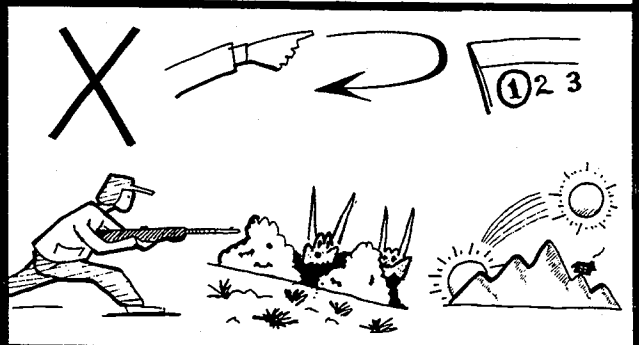
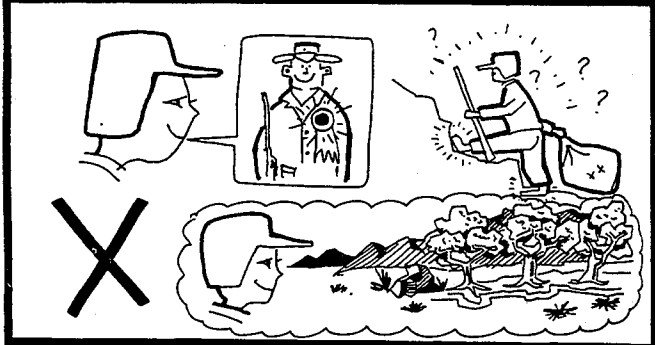
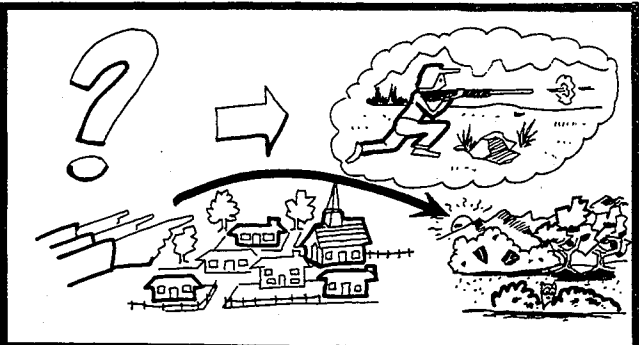
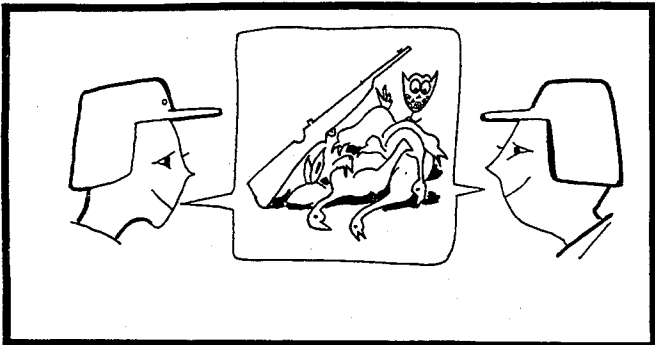
Плувайки, той забеляза влизания
в пристанището параход.

Влизайки в киното, те видяха
Стоян.

и т. н.

Двойна изненада

На лов

Стефан
Борис

- 5 - Къде ходихте на лов миналата неделя?
- Абе много далеч. Ходихме чак в местността Колото.
- Брей, не се ли уморихте?
- 10 - Не. Търсейки дивеч, не усетихме никаква умбра.
- Същия ден ли се върнахте?
- Не, на другия ден. Гобнейки зайци, не забелязахме как мина денят.
- 15 - Какъв дивеч ударихте?
- Пет заека и девет пъдпъдъка.
- Голям успех. Чувам, че Иван не можел да види слон от триста крачки.
- Това е вярно, но пък ловджийското му куче е чудесно. Няма да гърмиш, няма да търчиш.....
- 20
- Какво казваш?
- Абе то, излетя като стрела, там дъшне, тук дъшне, спре се за момент, метне се в някой трънак и... ето... пъдпъдъкът е в торбата.
- 25
- Значи, седни под някоя круша и чакай само кучето да ти донесе пъдпъдъка.
- Така е. Двайсет години откак съм ловец, но куче като това не съм виждал.
- 30 - Когат ще отидете пак на лов?
- Идущата неделя. Ако искаш, ела с нас.
- Непременно ще дойда.
- Добре. Ще прекараме много весело.

-
5. чак as far as.
6. Колó "Wheel", is a common geographical name in Western Bulgaria.
9. тѣрсейки = тѣй като тѣрсехме.....; дивѣч game, comes from див, а, о, и wild.
12. гонейки = дóкато гóнехме.....; зáек rabbit, hare.
14. удря́м дивѣч to kill game.
16. голя́м успе́х great success, is used ironically. Hunters all over the world like to brag and to exaggerate their success. Stefan is especially suspicious in this case since one of the hunters was so shortsighted that "he could not see an elephant from 300 feet away."
19. гърмѝ́ to shoot.
20. търча́ to run, to chase.
22. излѝ́тайки = като излетѝ́. The dog is so fast that one thinks it flies; излѝ́тайки като стрелѝ́ is a common comparison; flying out like an arrow.
ду́ша to sniff.
23. мѝ́там се в... to jump into...; all verbs: ду́шне, спре се, мѝ́тне се are in the perfective aspect used here in main clauses. The perfective aspect in this case shows a repeating action which in the same time is very vividly presented.
24. трѝ́нак thorn bush.
25. то́рба́ hunter's bag.
26. The ironical tone of this conversation continues. Hunting seems to be an easy affair. Зна́чи it means, is Stefan's conclusion following Boris's words. Седни́ и чака́й, one should sit down and wait. The second person of the imperative here is used impersonally!
28. Два́йсет годи́ни отка́к съм лове́ц, но..... I have been a hunter for 20 years, but.....
33. We'll have lots of fun.

ГРАМАТИКА

THE ADVERBIAL PARTICIPLEa. Formation

The adverbial participle is a verbal form which modifies another verb showing additional action. It is translated into English with the present participle -ing.

The adverbial participle is formed only from the imperfective aspect of a verb with the ending -ИКИ which is added to the stem* of the verb. The verbs of the 2nd group change their stem vowel И to Е.

		<u>Stem</u>	<u>Adverbial Participle</u>
<u>Ist Group</u>	чита́ I read	чита́- he reads	чита́йки reading
<u>IIInd Group</u>	хо́дя to walk	хо́ди- he walks	хо́дейки walking
<u>IIIrd Group</u>	гле́дам look at	гле́да- he looks at	гле́дайки looking at
	стре́лям to shoot	стре́ля- he shoots	стре́ляйки shooting

Notice that the stress of the adverbial participle is on the same syllable as it is on the verb from which the participle is formed.

The adverbial participle does not change in gender or number and is never accompanied by a preposition.

* For the stem of the verbs in the three groups see II, 72.

b. Meaning and Usage

The adverbial participle shows an action which occurs at the same time as the action of the verb of the sentence.

Examples:

Той върви, пеейки.	He walks singing.
Той вървеше, пеейки.	He was walking (while) singing.
Той вървя, пеейки.	He walked singing.
Той ще върви, пеейки.	He will walk singing.
Търсейки дивеч, не усетихме умбра.	While looking for game, we did not feel tired.
Гонейки зайци, не забелязахме как мина денят.	Chasing hares, we did not notice how the day passed.
Излитайки като стрела, кучето хвана животното.	Flying like an arrow, the dog caught the animal.

2. The adverbial participle is seldom used in the colloquial language, but often in writing since it shortens the phrase.

In the colloquial language the adverbial participle is usually replaced by a subordinate clause, which starts with a conjunction:

когато, като	when
докато	while, as long as
понеже	because, since

Examples:

Adverbial Participle

Връщайки се, ние го срещнахме
в гората.

While coming back, we met
him in the forest.

Танцувайки бавно, те се
движеха около нас.

Dancing slowly, they were moving
around us.

Кърайки бързо, тя направи
катастрофа.

Driving fast, she had an
accident.

Subordinate Clause

Като /когато/ се връщаме, ние
го срещнахме в гората.

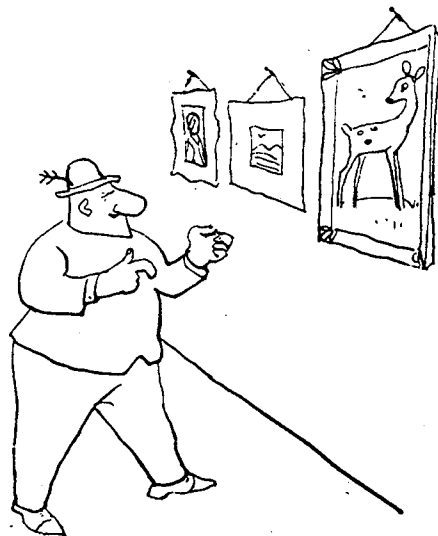
When we were coming back, we
met him in the forest.

Докато танцуваша бавно, те се
движеха около нас.

As long as they danced slowly,
they were moving around us.

Понѐже караше бързо, тя направи
катастрофа.

Since she was driving fast,
she had an accident.

Ловджийска мечта

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Adverbial Participle

1.

Аз винаги ли гледам студентите, когато им говоря?
 Ловджите усетиха ли умора, като търсиха дивеч?
 Какво не усещаше ловджията Стоян, когато търсеше дивеч?
 Какво не забелязват ловджите, когато гонят зайци?
 Какво използват ловджите, когато отиват на лов?
 Кого срещнахте, когато се разхождахте из парка?
 Ти видя ли влизания в пристанището товарен параход, когато плуваше в морето?
 Когато се връщали от лов, тогава ли ударили още два заека?
 Понеже караше бързо, тя не направи ли катастрофа?
 Ти говори ли с помощника, като го видя?
 Той забеляза ли коменданта, като излезе от канцеларията?
 Той започна ли да стреля, като се спря под крушата?
 Той гърмеше ли с пушката, като търчеше?
 Той търчеше ли, когато гърмеше с пистолета?
 Като чу това, тя излезе ли от стаята?

и т. н.

Да, говорейки им, Вие винаги ги гледате.
 Не, търсейки дивеч, те не усетиха никаква умора.
 Търсейки дивеч, ловджията Стоян не усещаше умора.
 Гонейки зайци, ловджите не забелязват как минава денят.
 Отивайки на лов, те използват ловджийски кучета.

и т. н.

2.

Говорейки с него, тя не забеляза как мина часът.
 Получавайки своята порция, момчетата почнаха да ядат.
 Отивайки да взема динята от потока, той гледаше къпеши-те се във вира момичета.
 Чувствайки се гладен като вълк, той изяде бързо своята порция шиш кебап.
 Предавайки ключа от апартамента си на своя приятел, той му каза да му завери билета.
 Отивайки на гишето за билети, той предаде багата си на чиновника.
 Излизайки от канцеларията, той видя редактора на списанието..

и т. н.

Като говореше с него, тя не забеляза как мина часът.

и т. н.

3.

Ловджите усетиха ли някаква умора, гонейки дивеч?
 Искайки да плува, тя скочи ли от лодката?
 С какво стреляха войниците, заграждайки неприятеля?
 Давайки билетите на разпоредителя, те купиха ли си програма?
 Качвайки се на самолета, той сбогува ли се с приятелите си?
 Сбогувайки се с приятеля си, той излезе ли от аерогарата?
 Слагайки масата, Радка говореше ли на момчетата?
 Подавайки ѝ салатата, той не я ли погледна ядосано?
 Какво каза чиновникът на Стоян, претегляйки багажа му?
 Какво попита Стоян, обръщайки се към един от служащите на гарата?

Не, те не усетиха никаква умора, когато гонеха дивеч.
 Да, понеже искаше да плува, тя скочи от лодката.

ЧЕТИВО

В България има много дивеч. В планините живеят зайци и пътпъдъци, а в планините сърни¹, диви свини² и мечки.

Когато това е позволено, много хора отиват на лов. Излязат ли³ на лов те отиват на места, където знаят, че има дивеч. Търсейки дивеча, те не усещат никаква умора. Понякога, гонейки зайци, те не забеляват как минава целият ден.

Отивайки на лов, ловджийте вземат със себе си ловджийски кучета. Едни кучета служат за лов на зайци, а други за лов на пътпъдъци. Тези кучета, които са за пътпъдъци, душнат тук, душнат там, спрат се за момент, метнат се в трънака и... ето... пътпъдъкът излети. Другите пък⁴ сами докарват дивеча при ловжиите. Затова казват: "Имаш ли добро куче, седнеш си под някоя круша, почиваш си и чакаш да ти дойде дивечът."

Борис Ковачев е много добър ловец. Когато отива на село при домашните си, той използва времето си за ходене на лов⁵. Тази година обаче той нямаше много свободно време. Трябваше да помогне на родителите си при поправката на къщата.

След като свършиха работата по къщата, той, брат му Кирил и приятелят им Иван отидоха на лов в местността Колото. През всичкото време двамата братя търсеха и стреляха дивеч. Убиха 5 заека и 9 пътпъдка. Иван пък седна под едно дърво и чакаше кучето си, да му донесе някой заек. Той остана с празни ръце⁶.

Носейки дивеч и пеейки, тримата се прибраха в селото чак по тъмно⁷.

-
1. сърни - сърна - deer
 2. див свини - wild boar
 3. излязат ли - ако излязат - when they go
 4. пък - though
 5. ходене на лов - hunting
 6. с празни ръце - empty-handed
 7. по тъмно - after dark

LESSON 64

ПРЕВОД

- Maria, has Radka returned yet?
- No, Mother. She hasn't arrived yet. I wonder whether something bad has happened to her again.
- You always think of bad things. Call Radka, and tell her to set the table.
- Yes, Mother.

(To Nadya)

- Nadya, mother wants you to set the table.
- O.K., sister. Why don't you help me? I don't know where Aunt Mara has put the table cloth.
- Why don't you ask her? She is in the kitchen.

(Nadya going to the kitchen)

- Aunt Mara, I'm setting the table, but I cannot find the table cloth. Can you tell me where it is?
- I left it in the buffet yesterday. I think it is still there. I have to put some onions in the casserole. Did Radka buy any?
- She isn't here yet. We're waiting for her. But, as you know, she's always late. What kind of plates shall I set?
- Set one soup and one dinner plate for each person. And don't forget to arrange the silverware properly: the forks on the left and the knives and spoons on the right side. My God! I held the meat slicer in my hand a little while ago, and now I don't know where I put it. Ah! Here is Radka. (To her) Radka, did you bring any onions?
- Yes, Auntie, I did. I also ordered the medicine for you at the pharmacy.
- Why are (trans.: were) you so late?
- I didn't stop at a traffic light, and a policeman fined me.
- You deserve it, child. You drive that car of yours very fast.

ВЪПРОСИ

1. Къде в България има много дивеч?
2. Къде живеят зайците и пъдпъдъците?
3. Какво правят някои българи, когато ловът е позволен?
4. На какви места отиват ловджиите, когато излизат на лов?
5. Защо ловците обикновено не усещат никаква умора?
6. Какво не забелязват ловджиите, гонейки зайци?
7. Какво използват ловджиите, отивайки на лов?
8. За какво служат кучетата?
9. Какво правят тези кучета, които ловят пъдпъдъци?
10. Какво значение има за ловджията доброто ловджийско куче?
11. Какъв ловец е Борис Ковачев?
12. Как използва Борис времето си, когато отиде на село при домашните си?
13. Защо Борис нямаше много свободно време тази година?
14. Кога отиде той на лов?
15. С кого отиде Борис на лов?
16. Къде отидоха те на лов?
17. Какво правеха през всичкото време двамата братя?

18. Какво убиха те?
19. Какво правеше Иван през това време?
20. Защо Иван седеше обикновено под някое дърво?
21. Какъв дивеч уби Иван?
22. Защо Иван се върна с празни ръце?
23. Кога се прибраха тримата в селото?
24. Какво правеха те, прибирайки се в селото?

Ловджии

LESSON 64

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Answer the following questions using the adverbial participle:

1. Ловджите усещат ли някаква умора, когато търсят дивеч?
2. Какво използват ловджите, когато отиват на лов?
3. Кого срещна ти вчера следобед, когато са разхождаше из парка?
4. Те излязоха ли от гарата, като чуха новината?
5. Тя не направи ли катастрофа, понеже караше бързо?

Част II

Answer the following questions replacing the adverbial participle with a subordinate clause:

1. Плувайки в морето, той видя ли влизащия в пристанището товарен параход?
2. Гонейки зайци, те не минаха ли през гората?
3. Прибирайки се в къщи, ти видя ли издигащия се наблизо гъст дим?
4. Поздравявайки госпожичката, той спря ли се да поговори с нея?
5. По какви въпроси говореха селяните, седейки около печката, греейки се?

Част III

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разправете как сте прекарвали, когато сте ходили на лов!

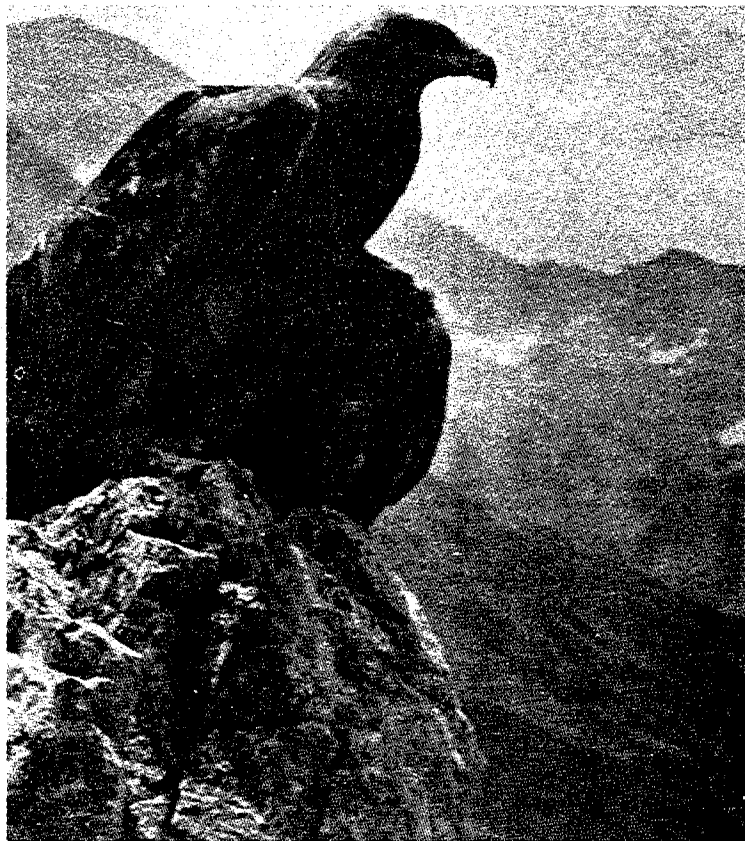
РЕЧНИК

го́ня, и, их	to chase, to pursue
пого́ня	
гърмѝя, ѝ, ѝх	to shoot, to fire
погърмѝя	
дѝвѝч m.	game
долина́ f.	valley
ду́ша, и, их	to sniff, to scent
ду́шна, е, ах	
забелѝзвам	to notice, to become aware,
забелѝжа, и, забелѝзах	to remark
заѝек m.pl. заѝици	rabbit, hare
aft.num. заѝека	
знаѝи	it means
излѝтам	to dash (rush, dart, fly) out
излетѝя, ѝ, ѝх	
краѝка f.	step
кру́ша f.	pear, pear tree
ку́че n.pl. ку́чета	dog
лов m.with art. ловѝт	hunt, hunting
на лов	hunting, on a hunt
ловджѝйски, а, о, и	hunter's, hunting
ловджѝя m.with art. ловджѝята	hunter, huntsman
pl. ловджѝи	
ловѝц m.	hunter, huntsman
pl. ловѝци, ловѝца	
ме́стност f.with art. ме́стността́	area, land, country, locality;
ме́чка	bear
мя́там се	to throw oneself, to jump
ме́тна се, е се, ме́тнах се	
отка́к adv-conj.	since
почѝвам /си/	to rest, to have (take) a
почѝна, е, ах	rest
пѝдпѝдѝк m.pl. пѝдпѝдѝци	quail
aft.num. пѝдпѝдѝка	
сло́н m.pl. сло́нове	elephant
aft.num. сло́на	
стрѝла́ f.	arrow
стрѝлям по	to shoot at, to fire at
торба́ f.	bag
трѝна́к m.pl. трѝна́ци	thorn bush
aft.num. трѝна́ка	

LESSON 64

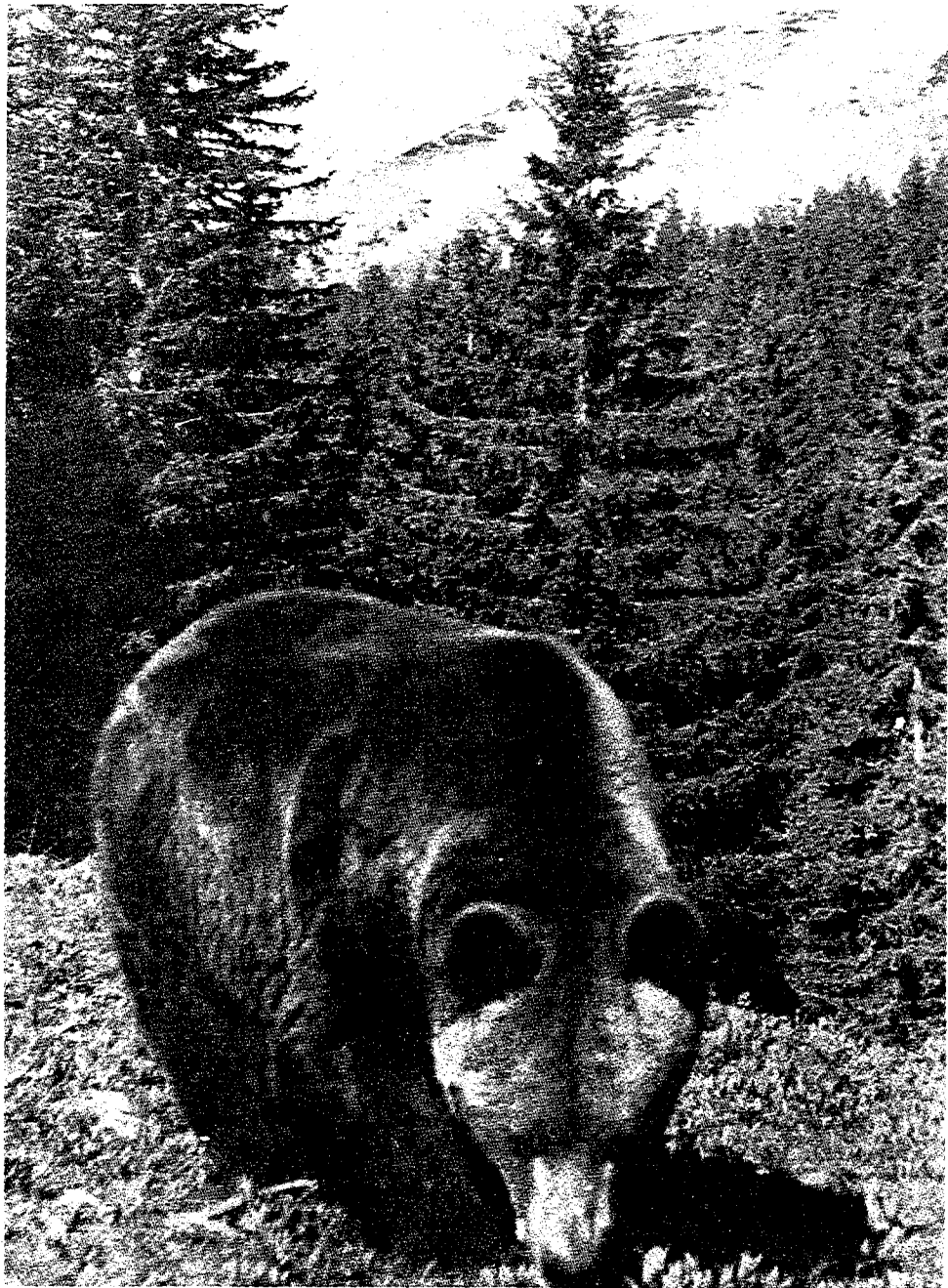
търча́, и́, тѣрча́х
потѣрча́
у́дрял
уда́ря, и, уда́рих
у́дрял дивѣч
умѡра f.
усѣщам умѡра
усѣщам
усѣтя, и, их
усѣщам умѡра
ходене n.
юна́к m. pl. юна́ци
aft. num. юна́ка

to run
to hit, to strike
to shoot (kill) game
fatigue, weariness, tiredness
to feel tired
to feel
to feel tired
walking, going
very strong and brave man

Старопланински орел

LESSON 64

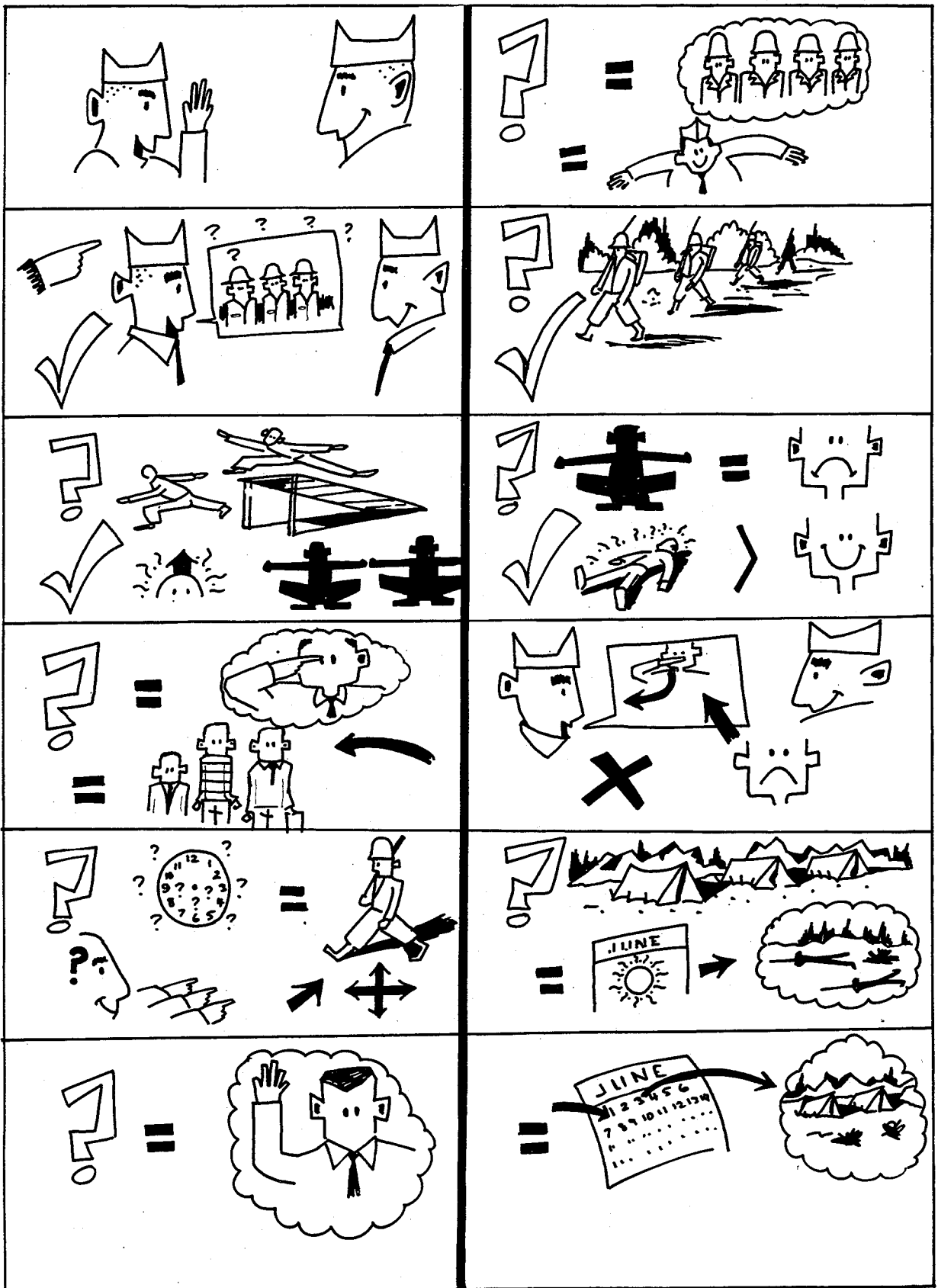
Мечка

ШЕСТИДЕСЯТ И ПЯТИ УРОК

LESSON 65

Физически упражнения

ВОЕННО ОБУЧЕНИЕ

Боян
Георги

- Добре дошел, Георги!
- 5 - Добре заварил, Бояне!
- Е, как върви службата?
- Горедолу добре.
- Трябва да сте завършили единичното обучение?
- 10 - Да, завършихме го преди няколко седмици.
- Провеждахте ли отделбонни учения?
- Да, почнахме вече тези учения.
- Преодолявате ли местни препятствия?
- Да, през време на занятията правим това.
- 15.
- Мъчни ли са гимнастическите упражнения?
- Трудни бяха отначало, но им свикнах вече.
- Когато ви научиха да отдавате чест?
- Още в самото начало на службата.
- 20 - Я отдай чест да те видя!
- Абе остави ме на мира! Дошло ми е до гуша да косякувам.
- По колко часа на ден марширувате?
- Не знам по колко часа, но за където и да тръгнем, все с маршировка ходим.
- 25
- Когато ще отидете на лагер?
- Това лято, за да се подготвим за маневрите на есен.
- Когато ще положите клетва?
- 30 - Ние положихме вече клетва.

4. добре дошел! Welcome!

5. добре заварил! is the traditional answer to добре дошел. Lit.: (I hope) I've found you in good condition. Translate: Nice to see you!

LESSON 65

6. служба the service, (in the narrow sense of the word) the military service.
8. Трябва да сте завършили you must have finished.
10. преди няколко седмици some weeks ago.
11. Про веждахте ли отделбонни учения? Did you have squad training?
13. преодолявам to overcome; местни препятствия terrain obstacles.
17. труден = мъчен; свиквам, свикна to get accustomed.
18. отдавам чест = козирувам to salute. The Bulgarian soldier salutes without a greeting. козирувам "to salute" comes from козирка "the visor" of the service cap. The forefinger of the right hand touches the visor while a soldier salutes.
19. Още в самото начало already from the very beginning.
20. остави ме на мира! Leave me alone! Don't bother me!; Дошло ми е до гуша I am fed up.
26. лагер camp
29. полагам клетва to take the oath.

Всекидневна утринна гимнастика в поделението на офицера Власев

ЧЕТИВО

Георги и другарите му по полк завършиха единичното обучение. Обучаваха ги с и без оръжие. Провеждаха занятия¹ с автоматично оръжие, леки картечници и ръчни гранати. Провеждаха и стрелби² с тези оръжия.

В самото начало на единичното ги учеха да отдават чест. Упражняваха ги да козируват³ добре. Постоянно маршируваха. За където и да тръгнаха, все с маршировка трябваше да отидат.

Един неделен ден, след като единичното обучение се свърши, пуснаха, Георги в отпуск. Той се облече в чиста и нова униформа и излезе от казармата. Приятелят му Боян го беше поканил на обяд у дома си.

Майката и бащата на Боян посрещнаха с радост Георги. Бяха се събрали чичовците, вуйчовците и лелите на Боян. Те се интересуваха от живота в казармата. Задаваха на Георги различни въпроси. Той им каза, че казармата е добро училище за младежите.

След обяда двамата приятели излезоха да се разходят. На булевард "Дондуков" те срещнаха приятеля на Боян, Кольо. Той също така искаше да знае как върви службата на Георги. Георги с удоволствие му разказа за живота си в казармата. Каза му, че службата върви добре. Всеки ден преодолявали местни препятствия. Гимнастическите упражнения били трудни, но той бил свикнал вече. Почнали и отделонните учения. Полкът им щял да излезе на лагер за през лятото. Там щели да се подготвят за есенните маневри.

ЧЕТИВО

След като свършиха разговора за казармата Боян предложи да отидат на кино. На Георги не му се ходеше на кино, затова решиха да отидат на танцова забава в младежкия клуб.

В клуба те срещнаха много познати и приятели. Запознаха Георги с много момичета. Танцуваха и се веселиха до насита⁴.

Георги се прибра в казармата преди вечерна проверка.

-
1. Провеждаха занятия - to carry out/conduct training
 2. стрелби - firing exercises
 3. козирувам - to salute
 4. до насита - to one's fill, to one's content

ПРЕВОД

One summer day, a few months after he had entered the service, Georgi received a pass. He was very happy, because he had not seen his folks for a few weeks. Besides, he wanted to put on his civilian clothes again and go out for a walk around town and the Park of Freedom. He wanted to see some of his friends, go to a dancing party or the movies, or stay home and talk to his mother, father, brothers and sisters, and tell them all about life on the post.

It was Sunday morning. Georgi had slept very badly. He got up at five thirty, washed, dressed and got ready for morning inspection. After the inspection he went to have breakfast. As always, they had tea, bread and cheese for breakfast. After breakfast he and a few soldiers from his squad went to the street car stop. After waiting for a few minutes, the street car arrived and they got on it.

Georgi arrived home at a quarter to nine. His parents were waiting for him in the little garden in front of the house. They greeted him with joy. They started to ask him different questions.

Georgi, answering their questions, said: "During the basic training we drilled with rifles, submachine guns, and hand grenades. When we become "old" soldiers, we'll carry out drills with light and heavy machine guns, mortars, and other weapons. The military service isn't easy, but it is varied and quite pleasant," he concluded.

Бягане през пресечена местност

ВЪПРОСИ

1. Какво обучение завършиха Георги и другарите му?
2. Какви занятия правиха те?
3. С какви оръжия правиха занятия Георги и другарите му от полка?
4. Кога ги учиха да отдават чест?
5. Колко време ги упражняваха да отдават чест?
6. Когато отиваха някъде, как вървяха?
7. Къде отиде Георги един неделен ден?
8. Колко време беше служил Георги, когато си отиде в отпуск?
9. В каква униформа се беше облякъл Георги?
10. Кой го посрещна, когато отиде в дома на Боян?
11. Кой се бяха събрали у дома на Боян?
12. За какво се интересуваха чичовците, вуйчовците и лелите на Боян?
13. Какво им каза Георги, след като отговори на всичките им въпроси?
14. Къде отиде да се разходят Георги и Боян?
15. Кого срещнаха те на бул. Дондуков?
16. Какво искаше да знае Кольо?
17. Как вървяла службата на Георги?

LESSON 65

18. Какви занятия провеждали те в полка?
19. Какво правели те всеки ден?
20. Какви били гимнастическите им упражнения?
21. Кога щял да излезе полкът им на лагер?
22. Защо полкът им щял да излезе на лагер през лятото?
23. Какво трябвало да направят младите войници преди да отидат на лагер?
24. Какво предложи Боян?
25. Къде не му се ходеше на Георги?
26. Къде решиха да отидат приятелите?
27. Кого срещнаха те в салона?
28. Какво правиха те в салона?
29. Кога се прибра Георги?

LESSON 65

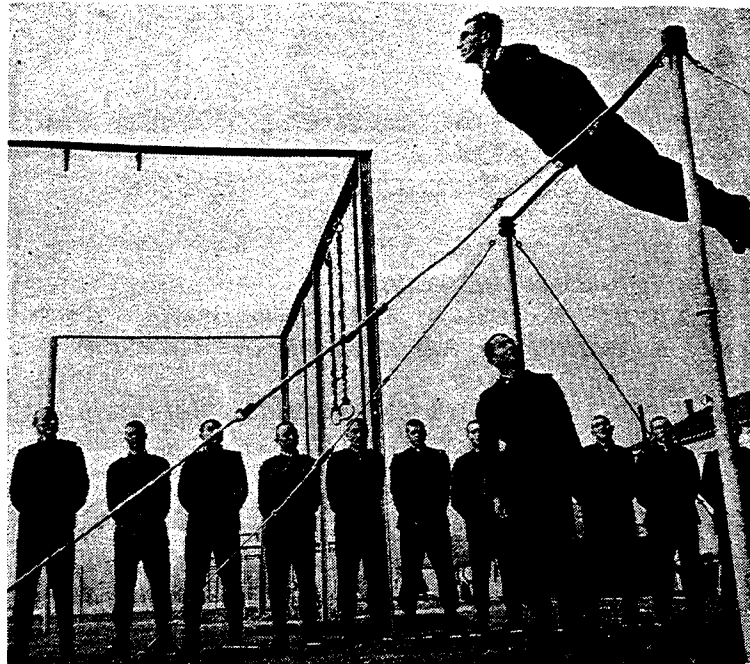
ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Разправете какви упражнения правехте през време на единичното си обучение!

Част II.

Запишете на магнитофонна лента четивото на урока!

Няколко минути бегом, а след това на уредите

LESSON 65

РАЗПИТ

1. When did you pass the border?
2. Вчега в 10 часа сутринта.
3. Where did our soldiers meet you?
4. При чешмата западно от селото.
5. How did you come there?
6. Вървахме пеш по долината на река Струма.
7. What is your rank?
8. Аз съм редник.
9. In which unit did you serve?
10. В 3-ти пехотен полк.
11. What kind of drills have you been conducting lately?
12. Отделъонни учения.
13. What kind of exercises were you doing in the morning?
14. Правехме гимнастика или пък преодолявахме местни препятствия.
15. When did you finish your basic training?
16. Преди 15 дена.
17. What drills did you do mostly during the time of this training?
18. Отдавахме чест, марширувахме с и без оръжие.
19. Did you go on a bivouac?
20. Не. Полкът ще отиде на лагер през лятото, за да се подготви за маневрите на есен.
21. Do you know exactly when your regiment will go out on a bivouac?
22. Не знам.
23. Where will your regiment stage the maneuvers?
24. Не знам. Нищо не са ни казвали за това.

LESSON 65

РАЗПИТ

1. Кога преминахте границата?
2. Yesterday at ten o'clock in the morning.
3. Къде Ви срещнаха войниците ни?
4. At the fountain west of the village.
5. Как дойдохте до там?
6. We were going on foot along the valley of the river Struma.
7. Какъв чин имате?
8. I am a **private**.
9. В коя част служихте?
10. In the 3rd Infantry Regiment.
11. Какви занятия провеждахте напоследък?
12. Squad drills.
13. Какви упражнения правехте сутрин?
14. We were doing physical exercises or were overcoming terrain obstacles.
15. Кога завършихте единичното си обучение?
16. Fifteen days ago.
17. Какви занятия правихте най-много през време на това обучение?
18. We saluted, marched with and without weapons.
19. Ходихте ли на лагер?
20. No. Our regiment will go on a bivouac during the summer.
21. Знаете ли точно кога полкът Ви ще излезе на лагер?
22. No, I don't.
23. Къде ще проведе полкът Ви маневрите?
24. I don't know. They haven't told us anything about that.

РЕЧНИК

лагер

отивам на лагер
 вървя, и, вървях
 повървя
 как върви службата?
 как върви службата му?

гимнастика f.

гимнастически, а, о, и

горе-долу

граната f.

гъша f.

дошло ми е до гъша /от нещо/ coll.

дойде му до гъша от това

дошло ми е до гъша да козирувам

дошел от дошел, дошла, о, и

p.a.p. of дойда

добре дошел!

есен f.

with art. есента

на есен

заварвам някого

заваря, и, их

добре заварил!

западно adv.

западно от

клетва f.

полагам клетва

козирувам

маневра f.

маршировка f.

ходя с маршировка

марширувам

местен, тна, о, и

местни препятствия

мир m. with art. мирът

оставам

остави ме на мира!

bivouac

to go on a bivouac

to go, to walk

How is the service?

How is he getting along

with the service?

gymnastics, physical exercises

gymnastic, physical

more or less, up to a point

grenade

throat

I am sick and tired of some-
 thing, I am fed up with....

he got fed up with it, he
 was sick and tired of it

I am sick and tired of salut-
 /ing

Welcome!

fall, autumn

in the fall

to find somebody

is the answer to the greeting

добре дошел!

west

west of

oath

to take an (the) oath

mil. to salute (by hand)

maneuver

march, marching

to march

to march

local

terrain obstacles

peace

Leave me in peace! Leave me
 alone! Don't bother me!

LESSON 65

отдавам	to give, to render
отда́м, отдаде́, отдадох, да́де	
отдавам чест	mil. to salute
отделе́ние п.	squad
за́нятия с отделе́ние!	squad training
отделе́бнен, нна, о, и	squad
отделе́бни занятия	squad training
подгѳтвям се	to prepare oneself, to get
подгѳтвя се, и се, их се	ready
пола́гам	to lay
поло́жа, и, их	
пола́гам кле́тва	to take an (the) oath
постоя́нно adv.	constantly
провѳждам занятия	to conduct training,
	to train
	to overcome
преодоля́вам	
преодоле́я, е́е, ля́х	obstacle
преца́тствие п.	the very
самѳят, самѳата, самѳото, самѳите	at the very beginning
в самѳото нача́ло	to get used (accustomed)
свѳквам /на не́що/	to something
свѳкна, е, ах	to be finished, to come
свѳршвам се	to an end
свѳрша се, и, их	morning
су́тринен, нна, о, и	difficult
тру́ден, дна, о, и	to exercise, to drill
упражня́вам	
упражня́, ѳ, ѳх	honor
чест f. with art. честта́	to salute
отда́вам чест	

GRAMMAR INDEX

The Roman numerals II, III, IV, V, VI, and VII indicate the Volumes of this Textbook, while the Arabic numerals refer to their pages.

Accent

in Bulgarian in general
 II 22,23;
 of imperative II 211;
 neuter nouns II 148;
 past tense III 104-106;
 short forms of personal
 pronouns: acc.case III 228;
 dat.case IV 172-173.

Accusative Case

of personal pronouns.
 short forms III 228.

Adjectives

article of - III 138,139;
 ending in И,А,О,И III 170;
 change in gender & number
 III 136;
 changing Я to Е III 141;
 definite article for -
 III 138,139;
 double HH III 138;
 indefinite pronouns used as -
 VII 161-162;
 omission of Ъ & Е II 137;
 orthography of - indicating
 nationality II 19;
 position of - III 140,141;
 stable Е III 137;
 vocative case of - VII 53.

Adverbial Participle

formation VII 180;
 meaning & usage VII 181-182.

Affirmative Form

of future tense II 175-177;
 past tense III 17-19,46-48,
 76,77,104,106;

present tense:

verbs of the 1st group II
 125;
 verbs of the 2nd group II
 103;
 verbs of the 3rd group II
 73;

Article

definite - of:

adjectives III 138,139,170;
 cardinal numerals IV 84-85;
 fem.nouns II 76;
 masc.nouns ending in a
 consonant II 45,104;
 ending in a vowel VII 11-13;
 ending in Ъ VII 14-15;
 neuter nouns III 49;
 plural III 139, II 76,149.

Aspect

and conjugation of - II 182;
 formation of - II 180;
 imperfective - formed with:
 suffix AM VI 33;
 suffix BAM VI 57;
 suffix ЯМ VI 56;
 in Bulgarian II 179;
 in general II 177,178;
 perfective of съм III 202;
 usage of perfective - II 209.

Auxiliary Verb съм "to be"

present tense:

affirmative form II 17;
 interrogative form II 20,21;
 interrogative-negative form
 II 47;
 negative form II 17;

- hearsay form
 future tense VI 177;
 past tense VI 156;
 present & imperfect tenses
 VI 82;
 perfective aspect of - III 202;
 past tense II 19;
 position of - in the past
 indefinite tense V 19,20;
 present tense of - II 17.
- Cardinal Numerals IV 10-14;
 special form of - for masc.
 gender IV 36-37;
 article for - IV 84-85.
- Change of
 consonant sound in:
 nouns: K to II II 46;
 verbs: in -жа, -ча, -ша
 to за,ка,са III 19.
 vowel sound in:
 adjectives Я to Е III 41;
 masc. nouns III 79;
 neuter nouns II 148.
- Colloquial Pronunciation of
 card. numerals IV 10,ss.
- Colloquial Usage of
 possessives III 201.
- Conjugation & Aspect
 II 122.
- Dative Case of the
 personal pronouns, short
 form IV 170.
- Declension of
 personal pronouns (short
 forms), accusative II 228,
 dative IV 170.
- Definite Article of
 fem. nouns II 76;
 masc. nouns (full art.)
 II 45;
 masc. nouns (short art.)
 II 104;
 neuter nouns II 149;
 pronunciation of - II 46.
- Degrees of Comparison
 comparative III 171-172;
 superlative III 172-173.
- Demonstratives V 146-147.
- Dialect Forms of
 the personal pronouns II 16;
 the verbs, 1st group II 125;
 the verbs, 2nd group II 103.
- Double Forms
 of the personal pronouns
 VI 132-134.
- Double Negation II 127.
- Ending
 -M of the verbs, 1st group
 II 126.
- Ending of Nouns
 feminine II 43;
 masculine II 43;
 neuter II 44.
- Familiar Form
 of personal pronouns II 16;
 verb II 16.
- Feminine Nouns
 definite article II 76;
 endings II 43;
 vocative case VII 94-95.

For (preposition)
idiomatic translation into
Bulgarian of - II 19.

Formation of the
imperfective verbs from
perfective VI 30;
imperf. tense IV 138-140;
perfective aspect with suffix
H IV 58;
perf. verbs by means of a
-a prefix V 51-62.

Formal Pronoun II 16.

Future Tense
affirmative form II 175;
hearsay form VI 177;
interrogative form II 176;
inter.-neg.form II 177;
negative form II 175;
of бъда III 202
of съм III 202.

Gender of Nouns II 43.

Groups of Verbs II 73.

Hearsay form of the Verb VI 78-83;
formation of - VI 79;
future tense VI 174-177;
past indefinite and past perfect
tenses VII 76-77;
past tense VI 155-157;
present and imperfect tenses
VI 81-82;
има, няма, трябва, може
VI 82.

Idiomatic Use of Present Tense
II 19.

Imperative
formation of - II 210;
accent of - II 211;
irregular forms V 50-51;
negative - II 212;
of perfective verbs II 212.

Imperfect Tense
formation and meaning IV 138-140;
hearsay form VI 155-157;
special usage IV 196.

Imperfect Active Participle
formation VI 80;
usage VI 81.

Imperfective Aspect
formed with
suffix -AM VI 33;
suffix -BAM VI 57;
suffix -ЯМ VI 56.

Imperfective Verbs
formation of - from
perfective VI 30, VI 56.

Impersonal Forms
има, няма II 75.

Indefinite Pronouns VII 158-160;
used as adjectives VII 161-162.

Interrogative Form of the Verb
future tense II 176;
1st group II 125;
2nd group II 103
3rd group II 74;
past tense III 19;
present tense II 125;
съм II 20.

Interrogative-Negative Form
of the Verb
future tense II 176;
past tense II 19;
present tense II 75.

Interrogative Pronouns VI 106-110.

Inversion of the Subject VI 109, 110.

Irregular Imperative Forms V 50-51.

Irregular Past Active Participle
V 176-178.

Long Personal Pronouns V 123-124
usage of - V 124.

Masculine Nouns

article of (full) II 45;
article of (short) II 104;
changing K to H II 44;
ending in a vowel VII 11-13;
ending in EH II 45;
ending in H VII 14;
ending in plural in A IV 86;
ending in plural in E V 125;
ending of - II 43;
masc. ending in pl. in E V 125;
monosyllabic - III 78-80;
monosyllabic ending in plural
in H VI 8;
plural after numerals IV 14;
plural of - II 44;
vocative case in E VI 10;
in HO VII 53;
in O VII 52;
in IO VII 53;

МОГА

present tense III 106;
past tense of - III 106;
usage with another verb III 106.

Meaning & Translation of the
imperfect tense IV 140.

Monosyllabic Masculine Nouns

accent of III 78-80;
ending in plural in H VI 8;
plural III 78;
changing Я to E III 79;
unchangeable Я III 80.

Negation

double II 127.

Negative Form of the Verb

present tense:
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74; II 17;

imperative II 212;
future tense II 175;
past tense III 19.

Negative Imperative II 212.

Neuter Gender

accent rule II 148;
nouns of - II 147.

Neuter Nouns

ending in plural in H VI 10.

Nouns

accent rule of - II 148;
changing K to H II 44;
ending in a vowel II 76;
ending in EH and WH II 45;
used after numerals IV 85-86;
feminine II 76;
gender of - II 43;
indicating nationality II 19;
masculine II 43-45;
ending in a vowel VII 11-13;
ending in H VII 14;
ending in pl. in: E V 125; H VI 8;
vocative case in: E VI 10;
HO VII 53; O VII 52; IO VII 53;
monosyllabic masculine III 78-80;
neuter II 147;
neuter - ending in plural in
H VI 10.

Numerals

cardinal IV 10-14;
ordinal V 88-91;
special form of the cardinal
numerals for masculine gender
IV 36-37.

Omission of the Personal Pronoun
when used as a subject II 18.

Ordinal Numerals V 86-91.

Orthography

of the def. article II 104;

of nouns & adjectives indicating national origin II 19.

ОТБЕЛЕЖКА

past tense of - III 107.

Participle

adverbial VII 180-182;
imperfect active VI 80,81;
past active V 14,16.

Past Active Participle V 14-16;

accent V 15;
change of Я to Е V 16;
formation V 15;
irregular forms V 176-178;

Past Indefinite Tense V 16-19;

formation V 16;
hearsay forms of - VII 76-77;
meaning and translation V 40.

Past Perfect Tense V 200-204;

formation V 200;
hearsay forms of - VII 76-77;
usage V 202.

Past Tense

endings of - III 16;
formation of - III 17-19; 46-48;
verbs of the 1st group
Е to Я III 18;
Е to А III 48;
жа, ча, ша to за, ка, са
III 19; ох III 46,47;

disappearance of the root

vowel III 48;

of съм III 19;

verbs of the 2nd group III
76-77;

И to Я III 77;

Я to А III 77;

the verb взема III 77;

verbs of the 3rd group III 104;

accent of the - III 104-106;

of мога III 106;

hearsay form VI 155-157;
interrogative form III 19;
negative form III 19;
interrogative-negative III 19.

Perfective Aspect

formation in general II 180;
formation of - by means of a
prefix V 51-62;
with suffix H IV 58-60;
usage II 209;
of съм III 202.

Personal Pronouns

accent IV 172;
accusative case III 228;
dative case IV 170-174;
dialect form II 16;
double forms VI 132-134;
familiar form II 16;
formal II 16;
insertion of - in the past
indefinite tense V 21,22;
long forms of - V 123,124;
place in general IV 173;
position of the short pers.pron.
in past indef. tense V 21,22;
in past perfect tense V 203;
short forms III 208;
subjective case II 16;
usage in general IV 170;
usage of - as possessives
V 174-176.

Place in the Sentence of the

reflexive pronoun IV 112,113;
short personal pronoun IV 173.

Plural of Nouns

after numerals with the word
ДУШИ - IV 37;
after КОЛКО and НЯКОЛКО
IV 14;
ending in a vowel II 76;
ending in ЕЩ and ИЩ after
numerals IV 85-86;

feminine nouns II 76;
masculine nouns II 44;
monosyllabic masculine nouns
III 78;
neuter nouns II 147,148.

Position of the Short Pers.Pron.
when used as possessives V 176;
when used with the past indefi-
nite tense V 21,22;
when used with the past perfect
tense V 203.

Possessives III 200,201;
colloquial usage of - III 201.

Present Participle V 226-229;
formation V 226,227;
usage V 228,229.

Present Perfect Tense
translated with present tense
in Bulgarian II 19.

Present Tense of the Verbs
of the 1st group II 125;
of the 2nd group II 103;
of the 3rd group II 73;
of СЪМ II 20;
hearsay form VI 155-157.

Pronunciation of
definite art., masc. gender
II 104;

present tense:
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd pers. plural of СЪМ
II 16.

Pronouns
demonstrative V 146;
indefinite VII 158-160;
used as adjectives VII 161-162;
interrogative VI 106-110;
personal, subject form II 17;

familiar form II 16;
formal II 16;
relative VII 133-137.

Questions
formation of - II 20.

Reflexive Form of the Verb
IV 110-113.

Reflexive Pronouns IV 110-113;
place IV 112-113;
usage of *си* as possessive
V 175,176.

Relative Pronouns
declension of *който* VII 136-137;
formation VII 133-134;
usage VII 134-136.

Short Art. of Masc. Nouns
II 104.

Short Forms of the Personal
Pronouns
accusative case III 223;
dative case IV 170-174.

Since, idiomatic translation
of - into Bulgarian II 19.

Special Form of the
cardinal numerals for
masculine gender IV 36-37.

Special Usage of
imperfect tense IV 196.

Structure of the Simple
sentence II 17.

Suffix *н*
used for formation of the
perfective aspect IV 58-60.

Tenses
imperfect IV 138-140;

future II 175-177;
past II 16-19; 46,48; 76,77;
104-106;
past indef. V 16-22;
past perfect V 200-204;
present II 73,103.

Usage of the
perf. aspect in present tense
II 209;
pers.pron., dat.case V 170-172
reflexive pronoun as possessive
V 175,176;
short personal pronouns as
possessives V 174-176.

Verb
the - II 72.

Verbs
changing
K to Ч, Г to Ж II 126;
of the 1st group II 126;
of the 2nd group II 123;
of the 3rd group II 73;
ending M in the 1st group
II 126;
having one form for imperfective
and perfective aspects V 91-94.

Vocative Case of
adjectives VII 53-54;
feminine nouns VII 94-95;
masculine nouns
ending in Е VI 10, VII 52;
ending in HO VII 53;
ending in O VII 52;
ending in Ю VII 53.

СПИСЪК НА ИЛЮСТРАЦИИТЕ

Страница

Български къщи в Родопите	6
Карикатура: Танци	10
Азбука	15
Карикатура: Седмица на книгата	18
Карикатура: Нищо не работи	22
Карикатура: Имен ден в къщи	25
Карикатура: Танцовата музика в ресторантите	26
Новобранци причтигнат в казармата	28
Атака на нож	32
"Лежешком, пълни!"	32
Карикатури: Из живота на младите войници	35
Походен марш	43
Свързочник	44
Балетна продукция на Софийската народна опера	54
Премиера на българската опера "Цвета"	55
Театрален афиш	62
Баща и син от драмата "Гераците"	65
Вила в курорта Боровец до София	71
Карикатура: След влизането в пивницата	72
Изглед от курорта Варна	75
Изглед от град Пловдив	80
Село Шипка до Казанлък	84
Нова автогара в Габрово	95
Ученички изучават частите на автомобилния мотор	102
Български пътни знаци	106
Физзарядка = гимнастически упражнения сутрин	108
Военна музика	108
Войнишка столова	111
На учение	116
Стрелба с леки картечници	117
Командирско разузнаване	121
Занятия в клас	122
Аерогара София	128
Самолетът скоро ще отлети	132
Самолет в помощ на селското стопанство	137
Транспорт на домати	144
Санитарен самолет	147
Изглед от Велико Търново	148
Планински поток	157
Карикатура: Разсеяният пешеходец	165

Карикатура: На излет	167
Карикатура: В халите	172
Карикатура: Двойна изненада	176
Карикатура: Ловджийска мечта	182
Карикатура: Ловджии	188
Старопланински орел	191
Мечка	192
Физически упражнения	194
Всекидневна утринна гимнастика	197
Полагане на клетва	199
Бягане през пресечена местност	200
Гимнастика на уреди	203